

הישיבה המאתיים-שישים-וחמש של הכנסת העשירית

יום רביעי, כ"ב בטבת התשמ"ד (28 בדצמבר 1983)

ירושלים, הכנסת שעה 11:03

א. שאילתות בעל-פה

שולמו דמי המפתח. לפיכך, צריך לבדוק מה דינם של אלה, מה שיעור ההנחה שהם זכאים לקבל.

צריך לבדוק: אולי אנחנו נמליץ על מתן הנחות מדורגות בהתאם למספר השנים שהדייר מחזיק בדירה. כמו כן, צריך לבדוק באיזו מידה נשחקר דמי השכירות בעקבות האינפלציה, כדי לדעת האם יש מקום להוסיף על דמי השכירות היסודיים, ואם כן — מהי התוספת.

על רקע כל זה ראוי שההצעה של חבר הכנסת גולדשטיין תיבחן ותיבדק במשרדנו בצורה יסודית, במיוחד מהבחינה הכלכלית.

אני רוצה להוסיף ולציין, אדוני היושב-ראש, שאנו הולכים ומשלימים את עיבוד הנתונים, שנאספו במפקד האוכלוסין האחרון. בעקבות מפקד האוכלוסין האחרון נדע טוב יותר את מספר הדיירים המוגנים, את מספר בעלי הדירות המוגנות, ואת עומקה של הבעיה. אז, כמובן, יוכל משרדנו להתייחס להצעתו הספציפית של חבר הכנסת גולדשטיין ביתר קלות.

הי"ר מ' סבירור:

יש לך שאלה נוספת, חבר הכנסת גולדשטיין.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אני מודה לסגן השר על חלק מהתשובה. אני רוצה להסב את תשומת לבו של סגן השר לשתי עובדות.

סגן השר הבינוי והשיכון מ' קצב:

מותר לך להודות על כל התשובה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אני מודה על כל התשובה. יש לי שתי שאלות נוספות, או שאלה אחת מורכבת. האחת — הואיל ואנחנו מצווים לקיים את ההסכם הקואליציוני — לפחות חברי הקואליציה — בסעיף 77 להסכם הקואליציוני נחתם ונאמר כך: בתוך שנה יוכנו ויאשרו בכנסת הסעיפים שונים בחוק הגנת הדייר, דירות ובתי-עסק, במקרים שהוא גורם עוול.

משום כך, אדוני סגן השר, הגשתי לפני חודשיים הצעת חוק פרטית לחוות דעתי של משרד השיכון, ועדיין לא קיבלתי כל תשובה התייחסות. בהצעת חוק זו יש התייחסות להיבטים סוציאליים, כפי שאתה, אדוני סגן השר, השבת.

מדוע משרד השיכון והבינוי איננו מתייחס להצעת חוק פרטית זו, שבאה למעשה לממש את ההסכם הקואליציוני, על-פי סעיף 77?

אורי סבג (המערך):

חבר הכנסת גולדשטיין, הסכמים קואליציוניים מקיימים רק עם האגודה.

הי"ר מ' סבירור:

חבר הכנסת גולדשטיין, אני רוצה להסב את תשומת לבך,

הי"ר מ' סבירור:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. הסעיף הראשון — שאילתות בעל-פה. אני מתכבד להזמין את שר המשפטים. אני קובע בצער, שהשואלים אינם כחלקם. השואל את שר המשפטים איננו.

אני עובר לשאילתא מס' 7, ואני מזמין את חבר הכנסת פנחס גולדשטיין.

7. הצמדת שכר-דירה בדירות מוגנות

מיכאל בריזהר (המערך):

אל מי מכוונת שאילתא מס' 7?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש — —

הי"ר מ' סבירור:

אינך שואל את היושב-ראש, אלא את השר.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

השאלה מופנית לסגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון. אני מבין שהוא איננו. אם כן, השאלה מופנית אל סגן השר משה קצב.

האם יפעל סגן השר להצמדת שכר-דירה בדירות מוגנות למדד אחת לשלושה חודשים לפחות, וימנע בכך שחיקה גדולה בשכר הדירה המשוכלם לבעלי הבתים? וזאת — בשעה שכל המוצרים, המצרכים והשירותים כמשק מוצמדים למדד.

הי"ר מ' סבירור:

תודה. סגן השר הבינוי והשיכון אנה עלה על הדוכן והשב על השאילתא.

סגן השר הבינוי והשיכון מ' קצב:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להשיב על השאילתא הדחופה של חבר הכנסת פנחס גולדשטיין. אני בטוח, שחבר הכנסת גולדשטיין יודע היטב, שכן הדיירים וכן בעלי הבתים של הדירות המוגנות יש כאלה שמצבם הכלכלי קשה.

חבר הכנסת גולדשטיין גם יודע היטב, שבתחילת חודש דצמבר הועלה שכר הדירה בדירות המוגנות בשיעור של 120%. הצעתו של חבר הכנסת פנחס גולדשטיין להצמיד את שכר הדירה בדירות המוגנות למדד יוקר המחיה אחת לשלושה חודשים ראיה לבריקה. אינני יכול להבטיח כאן לחבר הכנסת גולדשטיין, שאכן אנחנו תומכים או מתנגדים. אינני רוצה לנקוט פה עמדה, אך ההצעה ראויה לבדיקה.

אתה מבין, חבר הכנסת גולדשטיין, שצריך להיערך לקראת האפשרות הזאת. אתה זוכר שהדיירים המוגנים, ששילמו דמי מפתח, זכאים לשליש הנחה מתוך התוספת של העלאת שכר הדירה במשך חמש-עשרה השנים הראשונות מאז

הכינרת — נכס לאומי שבו גם מצוי צינור היניקה של המוביל הארצי?

2. האם ממשלת ישראל תהיה מוכנה לפצות את הכנסייה, על-מנת להסיר אחת ולתמיד מעל האתר הלאומי הזה את האפשרות של הוצאתו מידינו?

היו"ר מ' סבידור:

תודה. כבוד שר החקלאות, בבקשה.

שר החקלאות פ' גרפון:

1. עוד ביום 5 באפריל 1982, קודם היכשרו של מר קוהל לתפקיד קנצלר, נחתם הסכם בין הממשלה לבין הכנסייה הקתולית בקלן. לפיו, תוחזר לכנסייה החוקה בשטח של כ-200 דונם בצפון-מערב הכינרת, פרט לרצועת ביטחון, שניתן יהיה לגדרה. על חלק משטח זה בנויה אכסניית-הנוער על-שם יורם כץ. הבעלות על השטח הנ"ל נמצאת בידי הכנסייה עוד קודם להקמת המדינה. רצועת הביטחון האמורה לעיל, וכן סעיף מתאים בהסכם, מבטיחים את האינטרסים של המדינה בשטח הנ"ל.

בשלבים שונים של המשאומן עם הכנסייה נתן משרד החוץ את המלצתו לרות ההסדר שהושג.

2. השטח שעליו עומדת כיום אכסניית-הנוער על-שם יורם כץ ז"ל מהווה קטע מקרקעות בטבעה, הנמצאות זה זמן רב בידי הכנסייה. בשנת 1953 הסכימה הכנסייה כי 700 דונם מאדמתה ינהלו על-ידי ממשלת ישראל, עד שמצב החירום ששרר אז בישראל יבוטל רשמית. מכאן שאין מדובר, בשום פנים ואופן, על מכירת קרקע לכנסייה, אלא על החזרת החוקה בה לבעליה.

לאחר מלחמת ששת הימים ולאחר מלחמת יום הכיפורים פנתה הכנסייה בעניין קבלת קרקעותיה חזרה, ובעקבות זאת נוהל עמה משאומן ונחתם הסכם. על-פי ההסכם עם הכנסייה, יוחזר לכנסייה החלק הצפוני של קרקעותיה, ששטחו כ-200 דונם, פרט לרצועת ביטחון שניתן יהיה לגדרה. שטח זה כולל את אכסניית-הנוער על-שם יורם כץ, השוכנת במבנים של הכנסייה. החלק הדרומי של קרקעות הכנסייה, ששטחו כ-500 דונם, יוחזר למינהל מקרקעי ישראל לחקופה של 49 שנה, עם אוספיה להחזרה ל-49 שנים נוספות. מינהל מקרקעי ישראל יהיה רשאי להחזיר לאחרים את השטח הדרומי, בשלמות או בחלקים, למטרות אלה: א. 400 דונם ימשיכו לשמש כשטח קקלאי; ב. על יתרת החלק הדרומי, המהווה שטח של כ-90 דונם, עם רצועת חוף באורך של כ-700 מטר, הסכימה הכנסייה כי יוקמו מבנים לאכסניית-נוער חדשה, וכן מבנים אחרים למטרות נופש, ספורט ותיירות, כדי לאפשר בניית אכסניה חדשה, נקבעה תקופת מעבר של שש שנים. לפיכך, יימסר השטח לכנסייה הגרמנית רק בעוד כחמש שנים. הסכם זה אינו כולל את שטח מתקני המוביל הגדול של כ-160 דונם, שהוא בבעלות המדינה. מחצית השטח הנ"ל נרכשה בזמנה מהכנסייה.

היו"ר מ' סבידור:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני השר, האם אינך חושב שזאת שערווייה ממדרגה ראשונה? למרות התביעות התחורות של הכנסייה הגרמנית, שיש לה שם אינטרסים, משום שישו עבר כפי שהוא עבר את הכינרת, בכל זאת כל ממשלות ישראל הצליחו והשכילו עד היום הזה להחזיק בידינו את החוף הזה, שהוא אתר לאומי

שהשאלה השנייה שלך היתה יותר ארוכה מן השאלה המקורית, אבל איני פוסל אותה. אחריו, חבר הכנסת ז'אק אמיר.

שלמה הלל (המערך):

האם ההסכם הקואליציוני — — —

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת הלל, לא קיבלת את רשות הדיבור. תנו לי לנהל את העניין לפי המתכונת שנקבעה בנוהל.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

אם נתייחס להסכם הקואליציוני בהסכם בין מפלגות הקואליציה, הרי שהבידור עם חבר הכנסת גולדשטיין לא ייערך פה. אם נתייחס להסכם הקואליציוני כמצע של הממשלה, הרי שאני חייב להשיב תשובה. בכל אופן, חבר הכנסת גולדשטיין, דווקא מתוך הערכה והתייחסות רצינית להצעתך ולבקשתך, ראוי שהנושא ייבחן בצורה יסודית. לא שללתי את הצעתך, ואמרו שהנושא ייבדק בצורה יסודית. הסכרתי לך את הקשיים שלנו, הנובעים מהצורך בבדיקה יסודית. צריך לברוק את שיעורי ההנחות, צריך לברוק בדיוק מי מבין הדיירים המוגנים וכאי להנחות ובאיזה שיעור, מה הם שיעורי השחיקה; צריך לברוק את היקפה ואת עומקה של הבעיה, וכל זה, כמובן, אינו מאפשר תשובה מיידית, ואהה ודאי לא תרצה שנתייחס אליך בקלות ראש. דווקא מתוך הערכה אליך העדפנו בדיקה יסודית.

היו"ר מ' סבידור:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יעקב ז'אק אמיר.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

בהמשך לשאלתו של חבר הכנסת גולדשטיין, אני שואל את סגן השר, האם לא רצוי להחיל את אותם הסדרים של שד"ח (שכר-דירה חודשי) במגירת שכירות סוציאלית) גם בנושא של שכר-דירה בדירות מוגנות.

כמו כן, הייתי רוצה לדעת בקשר לגבייה בשד"ח, לאור זה שאנשים רבים אינם מסוגלים היום להחזיר את שכר-הדירה כמסוכם.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

אדוני הנושבי-ראש, השאילתא של חבר הכנסת ז'אק אמיר מתייחסת לתחום אחר לגמרי, ואין לה כל קשר עם נושא חוק הגנת הדייר בשכר-הדירה בדירות המוגנות, אבל כדי שלא להשאיר את השואל ללא תשובה, אני בטוח, חבר הכנסת ז'אק אמיר, שההצעה שלך תיוק לדיירים שביקשת פה להגן עליהם. איני מציע להחיל את שיעור העלאת שכר הדירה בדירות המוגנות, בלי לברוק את הנושא, גם לגבי הדיירים בדירות בשכירות סוציאלית בשיכון הציבורי.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

לא את זה שאלתי, אדוני סגן השר.

היו"ר מ' סבידור:

תודה, לסגן שר הבינוי והשיכון.

9. ויתור על חלק מחוף הכינרת לכנסייה הקתולית

היו"ר מ' סבידור:

חברת הכנסת גאולה כהן, אנא השמיעי את שאלתך.

גאולה כהן (התחיה):

1. אדוני השר, האם נכוונת השמועות שלקראת ביקור הקנצלר קוהל בישראל יש בכוננת ממשלת ישראל להיענות לתביעות הכנסייה הגרמנית ולוותר על זכותנו על חלק מחוף

באילת שר מצב כזה עד לפני כשנתיים, אך בימי א' נוצר לחץ רב מאוד על המסופים, כשל 8 או 10 טיסות עם תיירים מחוץ-לארץ שנכנסו לשרה ויצאו ממנו. ניסו למצוא פתרון לבעיה הזאת באמצעות שינוי שעות הטיסה. התברר, שלוח הומנים של צה"ל אינו מאפשר זאת. בשל כך הוצע פתרון, שבכל ימות השבוע צה"ל יוכל להשתמש במסוף הקיים, אבל בימי א', בשל הלחץ הרב הפוגע ברמת השירות לתיירים, ופוגע אפילו בסידורי הביטחון, יעברו החיילים את הכרטוס ואת הקליטה בבית-החיל, ומשם יוסעו באוטובוסים למטוסים מייד עם נתינתם. ההסדר הזה התקבל גם על דעת נציגי חיל-האוויר ומשרד הביטחון. רק לאחרונה צף ועלה הנושא הזה שנית. ביקשנו מייד את המנכ"לים של שני המשרדים לבחון את הנושא ולמצוא לו פתרון. כדי שבעיות מסוג זה לא יצופו כלל בפני הציבור.

נכון שתהליכי הקליטה של חיילים, הכרטוס, הליכי הבדיקה וצורות הבדיקה הביטחוניות שלהם, שונים לחלוטין מאלה של הנוסעים האזרחיים. הם מחייבים, מדרך הטבע, מסופים נפרדים, ואלה אכן הותקנו כמעט בכל השדות. אני מעריך, שעם ביקורם של שני המנכ"לים, בראשית השבוע הבא, באילת, יימצא פתרון מניח את הדעת לדבר הזה בכל השדות. כמובן, כל זה הוא פתרון זמני. כי סוכם לבנות מסוף צבאי, רשות שדות-התעופה כבר הכשירה משטח בשביל המסוף הזה, וגם משטח חנייה למטוסים, אשר יוכלו להגיע עד המסוף. זה צריך היה להיות ערוך ומוכן בקיץ הזה, אבל משום-מה נדחה הביצוע. כמובן, עד לאותו יום שהחיילים יוכלו להשתמש במסופים שלהם, נצטרך למצוא פתרון כיצד ייצא הזאב שבע, והכבשה תישאר שלמה.

היו"ר מ' סבידור:

תודה לשר התחבורה. שאלה נוספת לחבר הכנסת יהודה בן-מאיר.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
אדוני השר, לצערי, תשובתך מאשרת שהידיעה נכונה. אתה יודע שתחפורס, שהרמטכ"ל מנע שימוש בבסיס חיל-האוויר "עובדה". בתגובה על כך?

שאלתי הנוספת היא, עם כל הכבוד להסבר הארוך והמפורט, האם עולה על הדעת, שנוחיותם של תיירים, עם כל הכבוד לתיירים ולתיירות, עדיפה על נוחיותם של חיילי צה"ל, והאם סביר שבמדינת ישראל, צה"ל, והחיילים אשר משרחים בלבנון וגרים במלחמה באילת וגרים במרכז הארץ או בצפונה — החיילים צריכים לסבול בימי ראשון. כשהמתקן המתאים לכך אינו עומד לרשותם, וזה עדיף בגלל נוחיותם של תיירים?

האם נראה לכבוד השר שכתגאים שמדינת ישראל נתונה בהם זה מתאים לנו, והאם הוא אינו חושב שהוא צריך לבטל את ההוראה הזאת, בלא דיחוי ובלא צורך בפגישת מנכ"לים?

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת יהודה בן-מאיר, אני מבקש שלא לנאום, אלא להציג שאלה. למרות ההערות הקודמות, אני רואה שזה נמשך. שר התחבורה, בבקשה.

שר התחבורה ח' קורפו:

חבל שהשאל הכבד נחפס להקצנה. אנחנו צריכים גם את עשרות אלפי התיירים המגיעים לאילת, כדי שהעיר תחיה, ואנחנו גם צריכים לתת שירות לחיילים, מפני שבשבילנו הם הנכס החשוב ביותר.

מדרגה ראשונה. והיום, עובדה היא שממשלת ישראל מוכנה להתפשר בדרך זו או זו, ובעצם מפסיקה את המאבק ונכנעת.

למרות ההסכם שנחתם, עובדה היא שהיו הסכמים עם הכנסייה והיא נסוגה וחזרה בה. גם אנו יכולים לחזור בנו מההסכם הזה ולהציע לכנסייה כל סכום, וכל סכום ראוי כדי שחוף הכינרת הזה יהיה אך ורק בידי ממשלת ישראל וכידי עם ישראל, ואני רוצה לשאול את אדוני השר, האם אתה מוכן היום לעשות זאת?

היו"ר מ' סבידור:

חברת הכנסת גאולה כהן, אני מרשה לעצמי להעיר לך, שהשאלה עצמה היא לגיטימית, אבל המבוא ארוך מדי. אני רוצה שאנחנו נשמור על המתכונת של השאלות ושל התשובות. כבוד השר, בבקשה.

יוסי שריר (המערך):

אולי בהזמנות זו אתה יכול גם להסביר איך ישו הלך על המים?

שר התקלאות פ' גרופר:

אנחנו פועלים במסגרת החוק בכל הקשור לבעיות של רכוש השייך לכנסייה זו או לכנסיות אחרות. יש לנו עוד בעיות של רכוש גדול מאוד בירושלים עצמה, ולא רק במקרה זה, ואני חושב שהמדיניות של ממשלת ישראל הנוכחית ושל ממשלות קודמות היא מדיניות נכונה וצודקת. זו מדינה של חוק ושל סדר.

במסגרת החוק אנחנו משתדלים לעשות הכול, כדי לשמור על האינטרסים שלנו במקומות גרישים. לא יעלה על הדעת, שהיום נפקיע או נשתמש בצורה אחרת של חקיקה לקחת רכוש, זה לא רק רכוש של הכנסיות, יש עוד רכוש רב בירושלים מעל ומעבר למקרה הזה: כפי שאמרתי, אנחנו משתדלים, במסגרת החוק, לעשות כל שאפשר לשמור על האינטרסים של מדינת ישראל. לדעתי, אנחנו עושים טוב. יותר מזה, אני חושב שלא צריך לשנות את המדיניות של ממשלת ישראל.

11. מניעת חיילים מלהשתמש בבית-הנתיבות באילת

היו"ר מ' סבידור:

תודה לשר התקלאות. חבר הכנסת יהודה בן-מאיר, קודם כול, אני מבין אותך על שובך לפעילות בכנסת ועל נטישתך את התפקיד הביצועי בממשלה. חבר הכנסת בן-מאיר יציג את שאלתו לשר התחבורה.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב-ראש, אני מודה ליושב-ראש על הברכה. אדוני השר, האם נכונה הידיעה, כי רשות שדות-התעופה מונעת מחיילי צה"ל להשתמש בבית-הנתיבות באילת בימי ראשון בשבוע? מה בועת השר לעשות, כדי להביא לביטול של ההוראה זו ולהבטיח שכל שדות-התעופה במדינה יעמדו לרשות חיילי צה"ל, בלא אפליה לרעה?

היו"ר מ' סבידור:

אדוני שר התחבורה.

שר התחבורה ח' קורפו:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נכון שהידיעה פורסמה. המציאות היא, שכל שדות-התעופה האזרחיים עומדים לרשות צה"ל, וצה"ל משתמש בהם, באמצעות מסופים מיוחדים לחיילים. המצב הזה קיים בנתב"ג, המצב הזה קיים בשדה-דב, והיה קיים, עד לפני חודש ימים, בחיפה, כאשר היו הסעות צבאיות לשם.

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת מיכאל בר-זהר, גמרת. שאלה נוספת באותו נושא לחברת הכנסת שושנה ארבלי-אלמוזלינו.

שושנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):

בעקבות החזרת שדה-התעופה "עציון" בסיני, מורגש הצורך בשדה-תעופה בין-לאומי לנחיתת מטוסים גדולים. הטיסים אלינו ממדינות שונות.

מתי יחלו בביצוע התוכנית להקמת שדה-תעופה כזה באילת, כדי לשחרר את הנתיב הקיים היום ואת המסוף הקיים היום, כדי שיעמדו לרשות צה"ל?

שר התחבורה ח' קורפו:

לפי התכנון של רשות שדות התעופה התחלת הכנייה לא תהיה לפני 1986 — 1987. בינתיים אנחנו משתמשים בשדה הצבאי "עובדה" שנמצא בקרבת מקום עלימת לאפשר נחיתה והמראה של מטוסים גדולים.

היו"ר מ' סבידור:

תודה לכבוד שר התחבורה.

8. מעשי הרצח האחרונים

היו"ר מ' סבידור:

אנחנו עוברים לשאלתא מס' 8 המופנית לשר הפנים. חברת הכנסת שושנה ארבלי-אלמוזלינו, בבקשה.

שושנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):

נוכת ערעור הביטחון בקרב אזרחים רבים בעקבות מעשי הרצח המתרחשים האחרונים ברצועת לשאל:

1. היש לראות במעשי הרצח צירוף מקרים או שיטה מתוכננת?

2. העומדים לרשות המשטרה כוח-האדם והאמצעים הטכניים הדרושים לבלימת מעשי הרצח ולגילוי האשמים?

3. אם לא — מה נדרש לחיזוק המשטרה?

היו"ר מ' סבידור:

כבוד שר הפנים.

שר הפנים י' בורג:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד לענות על השאלתא לפי המתכונת החדשה, ואני רוצה להעיר את הדברים האלה:

לשאלה הראשונה — עד לשעה הזאת לא נמצא כל בסיס לקשור את מעשי הרצח האחרונים או חלק מהם. במסגרת חקירת המקרים יש צוותי חקירה מיוחדים. משקיעים מאמץ. אבל בינתיים לא נמצא שום קשר בין אסון זה או פשע זה לבין אסון זה או פשע זה. ובכן, יושב צוות מיוחד, אשר גם חוקר באופן כללי את השיטות של ביצוע הפשעים, וגם מחפשים האם יש נקודות קישור ביניהם. זה צוות חשיבה מרכזי מיוחד.

היתה תופעה של דחיסות מקרים, והיו גם הכתרות במשך שניים-שלושה שבועות, דבר שיוצר את הרושם הפסיכולוגי שגרם לשאלה של חברת הכנסת ארבלי-אלמוזלינו. אבל, כאמור, לא מצאנו שום קשר ביניהם.

באווירה הזאת, אם מותר לומר דרך אגב, גם ההיעלמות של בחורה שאחר כך אומרת שיש לה חברים בצה"ל, או של בחור אשר בחורה אחת מצלצלת שכבר שבועות הוא בדירתה, כל זה יוצר קומפלקס אחד גדול, ואנחנו מוכרחים לשמור על הפרופורציות הנכונות.

השואל הנכבד חייב לזכור, שחוק הטיס אוסר על חיילים חמושים להיכנס למסוף אזרחי, לבית-נחיתות אזרחי. גם מן הטעם הפשוט הזה צריך לבנות מסוף נפרד לחיילים. כפי שיש כשהדיו, וכפי שיש בנתיב. איש לא הציג את הבעיה מה עדיף לנתיב, האם עדיפים שירות אלפי החיילים שנכנסים לשם על שירות אלפי החיילים המשתמשים בשדה לטיסות פנים-ארציות. צריך למצוא פתרון. ששני הדברים יתקיימו זה כזה זה. האחד לא רק שאינו מפריע לשני, אלא חורם לפעולתו של השני.

הרמטכ"ל אומנם אמר, אבל לא נעשה מאומה שיקשה על הטיסות האזרחיות משה "עובדה".

היו"ר מ' סבידור:

תודה. חבר הכנסת מיכאל בר-זהר, בבקשה.

מיכאל בר-זהר (המערך):

אדוני שר התחבורה, לאור התשובה המלומדת, ולאור העובדה שכבוד כמה שנים אפילו נזכה למסוף, אני רוצה לשאול: האם אתה יודע, שרבים מחיילי צה"ל הגרים באילת צריכים להגיע למקום שירותם בלבנון באותו יום ראשון, ואם אין הם מגיעים מוקדם למרכז הארץ, הם עלולים לסכן את נפשם ככניסה ללבנון בשעות החשיכה או נאלצים לדור לילה שלם בתנאים בלתי אנושיים בקרבת גבול הצפון?

אני מבקש תשובה על כך, בהתאם למה שאמרת קודם, כי ייבנה מסוף. מה עושים, עכשיו, עד שייבנה מסוף?

שר התחבורה ח' קורפו:

התשובה ברורה לחלוטין. אינני מבין מה הקשר בין מה שאתה שואב כאן ובין המציאות שלנו. הטיסות יוצאות בזמן.

מיכאל בר-זהר (המערך):

הקשר הוא, שמטוסים אשר יוצאים מאילת בשעה 7:30 בבוקר משה-התעופה "עובדה", יוצאים למעשה בשעה 11:00 בבוקר. החיילים אינם מגיעים למרכז הארץ, והם מתעכבים בהצטעם לצפון הארץ. הם אינם מגיעים כדי לחפס את ההסעות שלהם.

שר התחבורה ח' קורפו:

הרי זאת היא הבעיה העיקרית. שלות הזמנים של צה"ל אינו מאפשר לרשות שדות-התעופה לקבוע את מועדי הנחיתות וההמראות של המטוסים הצבאיים. על כן, התעוררה הבעיה. אילו הם טסו בטיסות אזרחיות והיו מסתגלים לשעות של הטיסות האזרחיות — לא היתה בעיה. הבעיה היא, שאלה מטוסים צבאיים, ולות הזמנים נקבע עליהם. הלוח שבימי א' בבוקר נוגע בצפיפות נחיתה והמראה של מטוסים אזרחיים. בשל כך, כדי למנוע את העומס הזה על המסוף, בלי כל קשר עם הטיסות, הטיסות יוצאות בממועד, הבעיה איננה איחור בטיסות — — —

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
אבל זה מכבד על החיילים.

שר התחבורה ח' קורפו:

הבעיה היא, האפשרות לקלוט אותם במסוף. לצורך זה נקבע הסדר, שכיום ראשון בבוקר, הקליטה והכרסוס יהיו בבית-החייל, ומכיתה-החייל הם יוסעו ישר למטוסים שלהם — — —

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
זה הסדר שפוגע בחיילים.

שושנה ארכליאלמוזלינו (המערך):
אני מבקשת לשאול שאלה נוספת.

היו"ר מ' סבירור:
לא, חברת הכנסת ארכליאלמוזלינו, את סימח.

שושנה ארכליאלמוזלינו (המערך):
אני לא שאלתי שאלה נוספת. השאלה הזאת היתה כתובה כשאלת.

היו"ר מ' סבירור:
אבל שאלת. עכשיו ישאל חבר הכנסת פנחס גולדשטיין, ואחריו — חבר הכנסת שבת וייס.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
אדוני השר, לפני ימים מספר פורסם באמצעי התקשורת כאילו המשטרה עלתה על עקבותיהם של רוצחי דני כץ, זיכרוננו לברכה. מה אתה יכול למסור לנו לגבי חקירה זו, במידה שאפשר?

שר הפנים י' בורג:
אני יכול למסור, שהייתי מאוד מרוצה אילו הייתי עולה על העקבות ומפרסם דברים לא נכונים.

היו"ר מ' סבירור:
תודה. חבר הכנסת וייס.

שושנה ארכליאלמוזלינו (המערך):
אני מבקשת לשאול שאלה נוספת.

היו"ר מ' סבירור:
חבר הכנסת וייס.

שבת וייס (המערך):
אדוני השר, לאור אורירת האיים המובנת שמקרי רצח כאלה מעוררים, האם אתה מרוצה מכך שמתפרסמות תוך כדי החקירה ידיעות בדבר השערות על רקעם האתני והקבוצתי של מבצעי הפשע, לפני שמסתיימת החקירה, דבר שיש בו כדי להטיל אות קין על ציבורים שלמים, לזרוע אווירה של מחח ואפילו סף אלימות, עוד בשלב שהחקירה לא הסתיימה? ואם אינך מרוצה מהאווירה הזאת, מה בדעתך לעשות כדי לשנותה?

היו"ר מ' סבירור:
כבוד השר, בבקשה.

שר הפנים י' בורג:
אני מודה עם כוונת השאלה. בכמה וכמה הופעות, נדמה לי שלטלוויזיה לא החמנתי, אבל ברדיו, ונדמה לי שגם מעל הכמה הזאת, פניתי ליציבור, שלא להגיע למסקנות בלתי מבוססות. כל השנים מאז עמדתי על דעתי אני נגד הכללות. שילמתי הרבה — —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אבל המשטרה היא אשר מדליפה את הידיעות האלה.

שר הפנים י' בורג:
חבר הכנסת טובי, יש לך זכות להגיש שאלת.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
המשטרה מדליפה, ואתה ממונה עליה.

שר הפנים י' בורג:
התחלתי לומר, ואולי המשפט הזה הרגיו אותך, שמאז עמדתי על דעתי והתחלתי להבין מה זאת אנטישמיות, באתי להכרה, שעם ישראל שילם הרבה כער המושג "היהודים",

אני רוצה לומר כמה נתונים. לדעתי, המשטרה מצליחה להתמודד עם חקירת מקרי הרצח. ואינני רוצה להתפאר בכך. שאצלנו, בדרך ה', יש פחות מקרים לעומת מדינות אחרות. אינני רוצה שיהיה שום מקרה. כתוב אצלנו בעשרת הדיברות "לא תרצח". לכן, אפילו אם באופן יחסי יש אצלנו מקרים מעטים כאלה, כל מקרה הוא טרגדיה, כל מקרה של פשע נשאר פשע.

באופן סטטיסטי: בשנת 1983 — ומטעמים מוכנים אני יכול לתת את המספרים רק עד סוף חודש נובמבר, בכלל זה נובמבר — בכל 11 החודשים של 1983 אירעו בישראל 65 מקרי רצח, לעומת 69 מקרי רצח בשנה שלפני כן. אם זה משתנה בדצמבר — אינני יכול לומר, אתה הגילויים ב-1983 היה 67.9%, קצת יותר מאחוז הגילויים ב-1982.

קשה מאוד למצוא תמיד מי עשה את הרצח. יש הרבה סיבות: סטייה נפשית, רקע רגשי אמוציונלי, כבוד המשפחה שתולל, חיסול חשבוניות בעולם התחתון, פעילות של מחבלים, אם כן, יש כמה וכמה גורמים שפועלים, ולא תמיד יכולים למצוא מי ומי גרם למה.

אני יכול לומר, ואני רואה לי לחובה לומר את זה, שהמשטרה נותנת למקרים הללו עדיפות גבוהה ביותר. איננו צריכים להסביר למה.

היות שאנחנו נותנים, כאמור, עדיפות מקסימלית למקרים הללו, אני חושב שבוה עניתי גם על יתר השאלות.

היו"ר מ' סבירור:
תודה. רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת ארכליאלמוזלינו.

שושנה ארכליאלמוזלינו (המערך):
כבוד היושב-ראש, אני מצטערת על שכבוד השר לא ענה על שאלה מס' 2, שהיא שאלה חשובה מאוד.

שר הפנים י' בורג:
אני מוכן לענות על השאלה השנייה. חשבתי שזה היה ברור, עליידי כך שאמרת, שהמשטרה נותנת למקרי פשע נתעבים כאלה עדיפות מקסימלית. אני יכול להוסיף על השאלה השנייה, שהשאלה אילו פשעים המשטרה מעדיפה לחקור בסוג עדיפות מקסימלית — זו שאלה שעליה צריכים לענות כמכלול, ולא דווקא לגבי מגור אחד של הפשע.

היו"ר מ' סבירור:
אדוני השר, להגנתה של חברת הכנסת ארכליאלמוזלינו, היא מבקשת לדעת האם יש לרשות המשטרה כוח אדם ואמצעים כדי להתמודד עם המשימה הזאת.

שר הפנים י' בורג:
אם אדוני היושב-ראש בא להגנת חברת הכנסת ארכליאלמוזלינו, אני רוצה שהשר לענייני דתות יבוא להגנתו של שר הפנים. ואני רוצה לומר, שבשאלתה שלה היא שואלת: העומדים לרשות המשטרה כוח האדם והאמצעים הטכניים הדרושים לבלית מעשי הרצח ולגילוי האשמים; ובכן, אני מודיע, שאין אמצעים לבלית, כי אינך יודע אם מחר בכורך משהו באילת או במטולה, מתוך כבוד המשפחה או מתוך אהבה נכזבת, יחיל לעשות את זה. אם כן, השאלה הזאת היא מסוג השאלות, שבסופיטיקה כבר קבעו, שאי-אפשר לענות עליהן.

היו"ר מ' סבירור:
תודה.

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת תופיק טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

התופעות האלה של התנכלויות ברוטליות דווקא לפועלים הערבים במקומות לינתם חזרות ונשנות. כפי שהיה במקרה הזה, ולפני המקרה הזה — מה שקרה בראשון-לציון, כיפו ובאילת.

היו"ר מ' סבידור:

מה השאלה?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

השאלה היא: נוכח הישנות מקרים אלה, ארגוני השר — ורק לפני שבוע היו בראשון-לציון התנכלויות כלפי פועלים ערבים — האם זו מדיניות של המשטרה להכביד, להתנכל לפועלים ערבים במקומות לינתם? ואם לא, מדוע לא ננקטים צעדים כלפי האתראים למעשים ברוטליים אלה?

היו"ר מ' סבידור:

תודה.

שר הפנים י' בורג:

המדיניות של המשטרה אינה ברוטלית, אלא היא נועדה לשמור על חוק וסדר. אם לן אדם אשר אין לו זכות להישאר או להימצא כלילה במקום שהוא נמצא, צריכים לנקוט אמצעים נגד זה.

היו"ר מ' סבידור:

תודה. חברת הכנסת תמר אשל.

תמר אשל (המערך):

מאחר שכבוד השר ניסה להציג בפנינו את הנושא כאילו הוא עניין של שמירת הסדר, הייתי מבקשת לדעת: האם כוחות המשטרה ערכו בדיקות אצל מעסיקים אשר מעסיקים אנשים בניגוד לחוק, הן מבחינת הבאת אנשים מחוץ-לארץ והן לגבי אנשים מן הארץ?

היו"ר מ' סבידור:

תודה.

שר הפנים י' בורג:

זו שאלה חשובה, ואני אבדוק אותה.

היו"ר מ' סבידור:

תודה לכבוד שר הפנים.

12. דוח ועדת קרפ

היו"ר מ' סבידור:

אתכבד להזמין עכשיו את חבר הכנסת חיים רמון, להשמיע את השאלה שלו.

חיים רמון (המערך):

אדוני שר המשפטים, בהתחשב בעובדה, שלפני חצי שנה הכנסת למסור את דוח ועדת קרפ לעיונה של ועדת החוקה, חוק ומשפט, רצוני לשאול מתי תינתן את הדוח על שולחן הוועדה?

שאלה שנייה: האם קיימת במשרד המשפטים ועדת מעקב בנושא אכיפת החוק כיהודה ובשומרון?

היו"ר מ' סבידור:

תודה. אני מתכבד להזמין את שר המשפטים. זוהי השאלה האחרונה, כבר סימנו לך, וכבר קבעתי מי יהיו שני השואלים הבאים. אנא, כבוד השר.

כשהמושג "היהודים" בא מפיו של אנטישמי, מאחר שאני יודע מה עם ישראל שילם בעד ההכללות הללו, אינני נוטה ואינני מקבל את אותן הכללות גם אם זה נאמר על עם אחר, על עדה אחרת או על דת אחרת.

הבעתי את זה, לכן אפילו היה ברור מי עשה מה, שום עם אינו יכול להיות אחראי לסוטה מין, אם הוא יהודי ואם הוא לא יהודי, מוסלמי או נוצרי. כל הדברים, אם כן, אינם של שר הפנים ולא של המשטרה, אלא העיתונות או האחרים עושים את זה.

היו"ר מ' סבידור:

תודה. כבוד השר, נא להישאר, כדי שלא אטריח אותך שוב.

10. חקירת אורחים ערבים בתל-אביב

היו"ר מ' סבידור:

לחבר הכנסת מחמד ותד — שאלתא מס' 10. אנא, הצג את שאלתך.

מחמד ותד (המערך):

אדוני השר, בחצות יום 20 בדצמבר 1983 נכנס כוח מג"ב לשוק הסיטונאי ברחוב קרליבך בתל-אביב, עצר כעשרים פועלים ערבים והתעלל בהם, לדבריהם, בברוטליות.

שאלה ראשונה: האם חסכים, אדוני השר, להקים ועדת חקירה?

שאלה שנייה: מה תעשה כדי למנוע הישנות התקפות של משמר הגבול על אורחים ערבים שלווים?

שר הפנים י' בורג:

ובכן, בשאלה שלך יש עובדה אחת נכונה: ב-20 בדצמבר 1983, בחצות, נכנסה פלוגת שוטרים ושוטרי מג"ב לשוק הסיטונאי ברחוב קרליבך בתל-אביב. מבעוד יום הוצאו צווים תחומים עליידי שופט לצורך כניסה וחיפוש בכל המקומות בשוק, שבהם נמצאו בני מיעוטים, חלקם הגדול — בלא אישור שהייה בתחומי הקו הירוק בשעות הלילה. נבדקו שלושה מבנים במיוחד, מפני שרצו לראות האם יש בהם סתורה גנובה וסמים, וייתכן שגם כגלל עניינים ביטחוניים.

אינני מוכן להקים ועדת בדיקה, מפני שלמשטרה לא הוגשה שום תלונה. אם תוגש תלונה, היא תיבדק.

היו"ר מ' סבידור:

תודה. חבר הכנסת מחמד ותד — שאלה נוספת.

מחמד ותד (המערך):

אדוני השר, האם קיימת הנחיה של הדרגים הגבוהים לפיקודיהם, כפי שהרושם מתקבל, הן במשטרה והן במשמר הגבול, להעניש את הקולקטיב, כפי שקרה בכפר קלנסואה לפני יומיים, במקרה של אי-ציות לשוטר מצד יחיד, וכפי שקרה גם בכמה מקומות אחרים דווקא בשבוע האחרון?

שר הפנים י' בורג:

מה ששייך לקלנסואה ראוי לשאלה אחרת. אני חושב, שגם חבר הכנסת השואל לא היה אוהב אילו היו זורקים עליו אבנים, לכן כאן סיפור המעשה הוא שונה.

אם אני נחשב דרג גבוה — ואתה אמרת "דרגים גבוהים" — אין שום הנחיה להעניש קולקטיבית. הססמה שלי היא, ביחוד במשטרה: היכן שאתה יכול להשתמש במוח — אל שתשתמש בכוח.

שר המשפטים מ' נסים:

— — ביהודה ובשומרון לא ליצור אווירה כאילו יש מדיניות — אני מדגיש, מדיניות — של איפה ואיפה. אין — ולא היתה — מדיניות של איפה ואיפה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

הוא לא שאל אותך שאלות כאלה.

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת רמון, אינך מקשיב לחשובה. חבר הכנסת ז'ק אמיר, אם אתה רוצה שאנקוט צעדים, אעשה זאת. אל תפריע.

חובה לאכוף את החוק ואין זה חשוב אם יהודי עבר את העבירה. צריכה להיות חקירה ראויה, חקירה יעילה ואם יש מסקנות המצדיקות העמדתו לדין — צריך להעמידו לדין. ואומנם לא מעט יהודים מועמדים לדין בשל עבירות המבוצעות עליהם ביהודה ובשומרון. ואפשר לראות מה עושה משטרת ישראל כעת ביישוב אלון-מורה לשם חקירת מקרה הרצח של הילדה במאפייה בשכם, כאשר נטלו את כל כלי הנשק מכל בני היישוב, כדי לבצע חקירה יעילה ולהגיע למסקנות ראיות.

גאולה כהן (התחיה):

פה הם לא מתנגדים לענישה קולקטיבית.

היו"ר מ' סבידור:

חברת הכנסת גאולה כהן, על איזה תקן את מדברת עכשיו?

שר המשפטים מ' נסים:

אני קובע שאין הונחה בחקירות, לרבות המקרים של הפיגועים בראשי הערים. החקירה מתנהלת על-ידי הרשויות, שיש להן המומחיות הגדולה ביותר בשטח זה. והיא מתנהלת באופן רצוף. אין ולא היתה הונחה בנושא הזה. כל נושא עובר חקירה. לפעמים, כפי שאמרת, חקירה איננה יעילה מספיק. ועל זה מעיר גם דוח ועדת קרפ. לעתים החקירה אינה מתנהלת במיומנות הגבוהה ביותר בגלל בעיות של כוח אדם. אבל בעיות של כוח אדם קיימות גם באכיפת החוק והסדר הציבורי ביהודה ובשומרון כשיש המוני מתפרעים לא-יהודים, המסכנים את חייהם של יהודים יום יום ושעה שעה. אין מדיניות של איפה ואיפה. יש ליקויים, אבל הליקויים האלה אינם פוגעים באוכלוסייה מסוימת. אין שום דבר מכון. יש קושי ביישום החוק ובשמירת הסדר הציבורי ביהודה ובשומרון. גם ובעיקר כשמדובר באוכלוסייה ערבית המפירה שם את החוק ומסכנת חיי ילדים יום יום ושעה שעה.

היו"ר מ' סבידור:

תודה לשר המשפטים. רשות השאלות עכשיו היא לחבר הכנסת יוסי שריד ולחבר הכנסת עקיבא נוף.

יוסי שריד (המערך):

אדוני היושב-ראש, דוח קרפ לא הובא לכנסת עד עכשיו. ועברה תקופה מאוד ארוכה מאז נכתב — גילוי מקומם כשלעצמו ובכלתי נסבל. אבל, האם הועבר דוח קרפ למשטרה — ואני מתכוון לדוח קרפ ולכל השמות הכלולים בו, ואני מבין שיש שם די הרבה שמות — כדי לסייע למשטרה בהתחקות אחרי המתחזות בגדה המערבית, כדי לסייע לכך שסוף סוף תתפענח התעלומה מדוע דווקא, ואני מדגיש את המלה דווקא, ארבע חקירות שיש ביניהן מכנה משותף, אף לא אחת מהן נתפענחה עד לרגע זה. אני מתכוון לרצח אמיל גרינצווייג. להתקפה על המכללה המוסלמית, להתנקשות בראשי הערים ולהתמנת הרימונים הממולכדים. רק המיתמם

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, היועץ המשפטי לממשלה, במכתב אל יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, אמר על דעתי את הדברים האלה: "בלי להתייחס עתה לשאלה של הצגת דוחות פנימיים של גורמים ממשלתיים בפני הכנסת, הרי במקרה מיוחד זה נהיה מוכנים להציג את דוח קרפ. בהשמות מסוימות שתידרשנה על-פי מהות העניין, בפני ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, לאחר שיתיימו הדיונים בקרב גורמי הממשלה על דוח זה".

ואומנם, הדיונים על דוח זה נסתיימו, אדוני היושב-ראש, וצוות של שרים, בהשתתפות שר הביטחון, שר הפנים ושר המשפטים, גיבש עיקרי מדיניות לאכיפת החוק והסדר הציבורי ביהודה ובשומרון. ההצעות הללו, טענות אישור הממשלה. אני מקווה שהממשלה תרוך בכך כשבועות הקרובים ביותר, ולאחר מכן נמסור את הדוח — כמאמרו של היועץ המשפטי במכתבו אל יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת.

ובאשר לשאלה השנייה: צוות המעקב שהוקם לא היה צוות של משרד המשפטים אלא צוות כו"משרדי, המורכב מנציגי צה"ל, המשטרה ומשרד המשפטים. הצוות הזה הגיש את הדוח שלו, הוא הדוח הידוע כדוח ועדת קרפ.

היו"ר מ' סבידור:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת רמון.

חיים רמון (המערך):

האם במסגרת אכיפת החוק ביהודה ובשומרון חלה איוו התקדמות בנושא תפיסתם והבאתם לדין של מבצעי ההתנקשות בראשי הערים, אלה שביצעו את הרצח במכללה בחרון הורצח האחרון בשכם?

שר המשפטים מ' נסים:

אני חשבת, אדוני היושב-ראש, שחבר הכנסת דמון ישאל גם על מקרים שיהודים נהרגו או נפגעו.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

זה לא מעניין.

חיים רמון (המערך):

סליחה, לגבי המקרים של היהודים, רובם המכריע של המבצעים, לשמחתי, נתפסו. לעומת זה, לגבי אלה שפגעו בערבים — כמעט לא הובא שום מקרה לדין. בניגוד לאחרים, אני בעד תפיסת כל הרוצחים.

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת רמון, גם כשהשר משמיע איוו הערה רטורית, זה עדיין לא נותן לך רשות להשמיע פה נאום.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

היא אינה רטורית, היא מגמתית.

שר המשפטים מ' נסים:

אדוני היושב-ראש, אני גורס שביהודה ובשומרון, בארץ-ישראל כולה, צריך לאכוף את החוק ואת הסדר הציבורי, ואין להבדיל אם האדם המבצע עבירה הוא יהודי או איננו יהודי. ואין להבדיל בין דם לדם, גם אם הדם הוא דם יהודי. לכן הייתי מציע לכל אלה העוסקים בנושא הזה —

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

ההערה הזאת מיותרת, היא הסתה סתמית מצד שר, בעיקר שר המשפטים.

היו"ר מ' סבידור:

גם אתה, חבר הכנסת אמיר?

לעתים גם ללא היעילות הראויה ולעתים גם ללא המיומנות הראויה. אבל כל זה איננו מכון לאוכלוסייה מסוימת.

יוסי שריד (המערך):

אבל למה דווקא ארבע חקירות אלה?

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת יוסי שריד, סיימת את דבריך, אני מבקש לא להפריע.

חבר הכנסת עקיבא נוף, בבקשה.

עקיבא נוף (הליכוד):

אדוני שר המשפטים, כשמדברים על איפה ואיפה, מדוע קיימת אפליה בין שומרים ביישובים, במושבים, בקיבוצים בצד הפנימי של הקו הירוק, הרשאים בצדק להגן על עצמם ועל רכושם, גם ברדיפה מיידית אחרי הפוגע בהם, לעומת המתנחלים ביהודה ובשומרון שמהם נדרש שלא להתגונן אפטיבית נגד מרצחים?

שר המשפטים מ' נסים:

לשאלתו של חבר הכנסת עקיבא נוף אני מבקש לומר, שכפי שאמרתי בראשית תשובתי — על החוק צריך לשמור בכל מקום ובכל עת. ואין להשלים עם תופעה של הפרת חוק, לשלטונות הצבא יש סמכות לקבוע מתי אדם יכול להשתמש באמצעים אלה או אלה כדי לגונן על עצמו ולהשתמש, למשל, בכלי ירייה וכדומה. שלטונות הצבא קובעים זאת לפי המקום ולפי העניין. ואני אינני סבור שיש אפליה.

היו"ר מ' סבידור:

תודה לכבוד שר המשפטים.

יכול לומר, שארבע החקירות האלה לא פוענחו יחד עם חקירות אחרות שלא פוענחו.

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת יוסי שריד, כלי תוספות — תודה.

שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים מ' נסים:

אדוני היושב-ראש, קודם כול, חלק מהשאלה שלו איננו לעניין, וזה רגיל.

עכשיו אני רוצה לומר, שמה שהוא כינה "מחתרת" —

היו"ר מ' סבידור:

אני מבקש לקרוא לו חבר הכנסת יוסי שריד ולא "הוא".

אורי סבג (המערך):

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת אורי סבג, אנא, אל תעזור לי לנהל את הישיבה.

שר המשפטים מ' נסים:

מה שחבר הכנסת יוסי שריד כינה "מחתרת" עלה, רק במחשבותיו שלו. לפי מיטב ידיעתי, אין כל מחתרת ביהודה ובשומרון, ולכן השאלה שלו אינה מבוססת כל עיקר.

מה שיש לי לומר כבר אמרתי בתשובתי לחבר הכנסת חיים רמון. המשטרה, שלטונות הצבא וכל רשויות החקירה האחרות ממלאות את חובתן, אם כי לעתים ללא כוח אדם מספיק.

ב. הצעת חוק איסור לשון הרע (תיקון מס' 3), התשמ"ג—1983*

(הצעת חבר הכנסת ח' דרוקמן)

הוא קובע, כי לשון הרע על ציבור מהווה עבירה. זהו אחד החידושים של החוק הישראלי, לעומת המצב המשפטי שהיה נהוג עד למעשה החקיקה האמור. חידוש זה נתקבל בברכה על-ידי דוברי הסיניות מימין ומשמאל, אשר ציינו בהקשר זה את ניסיונו ההיסטורי העגום של המיעוט היהודי שהיה יעד קבוע להשמדה קיבוצית.

בצד הקביעה העקרונית האמורה התנה החוק הישראלי את זכות התביעה בשל לשון הרע על ציבור בשיקול דעתו של היועץ המשפטי לממשלה. סייג זה נועד למנוע ריכוז חביעות טורדניות. ניסיון השנים הוכיח, כי כפועל ננעלו שערי כית' המשפט בפני קבוצות גדולות של יחידים שנפגעו במסגרת השמצה קיבוצית. מטרת התיקון היא לאפשר לכל אזור שנפגע

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת דרוקמן, אינך מרוויח שום דבר, אתה כנראה אינך מודע לחקנון. כדי להביא הצעת חוק מחוץ למכסה, אתה חייב לומר את דבריך במסגרת של דקה אחת. אבל אתה משמע נאום, וכבר הפסדת את הפריבילגיה הזאת.

חיים דרוקמן:

סליחה, גמרתי.

היו"ר מ' סבידור:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא: הצעות לסדר-היום והצעות חוק של חברי הכנסת. לפני שאמסור את רשות הדיבור למציע הראשון, ברצוני לציין לפחות דבר אחד לטובה: עמדנו בלוח הזמנים, כפי שהוקצה לנושא השאלות והתשובות בעל-פה גם בוועדת הכנסת וגם בממשלה — שעה אחת. אני שמח שבמסגרת הזמן הזאת מיצינו את הנושא. אני מצטער רק על ההפרעות שהיו, ועליהן אדבר עם חברי הכנסת בנפרד. אני מזמין את חבר הכנסת דרוקמן להעלות את הצעת החוק שלו על איסור לשון הרע.

חיים דרוקמן:

אדוני היושב-ראש, אני מתכבד בזה להגיש לכנסת הצעת חוק איסור לשון הרע (תיקון מס' 3), התשמ"ג—1983.

תיקון סעיף 4: 1. סעיף 4 לחוק איסור לשון הרע, התשכ"ה—1965, יימחק ובמקומו יבוא הסעיף הבא: 4. לשון הרע על חבר בני אדם או על ציבור כלשהו שאינם תאגיד דינו כדין לשון הרע על אדם, וכל אדם הנמנה עם אותו חבר בני אדם או הציבור שנפגע על-ידי לשון הרע, רשאים יהיו להגיש תובענה או קובלנה בשל אותה לשון הרע.

אני רוצה להסביר: סעיף 4 לחוק איסור לשון הרע, התשכ"ה—1965, נועד להעניק הגנה לשמו הטוב של ציבור.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק איסור לשון הרע (תיקון מס' 3), החשמ"ג — 1983, לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט לא נתקבלה.

היו"ר מ' סבידור:

הרוב מתנגד להצעה. ההצעה לא נתקבלה.

ג. הצעה לסדר-היום

הצעת שר האנרגיה והתשתית לפטר את יושב-ראש דירקטוריון חברת החשמל

היו"ר מ' סבידור:

זמנו בטל קרבנו, ולא היא, כי אם נעבור לסדר-היום על מהלך פגום של שר האנרגיה והתשתית. נפגע קשות בכל אורחות ההתנהגות שלנו כלפי החברות הממשלתיות, הנמצאות באחריות הממשלה ובפיקוחה. אבל הן כשלעצמן אישיות משפטית, ואינן משרד נוסף או מחלקה נוספת במסגרת משרדי הממשלה.

היו"ר מ' סבידור:

האם אני יכול לבקש מחברי הכנסת שיכבדו את עמיתנו חבר הכנסת גיל כשהוא משמיע את הדברים? למה הדיבורים כאן במליאה?

יעקב גיל (המערך):

אם הכנסת תחריש ולא תהיה הגוף שצריך לפקח על תהליכים בסדרי המינהל ובסדרי הממשל, שאינם מתוקנים, נגרם לעונמת נפש ולמצב של חשבון ופחד בקרב כל הדירקטוריונים האחרים ויושב-ראש ההנהלות שלהם. כדי שהדיון יתקיים בדרך של התנהגות פרלמנטרית ראויה, עלינו לפנות לשר האנרגיה, שפעל כלפי יושב-ראש הדירקטוריון בדרך שאינה מקובלת ואינה מתקבלת על הדעת.

התהליך שאני רוצה לתאר אותו בפניכם, חברי הכנסת, התחיל בכך שיושב-ראש הדירקטוריון של חברת החשמל שמע בכלי התקשורת, כי בדעת שר האנרגיה לפטר. לשר האנרגיה והתשתית לא היו תעוזת הנפש וגדלות הנפש לקרוא ליושב-ראש הדירקטוריון ולומר לו, שהוא מתכוון להניח על שולחן ממשלת ישראל הצעה להרחיק אותו מתפקידו כיושב-ראש הדירקטוריון של חברת החשמל. גם אילו היה עושה כן, היה פוגם בהליך, משום שכיוון שממשלת ישראל כוננה דירקטוריון, היא צריכה לכבד את הדירקטוריון בנושאים שהיא מעלה. היתה יכולה להיות יוזמה של השר או של השרים המופקדים על חברת החשמל, בעצה אחת עם רשות החברות הממשלתיות, להביא בפני הדירקטוריון הצעה שיושב-ראש הדירקטוריון יסיים את תפקידו, ולבקש דיון.

לא כך נהג שר האנרגיה והתשתית. הוא לא נדרש להפעלת הדירקטוריון לדון בנושא ובהשגותיו — ועוד אגע בהן. — בעניין כושר הניהול, יכולת הניהול והתפקוד של יושב-ראש הדירקטוריון, הממשלה, מטבע הדברים, לא קיבלה החלטה, מפני שהיועץ המשפטי לממשלה לא הסכים שהדיון יפסח על מועצת המנהלים של חברת החשמל. שר האנרגיה והתשתית לא נלאה במאמציו. הוא פעל מעל ראש הדירקטוריון, היושב-ראש דירקטוריון שונים, והפעיל לחצים מלחצים שונים כדי להטות את דעתם נגד היושב-ראש שלהם, וזאת — גם בשיחות אישיות וגם בשיחות טלפוניות.

היו"ר מ' סבידור:

אדוני שר המשפטים, אני מתכבד להזמין.

שר המשפטים מ' נסים:

הנושא הזה נדון לא אחת בכנסת ובעיקר בוועדת החוקה, חוק ומשפט, ואין לי התנגדות שהצעת החוק תועבר לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט לשם גיבוש עמדה.

היו"ר מ' סבידור:

תודה. מי בעד העברת הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט?

תכרי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום. אני מתכבד להזמין את חבר הכנסת יעקב גיל להביא את הצעתו לסדר-היום מס' 2966: הצעת שר האנרגיה והתשתית לפטר את יושב-ראש דירקטוריון חברת החשמל. חבר הכנסת יעקב גיל, בבקשה.

מה הבעיה, אדוני שר המשפטים? אתה יודע שאתה אצלנו בריסמכא בכל העניינים של נהג. מה מטרדך אותך?

שר המשפטים מ' נסים:

חברי הכנסת לא ידעו שהתשובה תהיה קצרה, והצלול לה היה בעתו.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

אנחנו כבר אחרי ההצבעה.

היו"ר מ' סבידור:

אני שומע מפי מזכיר הכנסת — וחזקה עלי שאני מאמין לו — שהוא החל להפעיל את הפעמון מייד עם פתיחת הנושא על-ידי חבר הכנסת דרוקמן.

חיים דרוקמן:

זו היתה דקה בסך הכול.

היו"ר מ' סבידור:

זו לא היתה דקה.

קריאות:

— —

שלמה הלל (המערך):

— —

היו"ר מ' סבידור:

אל תצטדקו, שבו במליאה. זה הכול. חבר הכנסת גיל מדבר עכשיו.

יוסף רום (הליכוד):

זה לא נמשך חמש דקות.

היו"ר מ' סבידור:

אני מצטער מאוד, אינני עומד פה עם סטנפר. חברי הכנסת ישבו כאן כשמעלים את הנושאים. בבקשה, חבר הכנסת גיל.

יעקב גיל (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בנושא שאני מבקש להביא לידיעת חברי הבית ולדיון במליאתו אנו מזכירים לכאורה אחר המאורעות. נושא זה הוא, כביכול, בבחינת עבר

ממועצת המנהלים של חברת החשמל ייבחר להיות היושב־ראש. מעצם העובדה שהוא אינו חבר הוא גם אינו יכול להיות יושב־ראש.

דבר זה לא הסתייע על־ידי שר האוצר ועל־ידי יושב־ראש התכנות הממשלתית. הגענו להבנה — כך הכנתי מהשליחים, חברי הכנסת דן תיכון ואריאל ויינשטיין, שבאו אלי לשיחה — כי עם ההודעה של יושב־ראש הדירקטוריון, שסיים את תפקידו בחודשים הקרובים, לא יופעלו ההליכים שאותם ביקש שר האנרגיה לעשות, לא בממשלה ולא בדירקטוריון.

שר האנרגיה לא עמד בסיכום הזה, כפי שקיבלתי והכנתי אותו.

עוד אנחנו נמצאים, רבותי חברי הכנסת, במציאות שתפקידו של יושב־ראש הדירקטוריון להכתיב — והוא אומנם עושה זאת — את השקט התעשייתי בחברת החשמל. שנתיים לא שמענו על כך. משנת 1980 עד היום הוחלפו שישה מנהלים, מנכ"לים ויושבים־ראש של דירקטוריון. לא אלאה אתכם בדברים. הזמן קצר.

רענן נעים (המערך):

וזאת רק ההתחלה.

יעקב גיל (המערך):

וזאת רק ההתחלה.

התפקיד הזה של יושב־ראש הדירקטוריון להבטיח שאכן השקט התעשייתי יישמר בחברה — הופך בצורה גסה על־ידי השר הממונה.

זאת ועוד, השר התערב באורח ישרי כנייהול השוטף של החברה. כל הנושא הזה של זיהום — אותה טריבונה, אותה יחידה היוצרת חשמל והעלאתה מחדש — הפעולה מעל לראשם של היושבים־ראש והמנכ"ל ידועה בחברת החשמל.

טענת השר לא־יתקיימה הדיווח כבר תוארה על־ידי כמשוללת כל יסוד. אם השר מקבל דיווחים אחת לשבוע ולא מעיר עליהם, משמע שהוא מקבל אותם. הנה אנו רואים שהשר ניסה את מזלו פעם נוספת בממשלה, כיום ראשון החולף, והדבר לא נסתייע בידו. משנסתיימה ישיבת הממשלה ועד לזימון יושב־ראש הדירקטוריון, לפי בקשתו, לא נח ולא שקט. הוא חבץ את ליטת הבשר מיושב־ראש הדירקטוריון דוד הגואל. הוא ביקש ממנו להתפטר לאלתר, ולא בחודש אפריל 1984.

הדברים האלה מצטרפים למעגל של חוסר אחריות, הנובע משיקולי יוקרה אישיים הממיתים שואה. אם במקרו הלאומי היה לנו שר, ששיקולי היוקרה האישיים שלו עמדו מעל לכל מה שהיה הכרחי לעשות אותו כמשק, בא שר האנרגיה המופקד על דירקטוריון של חברת החשמל ועושה את אותו תהליך. משיקולי יוקרה הוא מוכן להחזיר את התורה וכוהו לחברת החשמל.

אני רוצה לקרוא לפניכם את הניצוצות הראשונים של אותם סממנים מדאגים שבאים מתעבירים. אמש היתה אספת חירום בחיפה של 150 מנהלים בכירים בחברת החשמל. כך הם כותבים לאחר אותו כנס חירום.

הי"ר מ' סכידור:

חבר הכנסת יעקב גיל, אני בעד קריאה וציטוט, אבל הכול במסגרת הזמן העומד לרשותך.

לפי בקשתי, הצעה זו לסדרהיום היתה אמורה להיות נדונה ביום שלישי האחרון. פנו אלי שני חברי הכנסת מהמפלגה הליברלית, מפלגתו של השר מודעי, בטענה שאפשר יהיה לקבל את הודעתו של יושב־ראש הדירקטוריון לדירקטוריון, שסיים את תפקידו בחודשים הקרובים, כהודעה ממצה, ומאחר שראיתי בזה הליך מתוקן ונכון ומאחר שמועצת המנהלים של חברת החשמל שמעה את הודעתו של יושב־ראש הדירקטוריון, הסכמתי שלא להעלות את הצעתי באותו יום. ופניתי ליושב־ראש הכנסת וביקשתי לאפשר לי שלא להעלות את הנושא באותו יום, ואם אדרש לכך בעתיד, לנוכח המאורעות שיתפתחו, יאפשרו לי לעשות כך, ואימנם, הנה עומד אני עכשיו בפניכם ומעלה את הנושא.

מה עיקרי הטענות שעליהן הצהיר שר האנרגיה והתשתית כלפי יושב־ראש מועצת המנהלים? הטענה הראשונה: הטבות מפלגות לעובדים, רחמנא ליעולן. אני רוצה לומר, שבדקתי את העניין הזה. מועצת המנהלים — ועוד אקרא דברים מפי הדירקטורים עצמם, כשנדרשו לבעיה הזאת — לא פעלה אלא באישור משרד האוצר והממונה על השכר, לאחר שמוצו ההליכים של ועדת המעקב המשותפת לאוצר ולהסתדרות, אשר חזרה והפנתה את מועצת המנהלים לקיים דיונים בתוכה, כדי לקבוע את העניין הזה, והסדרי השכר נקבעו על דעת מנכ"ל משרד האוצר והממונה על השכר באותו משרד.

יש עוד טענה, שגם היא מתמיהה מאוד ומביכה. מועצות המנהלים, בדרך כלל ישיבותיהן אינן תדירות וסדירות כמו אותן ישיבות שמקיימת מועצת המנהלים של חברת החשמל — אחת לשבוע, בזה אחר זה, מתקיימים דיונים, והפרוטוקולים מועברים לשירים הממונים על העניין הזה. לפי דיווח שיש בידי, לא היתה אף לא פעם אחת הערה מצד שר האנרגיה לגבי אף לא אחת מההחלטות של מועצת המנהלים. עכשיו אני רוצה לחדש לכם דבר שעדיין לא התפרסם. יושב־ראש הדירקטוריון של חברת החשמל, דוד הגואל, משלם בעד הגיבוי שהוא נותן או שנתן למנכ"ל, כאשר תביעתו של השר מיושב־ראש הדירקטוריון היתה לפטר את מנכ"ל חברת החשמל בגלל הטבות השכר, כפי שתיארתי אותן קודם לכן. דוד הגואל, יושב־ראש הדירקטוריון, מ"אן לקבל את דרישת השר, ואז הפך להיות מאדם שנתן גיבוי למנכ"ל שלו לאדם שנחבץ להתפטר.

לפי ידיעות שהופצו, ניסו חברים הנמצאים במערכת ההשפעה על החבורה הליברלית לתווך ביניהם. אחד מהם, שהיה פעם יושב־ראש הדירקטוריון, מר הרמלך, ביקש מהשר להסיר את חבציתו עקב הדיווחים הלא־מדויקים. עקב הטבות השכר המופלגות שניתנו לעובדים. עוד ביקש כמהלך אותו ידון, שיושב־ראש הדירקטוריון יפקיד בידי מכתב התפטרות פתוח והשר יפעיל אותו מתי שהוא יחפץ.

האם זה סדר מתוקן? הרי על כל מהלך שנעשה בדירקטוריון, לפי התקנות של כל הדירקטוריונים ושל חברת החשמל במיוחד, צריך אישור גם של שר האוצר ושל יושב־ראש המועצה לחברות ממשלתיות.

ביום שלישי היתה אמורה להיעשות כפעם הראשונה פעולה שתכליתה להשמיט את הקרקע מתחת יושב־ראש הדירקטוריון. הזימנו אותו לכנסת לשעה מסוימת, מתוך תקווה שיושב־ראש הדירקטוריון יפטר על־ידי שני השרים ובהתייעצות עם יושב־ראש הוועד לחברות ממשלתיות. באותו רגע שמפקיעים את חברותו בדירקטוריון — ממילא פוקעת גם האפשרות שהוא ישמש יושב־ראש, מפני שעל־פי התקנות חבר

ניהלת מפעל בשנת 1977. אני מאשים אותך, שרצית למנות אותו ליושב-ראש הדירקטוריון, ואתה פעלת וגיבכת האשמות נגד היושב-ראש הנוכחי של הדירקטוריון כדי למנות תחתיו מתר את מי שאתה רוצה למנותו ליושב-ראש חדש של הדירקטוריון. אני מאשים אותך בזה.

אני מאשים אותך בכך. שלאחר שנים של שקט חשיתי, אתה מביא עכשיו לועזעים שיפגעו במשק. אין אנו צריכים עכשיו דבר כזה על כסים אישי. ואני מאשים אותך על כך.

הי"ר מ' סבדור:

חבר הכנסת גיל, עליך לסיים.

יעקב גיל (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש, שהשר ישמע במה אני מאשים אותו.

הי"ר מ' סבדור:

אני מבקש לסיים. מה זה, בית-משפט?

יעקב גיל (המערך):

הסוגיה הזאת היא סוגיה רצינית מאוד להמשך חקירתו של המשטר.

כיוון שאתה לוחץ עלי, אני רוצה להעיר הערה אחרונה: מקומה של הכנסת בכל הפרשה הזאת. נדמה לי, שהשר פוגע פגיעה חמורה בתפקודה של הכנסת. הוא היה צריך לכבד את העובדה, שבכנסת יתקיים דיון בנושא הזה, ולא לעשות מהלכים שיהיו בבחינת "Fait accompli", כפי שאמרים זאת הצרפתים. כלומר, דברים מוגמרים. מה הטעם לכך, שאנחנו נעסוק היום בעניין הזה אם הממשלה היא סרבנית פיקוח? מתפקידה של הממשלה היה לאפשר לכנסת לקיים דיון בנושא הזה אחרי שהדבר עלה לסדר-היום, ולא לבוא עם עובדות מוגמרות ולהעמיד את כולנו במצב, כאילו כבר אין מה לעשות. איפה, אם כן, מקומה של הכנסת? מה תפקידה של הכנסת אם לא לעצור מהלך שעלול להביא נזק לחברה הישראלית בכל נושא של הפעלת דירקטוריונים, ועל אחת כמה וכמה כשמדובר בחברה החשמל, שהעוועים בה רק יתחילו. על-ידי זה שמחליטים להחליט אין מאיימים על העובדים, שכביכול יכולע להם, ולכן, מוטב שישחקו לגבי כל מהלך שעושים אתם. הרי הם לא יתשקו. אנחנו חיים בחברה מתוקנת.

העובדים האלה, יושב-ראש הדירקטוריון והמנכ"ל שעליהם יצא קצפו של השר, אומרים: אנחנו עדיין לא קיבלנו דבר. אם אתה אומר שקיבלנו את כל הדברים האלה, עכשיו נתחיל לתבוע אותם. שימו לב לאילו תהדרורות הוביל אותנו שר האנרגיה במהלך אישיוקרתי וחסר כל תוחלת לצרכיה של מדינת ישראל.

הי"ר מ' סבדור:

תודה לחבר הכנסת גיל. אני מתכבד להזמין את שר האנרגיה והתשתית.

שר האנרגיה והתשתית י' מודעי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני אסיר תודה לחבר הכנסת גיל על שהעלה נושא, שיאפשר לנו לבדוק סוגיה יסודית במבנה המינהלי-הארגוני של המוסדות הממלכתיים. אני רק מצטער על שהוא נזוץ ממידע, שאני בטוח שהוא לא טרח לבדוק אותו. מכיוון שחלק מהמידע הזה נמצא גם ברשותי, מידיע אישי.

הנושא שהעלה חבר הכנסת גיל הוא היחס בין השר הממונה לבין הדירקטוריון בחברות ממשלתיות. הרי אין ספק,

יעקב גיל (המערך):

אדוני היושב-ראש, אצטט בקצרה. יש כאן אמירה האומרת: "במהלך האספה התקיים דיון סוער שבו הביעו המנהלים — 150 מנהלים — את הודעותיהם מהאירועים שהביאו להתפטרותו של יושב-ראש הדירקטוריון ואת אי-הודאות שנוצרה לגבי המשך כהונתו של המנכ"ל מר חופי. האסיפה רואה בצער את התפטרותו של יושב-ראש הדירקטוריון מר דוד הגואל, מביעה את חמיכתה והוקרתה הרבה למועצו למען החברה ומשוכנעת שימשיך לתרום לטובת החברה במסגרת חברותו בדירקטוריון ומאחלת לו הצלחה בכל דרכיו".

15 המנהלים הכיכרים שבחברה כתבו ב-26 לדצמבר, שנה זו, מכתב לשר האנרגיה מר מודעי, ובו הם קובעים, שהם אינם רואים את האפשרות להמשיך ולעבוד מפני שנוצר ערפל גדול.

הי"ר מ' סבדור:

חבר הכנסת יעקב גיל, עוד שתי דקות.

יעקב גיל (המערך):

מאחר שהיושב-ראש מגביל אותי בזמן — — —

הי"ר מ' סבדור:

אני מקפה אותך, אני נותן לך בדיוק את הזמן המגיע לך.

יעקב גיל (המערך):

אדוני היושב-ראש, אנחנו עוסקים בסוגיה שאני שואל את חברי הכנסת הליברלים איך הם מסכימים להליכים האלה. האם הם — — —

שר התחירות א' שריר:

תכבה את האור.

יעקב גיל (המערך):

שמעתי אתמול את השר הממונה ברדיו. הוא פתח בדבר שחשבתי שהמשך שלו יתבקש מהפתיחה. כאשר שאלו אותו מה דעתו ומה תגובתו על מה שאמר יושב-ראש הדירקטוריון לאחר שהתפטר, הוא אמר: אין אדם נתפס על עצרו. חשבתי שישם נקודה. אבל השר לא שם נקודה. לפי דעתי, הוא עשה מעשה חמור מאין כמוהו — הוא ניסה להכפיש את דמותו של דוד הגואל גם כמפקד בכיר בצה"ל ואזכר את הדברים שהיו כביכול בתקופת כהונתו ושירותו; והרי הוא עצמו מינה אותו למנכ"ל משרד האנרגיה בפעם הקודמת. הוא עצמו ידע מה שידע. והנה, כשעת צרה הוא קם ומזכיר לו את העניין.

נדמה לי שזה חטא עמוק של פגיעה באדם שגדל במשפחה של עשרה ילדים וכבחו עצמו תרם תרומתו לחברה הישראלית בכך שהוכיח שניתן להתפתח ולגדול במשפחה מרובת ילדים ולהגיע לדרגות נעלות בתפקוד בצה"ל ובחברה הציבורית הישראלית. איש זה ראוי היה שגם אם יעשה מחדלים — יתניחו אליו במידת כובד הראש; ואחז כמה וכמה כאשר הצלחתו ותפקודו הם ראיה מוכחת.

אני מאשים אותך, אדוני שר האנרגיה, אגיד לך במה.

הי"ר מ' סבדור:

אתה צריך לסיים.

יעקב גיל (המערך):

אני אסיים בהאשמות האלה שייכתבו כאן. אני רוצה לשמוע את תגובתו.

כרגע שהתמנית. בחרת ביושב-ראש דירקטוריון ומינית אותו להיות חבר בדירקטוריון. הוא עבד אתך כאשר אתה

השר להביא את הנושא לממשלה, ועל-פי החלטת הממשלה, באישור ועדת הכספים של הכנסת; להורות לדירקטוריון.

נושאים בעלי אינטרס לאומי שנוגד את האינטרסים של החברה הם נדירים ביותר, ובכל החברות הממשלתיות שאני מופקד עליהן בתקופת כהונתי כשר האנרגיה — וזה לא ש שנים אלא ארבע שנים ומשהו, כי פרק זמן לא הייתי שר האנרגיה — לא היה לי אף מקרה אחד שבו היה נושא שהיה צורך להביאו לממשלה. אני רוצה גם לומר, שבתוקף תפקידי אני ממונה על מספר ניכר של חברות ממשלתיות, 12 במספר, מהן מהחברות הגדולות ביותר במדינת ישראל — חברת החשמל, בתי-הדיקוק — ועוד לא היה לי מקרה כזה מיום שמוניתי לשר.

אני רוצה להסביר: השר אף פעם אחת לא התערב ואינו יכול להתערב בניהול השוטף של החברה, כפי שטען חבר הכנסת יעקב גיל. השר יכול להשפיע רק בדרך של אמון מלא בדירקטוריון. אבל בעיקר ביושבראש הדירקטוריון. הוא האיש המוציא והמביא, הוא העניינים והידיים של השר בתוך החברה, כי כל זמנו קודש לחברה והוא מקבל תמורה מלאה מהחברה. לא כן יתר חברי הדירקטוריון.

גם אם חבר הכנסת גיל ניסה להציג זאת כהישג מיוחד של היושבראש הנוכחי, שהנה דירקטוריון מתכנס בכל שבוע, אני מוכרח לתת קרדיט לחברים מהאגף של מפלגת העבודה בבית הזה, שהם היו מופקדים על החברה הזאת הרבה שנים. זו מסורת בחברה הזאת, שהדירקטוריון מתכנס מדי שבוע מיום קום ממשלת ישראל, ואולי גם לפני כן; אינני יודע. לכן, צריך לדייק בדברים.

יעקב גיל (המערך):

אם אתה מפנה אלי את העניין במישרין, אני דיברתי על הדיווח.

שר האנרגיה והתשתית י' מודעי:

כל דבריו היו מופנים אלי, ולא הגבתי. מוטב גם לך לשמוע, כאשר אני מפנה לכתובת שלך. לכל מה שאמרת, בין היתר גם בדברים לא בדוקים, אני האזנתי וביקשתי.

עובדה היא שהדירקטוריון פה-אחד — להוציא נמנע אחד, אולי שניים — דירקטוריון בן 15 איש שכולם נכחו בישיבה, אישר הצעת החלטה כפי שביקש השר לאשר; דהיינו, לא רק לקבל הודעה אלא לרשום החלטה, ולא רק לרשום החלטה, אלא לרשום את העיתוי המיידית של כניסתה לתוקף, ולא רק לקבל החלטה.

אני מצטער על שאני חייב מעל כמה מכובדת זו לומר, שהאיש שממנו ביקשתי להתפטר שבועות רבים לפני הפעלת הסמכות החוקית, ולאחרונה שבועיים לפני העלאת הנושא בממשלה, למרות כל היחסים בינינו ואלה שהיו בינינו בעבר, אינני רוצה לקחת קרדיט. אבל זה נכון, חבר הכנסת גיל, אני ידעתי על האירוע שהיה לפני שקבלתי את מר הגואל לתפקיד מנכ"ל משרד, אבל הייתי סבור, שלאדם מגיע ניסיון נוסף. אני רוצה להודות, שכל תקופת שירותו אחי במשרד האנרגיה, כשנתיים, עברו בלי ערעור יחסי האמון. אינני יודע מה היה בשנה הראשונה לשירותו כיושבראש הדירקטוריון. אבל הייתי אז שר האנרגיה, אבל אני צריך לומר בצער רב, והוא יודע את הדברים, שערעור האמון שלי באמינות הדיווחים שלו וכן בדברים שהוא מסר לי היה תהליך מתמשך. לא הגעתי למסקנה כה מרחיקה לכת בחטף. לא היתה לי שום סיבה אחרת.

שמכחינה ציבורית השר הממונה הוא האחראי. אם יש עלטה, והשר הממונה אינו יודע אפילו איך נראית טורבינה, השר הממונה הוא האחראי. והכתורת וזעקות: השר כך וכך.

רענן נעים (המערך):

הוא גם מסיק מסקנות?

שר האנרגיה והתשתית י' מודעי:

מייד נבהיר האם הוא צריך להסיק מסקנות. מייד נבהיר.

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת נעים, אתה עושה שימוש לרעה במיקרופון שהפעלתי בשביל השאלות.

רענן נעים (המערך):

רק לצורך זה, אדוני.

היו"ר מ' סבידור:

אני מבקש, תן לשר לדבר, אנא.

שר האנרגיה והתשתית י' מודעי:

השר, אם כן, אחראי כלפי הציבור, כלפי הכנסת. השאלה היא, באיזו מידה ובאיזו צורה יכול השר הממונה להבטיח את התפקיד היעיל והנכון של אותו נושא, של אותה חברה ממשלתית שהוא מופקד עליה.

כבר אמרתי שכשיש עלטה, מופיע בכתורות: השר מודעי — חשמל חיוני שניתן לעובדי החברה על-ידי רוטנברג. ובכתורות — השר מודעי, כלים — לא כפעולה, ציבור פונה ולא מקבל חשובה — השר מודעי: ציבור מקבל הבטחה או פרט מקבל הבטחה וחברת החשמל איננה ממלאת אחר ההבטחה — השר מודעי, כנראה, כדון שהדברים יהיו כך. אלא כאשר אתה פונה לחוק החברות הממשלתיות, ובדרך מה הן סמכויותיו של השר או של השרים הממונים על התפעול השוטף, ואפילו על המדיניות של החברה, אתה מוצא שהשרים הממונים והממשלה כולה אינם להם שום סמכות חוקית תפעולית, אפילו בנושא מדיניות. מה שמותר לשר או לשרים לעשות, על-פי החוק, הוא למנות דירקטורים, או לפטר אותם; לקבל דיווח, ולקרוא לישיבה של הדירקטוריון עם סדר-יום מיוחד — זה הכול.

בחברה המסוימת שבה אנו דנים יש לשר הממונה עוד סמכויות, שנובעות מכוח הזיכיון שהעניק בשעתו הנציב העליון, שעל-פי החלטת ממשלה בחוק המעבר — עבר לשר הממונה. גם הסמכות הזאת, לאחר שהזיכיון כבר הוענק והחברה כבר פועלת, נותן לשר רק סמכות אחת, והיא: לקבוע תעריפים, וכידוע לכנסת, בהסכמה בין שר האנרגיה לבין ועדת הכספים של הכנסת, גם הסמכות הזאת עברה לוועדת הכספים של הכנסת.

אם כן נשאלת השאלה, איך יכול שר לנווט את המדיניות של חברה שהוא ממונה עליה, כאשר הסמכויות החוקיות אינן מאפשרות לו זאת. אני רוצה לומר, גם על-פי החוק וגם על-פי הניסיון, שהדרך היחידה העומדת בפני השרים הממונים היא להפעיל את החברה באמצעות הדירקטוריון. אבל גם היכולת שלהם להורות לחברי הדירקטוריון איננה קיימת. הם יכולים לשכנע, להשפיע, אבל אינם יכולים להורות. הם יכולים אפילו להורות לדירקטוריון לדרן בסעיף מסוים, אבל אינם יכולים להורות מה להחליט בו.

יש מקרה אחד חריג, חריג מאוד: כאשר צריך לעשות מהלך בתוך החברה, והוא נוגד את האינטרס הלאומי, יכול

דבר, כמו לקבל על עצמי למשוך את הנושא חזרה מן הממשלה, להשיב בכלי התקשורת שאני חוזר בו וכי אנסה לעבוד עם היושב-ראש הזה. אבל כאשר הדבר הגיע לסגירת העניין, אמר ניר הגואל: מכתב התפטרות, אפילו עם תאריך שאתה אומר וכתנאים שאתה אומר, אני לא אתן; אני — קרי, מר הגואל.

ביום שלישי, ככנסת, הציעו חברים טובים, שבמקום מכתב תהיה החלטת דירקטוריון. אני הסכמתי. ההצעה היתה, שמר הגואל יודיע בדירקטוריון על כוונתו להתפטר ועל המועד, והדירקטוריון יקבל זאת כהחלטה — כי הודעה אינה תופסת ואפשר תמיד לחזור ממנה. גם את זה לא מילא. לדאבוני, היושב-ראש, חברי הכנסת, לי לא יכלה להיות שום סיבה הגיונית, לבד מהאינטרסים של חברת החשמל. המינוי של מר הגואל למנכ"ל הוא מינוי שלי. אני לא מיניתי אותו ליושב-ראש הדירקטוריון. לזה מינה אותו השר ברמן.

אינני רוצה בבית, שהוא בית מאוחד, להוסיף על הגוון הפוליטי-הסיעתי של מר הגואל. לי לא היתה שום סיבה, אישית או פוליטית, נדמה לי, שהבית היה צריך לברך על כך שיש שר שמוכן להיכנס למה שאני נכנסתי, אם הוא מאמין שזו טובת החברה, אפילו אם הוא טועה. עצם העובדה, שהוא מוכן להוציא מעמדתו חבר פוליטי קרוב שלו, ולעמוד שכרעיים ימים בלי תגובה בהשלכת בוץ ורפש, ובלי מלה אחת לכלי התקשורת, חשבתי שהבית יכול ויאמר: כך מנהלים חברה, זהו שר ממונה. במקום זה, אני שומע שהשר זמם את פיטוריו משנת 1977. ב־1977 הוא לא היה.

יעקב גיל (המערך):
לא.

שר האנרגיה והתשתית י' מודעי:
כן אמרת, חבר הכנסת גיל.

יעקב גיל (המערך):
זמם את פיטוריו, לגבי עובד שעבד עם השר ב־1977.

שר האנרגיה והתשתית י' מודעי:
לא היה שום אדם שעבד אתי ב־1977 וקיבל משהו.

יעקב גיל (המערך):
היה לך חשבון עם חברת "רבלון".

שר האנרגיה והתשתית י' מודעי:
לא היה גם שום אדם כזה. אני מבקש ממך, חבר הכנסת גיל, אתה תהיה אחראי למה שאתה אומר כאן.

יעקב גיל (המערך):
אני אחראי מאוד.

שר האנרגיה והתשתית י' מודעי:
על מה שאתה עכשיו אמרת — אנחנו נקים ביורו אצל יושב-ראש הכנסת. אני אומר זאת עכשיו כחבר הכנסת.

יוסי שריד (המערך):
אתה יכול לפטר את חבר הכנסת גיל.

שר האנרגיה והתשתית י' מודעי:
רבותי חברי הכנסת, לגבי ידיי הפרשה סגורה. הדירקטוריון החליט על התפטרותו של היושב-ראש לאלתר. כישיבה מחתתים — כך אני רוצה לקוות — ימונה יושב-ראש חדש, והחברה תמשיך את תפקודה באותה יעילות, באותה מסירות ובאותה היכולת שגילתה במשך כל השנים, לרבות השנתיים האחרונות הללו. יהיה יושב-ראש, כך אני מקווה,

ריקטור שם-טוב (המערך):
אדם לא יכול להשיב לך מעל הבמה — — —

שר האנרגיה והתשתית י' מודעי:
אסביר לך, חבר הכנסת שם-טוב.

היור' מ' סבידור:
אדוני השר, רציתי קודם להעיר לך, שהכלל הוא שאין תוקפים מעל במת הכנסת אדם שאינו יכול להתגונן פה.

שר האנרגיה והתשתית י' מודעי:
אני מחזיק את ירשום דבריו של חבר הכנסת, ואני מתייחס רק לדברים שאמר חבר הכנסת גיל. חבר הכנסת גיל דיבר על האירוע — אני מתייחס לאירוע: חבר הכנסת גיל שאל מדוע אם כן קיבלתי אותו — אני מסביר מדוע קיבלתי אותו.

ריקטור שם-טוב (המערך):
אני חושב — — — אתה שר.

שר האנרגיה והתשתית י' מודעי:
אני מקבל זאת. אנכיל את עצמי.

היור' מ' סבידור:
ההתקפה הופנתה נגדך, ואתה יכול להתגונן. זהו השוני.

שר האנרגיה והתשתית י' מודעי:
אני מקבל את ההערה.

רבותי, זה נכון, וגם בלי ההערה שהערתם, לא העליתי בדעתי להציג בפני הבית את רשימת הנושאים והאירועים על פני פרק זמן ממושך, שבגללם בתחילה היו לי ספקות ואחריהם היתה לי ודאות. אם אני שומע עכשיו מחבר הכנסת גיל, ממקור המידע שיש לו — שאני יכול לנחש מהו — שאני התכוונתי לפטר את המנכ"ל, אני מודיע מעל במה זו, שלא ציוויתי ולא עלתה על לבי, אני מכין את המקור, בינתיים קיבלתי מידע. זה נאמר לא רק לחבר הכנסת גיל, אלא גם בדרך של הסתה בתוך החברה.

רענן נעים (המערך):
אבל נתנו לך רעיון.

שר האנרגיה והתשתית י' מודעי:
יש תרשימים מכל שיחה. איני רוצה כרגע להעמיד את העניין הזה על אמון. אבל עובדה היא, שעל-פי חוק רשות החברות צריך להיות לשר אמון ביושב-ראש, ולא ליושב-ראש בשר. זאת עדיין לא קבע שום חוק במדינה. ואם השר אומר ואמר לאיש עצמו שאין לו אמון אליו בתפקידו, והוא מבקש ממנו להשתחרר מתפקידו במועד שהוא מבקש — ומייד אגיע ליום שלישי — והוא מקבל תשובה: אין לך שום סיבה, אינני רוצה — זו הסיבה להליכים שניסיתי להפעיל.

חבר הכנסת גיל: לא היה לך אתי שום הסכם ביום שלישי שעבר. זו נקודה רגישה, כי היא נעשתה בתוך הבית הזה. חברים משותפים חזרו וביקשו ממני, בדרך של פשרה, שאני הצעתי אותה בבית, יחד עם היושב-ראש הקודם של הדירקטוריון שהזכיר חבר הכנסת גיל, כמעט עד כניסת השבת, כאשר אותו יושב-ראש דירקטוריון לשעבר בא ללחץ עלי. ואני נענית לכל הבקשות. לאחר מכן הפנה יושב-ראש הדירקטוריון לשעבר את דבריו כלפי היושב-ראש ואמר לו: אני באתי לסגור עליך, אבל אינך צודק.

היתה הסכמה לתת שיהיו. הסכמתי אפילו לשמור בסוד את הנושא של מכתב התפטרות בשש עיניים, היושב-ראש הקודם, היושב-ראש של אותו זמן ואנוכי. הסכמתי לעשות כל

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

אדוני היושב-ראש, לפני כעשרה ימים אתה הבהרת מעל במת הכנסת מהו הנוהל ומהו התקנון, כאשר לחשובותיהם של שרים על הצעותיהם של חברי הכנסת כיום רביעי, הבהרת, שבטרם יענה השר, הוא חייב לומר האם הוא מעביר את ההצעה לוועדה, האם הוא תורב להסיר את הנושא מסדר-היום, או האם הוא מבקש לכלול אותו בסדר-היום.

אדוני היושב-ראש, אני סבור, שיש מקום להבהיר זאת, ולא בסוף הדיון, שכן אתה, אדוני היושב-ראש, אינך יכול לדעת מהו פרק הזמן שידבר השר העונה, ויש לזכור, שיום רביעי הוא יומם של חברי הכנסת ולא יומה של הממשלה, תודה.

היו"ר מ' סבידור:

תודה. חבר הכנסת כ"ץ-עוז, לירידתך, על-פי התקנון זכותו של השר להשיב על הצעה לסדר-היום במשך חמש-עשרה דקות. אינני חושב שחרגתי מהתקנון או הערפתי אחד על פני האחר בהצגת הנושא.

השר ביקש להעביר את הנושא לוועדה, האם חבר הכנסת גיל מסכים להעביר את הנושא לוועדה?

יעקב גיל (המערך):

אם לוועדה הכלכלה — אני מסכים. אם זו איננה ועדת הכלכלה, אינני מסכים.

היו"ר מ' סבידור:

ועדת האנרגיה איננה ועדה סטטוטורית. אני מבקש להודיע, שעכשיו אינני יכול לקבוע ועדה. עד כמה שאני יודע, אדוני השר, ועדת האנרגיה היא אומנם ועדה שקיימת בכנסת, אבל מבחינה סטטוטורית נדמה לי שהסמכויות שלה מוגבלות, לכן אני קובע, שאם אנחנו נחליט על העברה לוועדה, תהיה זו ועדת הכנסת שתקבע לאיזו ועדה מעבירים את הנושא, אם כן, יש לנו הצעה אחת.

יעקב גיל (המערך):

הרשה לי, אדוני היושב-ראש, אתה שאלת אותי האם אני מסכים להעביר לוועדה, אני ביקשתי להסכים להעביר לוועדת הכלכלה.

היו"ר מ' סבידור:

אינך יכול להכתיב לי, אתה יכול לומר, שאינך מסכים להעביר לוועדה, שאתה רוצה דיון במליאה.

יעקב גיל (המערך):

אם לא יוחלט עכשיו שזאת ועדת הכלכלה, אני מבקש דיון במליאה.

היו"ר מ' סבידור:

אם כן, יש לנו שתי הצעות, אנחנו עוברים להצבעה.

משה שחל (המערך):

אני מבקש מונים, אדוני היושב-ראש.

היו"ר מ' סבידור:

מונים — אני מומין את חבר הכנסת חליליה ואת חבר הכנסת תיכון, אני מעמיד את ההצעות להצבעה זו מול זו, נא לשבת.

עקיבא ננף (הליכוד):

אולי השר מסכים לדיון במליאה?

שר האנרגיה והתשתית י' מרדכי:

אני מוכן להסכים לדיון במליאה.

שיהיה לי אמון מלא למעשיו ולדיווחיו; ולא יהיה שובל ארוך של אנשים שבאים להבוע ממנו שיקים הכטחות שלו; ולא יהיה שובל ארוך של תביעות על דברים שהובטח שיעשו ולא נעשו, אף שדווח לי שנעשו, ותהיה הבנה מלאה בין השר לבין יושב-ראש הדיקטטורין.

ומותר לי לומר, חברי הכנסת, שגורמה לי, שחשובים יותר ההבנה והאמון בין השר הממונה ליושב-ראש הדיקטטורין, אפילו מההבנה ומהאמון בין יושב-ראש הדיקטטורין למנכ"ל, כי אחרת לא יכולה להיות שום הכוונה לשום חברה ממשלתית. אף לא אחת מהן עומדת ברשות עצמה, לא כמוכן התפעולי ולא כמוכן הכללי. תמיד יש תיאומים, יש מדיניות כוללת, והחברה מבצעת קטע זה או זה ממנה.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לסיים רק בהעמדת פרט אחד שהושמע כאן על דיוקו, כי הפרט הזה התגלגל בכלי התקשורת, בכוונה וזדונית להראות שיש פעילות בלתי סדירה בחברת החשמל.

בתקופת שירותי בחברת החשמל מיניתי שני יושב-ראש: האחד היה מר דוד שיפמן עליו השלום, שהצטרף לכנסת, התפטר, והייתי צריך למנות אחר במקומו; האחר היה מר יחזקאל הרמלך.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

אפשר לשאול שאלה, אדוני היושב-ראש?

היו"ר מ' סבידור:

קיבלתי את הפתק שלך.

שר האנרגיה והתשתית י' מרדכי:

בתקופת שירותי בדיקטטורין מונה שני מנהלים כלליים: האחד — יוסף טוליימן, שלא הסתדר עם היושב-ראש דאז ועזב את תפקידו. השני — המנכ"ל איתן יעקבסון, שמונה על-ידי, הוא לא פוטר על-ידי, הוא לא פוטר בתקופתי כלל.

לכן, לזרוק מספרים כמו "שישה פוטר" — זה רק בשביל להמשיך להעביר את האווירה ולסלף את המציאות, והמציאות ניתנת לבדיקה בנקל.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

אדוני היושב-ראש, אפשר לשאול שאלה?

היו"ר מ' סבידור:

לא, תן לשר לגמור. אחרי-כך תצג לי שאלה.

שר האנרגיה והתשתית י' מרדכי:

חברי הכנסת, השר לא פגע בתפקוד של הכנסת, כי אם בכל שאילתא או הצעה לסדר שהיתה מועלית בבית הזה, היה צריך, על-פי החוק, להפסיק את התפעול ההליכיים הנוגעים לה — הרשות המבצעת לא היתה מסוגלת לבצע כלל, יש כללי עבודה לבית, ואני פעלתי במסגרת העבודה והתקנות.

אבל פניתי אל הבית — שאנחנו נסיים היום את הדיון בפרשה. גם השאלות שהועלו כאן וצורת הצגת הדברים עלולים לפגוע בתפקוד של חברת החשמל, ולא יהיה השר אשם, אלא אלה שמלכים את הנושא, בעיקר — בחצאי אמיתות. אדוני היושב-ראש, אני אסכים להעביר את הנושא לוועדה.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לשאול שאלה.

היו"ר מ' סבידור:

כן.

משה שחל (המערך):
חבר הכנסת רוני מילוא, התחלת שוב? כשאתה נוחל מפלה — — —

קריאה:
יש לי דווקא רוב, רוב לקואליציה יש.

קריאה:
כשאתה נוחל מפלה, חבר הכנסת רוני מילוא, אתה מוכרח לצעוק.

משה שחל (המערך):
חבר הכנסת רוני מילוא, הרי עכשיו זו מפלה בשבילכם.

היו"ר מ' סבידור:
אני מזמין את חבר הכנסת שבח וייס — — —

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
לא עמדתם בדיוככם.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
קודם כול תתפקדו אחם ואחר-כך תחפשו פגמים אצל אחרים.

ד. הצעה לסדר-היום

לקחי הבחירות לשלטון המקומי 1983

ההשתתפות הגיעה לאותו אחוז — כ-58%. מזה — ואני עושה את ההבחנה כי היא חשובה לצורך המסקנה שאני רוצה להציע לכנסת להסיק — בסקטור היהודי ההשתתפות היא בממוצע 51%.

חמר אשל (המערך):
לרשויות המקומיות.

שבח וייס (המערך):
כן, לרשויות המקומיות. בסקטור הערבי והדרוזי, בסקטור המיעוטים — כ-80%. זה טבעי שאזרחינו הערבים והדרוזים רואים בבחירות לשלטון המקומי מוקד שלטוני ישיר מובהק, שבו הם יכולים להביא לידי מיצוי ופורקן מאוויים של אוטונומיה, מאוויים של זהות עצמית, מאוויים של שלטון עצמי, ולו בשלטון המקומי, ולכן לגבי דידם אלה בחירות כל כך חשובות, שגם ההפרדה בינן לבין הבחירות לכנסת אינה מרתיעה אותם והם באים בהמוניהם להשתתף בתהליך הדמוקרטי הזה.

נראה שבציבור היהודי האנרגיה והמניע של מערכת בחירות למסד אחד אינם חזקים דיים כדי להביא אל הקלפי.

יש לנו ניסיון, לכאורה קצר, בשתי מערכות בחירות, אבל במידה מסוימת זה ניסיון מוחלט. מכיוון שזה מאה אחוזים של הבחירות על-פי שיטה זו וכיום נפרד.

לפיכך, ולאור העובדה שאני רואה בהשתתפות חלק בלתי נפרד מעצם מימוש השיטה הדמוקרטית — ואין דומה השתתפות של כ-50% — 51% בסקטור היהודי להשתתפות ממוצעת של כ-76% באותן חמש מערכות שהבחירות בהן היו צמודות — ומטעמים שאזכיר בהערה שנייה שלי, והם גם טעמי חיסכון, אבל בעיקר מטעמים דמוקרטיים עקרוניים — הייתי ממליץ שהכנסת, כמליאתה או בוועדה מתאימה, תגבש מחדש החלטה בדבר הצמדת הבחירות ותנסה גם להתגבר על

היו"ר מ' סבידור:
אדוני השר, אתם לא חסים על הכנסת ועל סדר-היום שלה. אם כן, יש לנו הצעה אחת — לדון על ההצעה במליאת הכנסת. אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר מ' סבידור:
פה אחד התקבלה ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת.

רוני מילוא (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, אנחנו נעשה חשבון במליאה על המינויים הפוליטיים שהיו במשך כל השנים במדינת ישראל.

משה שחל (המערך):
חבר הכנסת רוני מילוא, שוב אתה מתחיל עם הדברים האלה?

יוסי שריד (המערך):
היתה הפגנה של אמינות.

היו"ר מ' סבידור:
אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום של חבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת — — —

היו"ר מ' סבידור:
חברי הכנסת, חבר הכנסת שחל, מדבר חבר הכנסת וייס. חבר הכנסת וייס, אנא, חברי הכנסת, אני מבקש שקט. חבר הכנסת וייס, בבקשה.

שבח וייס (המערך):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת — — —

היו"ר מ' סבידור:
חברי הכנסת, אני מבקש שקט. זוהי חוצפה, אדם שאינו שייך לכנסת מפרע? וזה לאחר שקראתי לסדר ולשקט?

שבח וייס (המערך):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש להביא לחשומת לב של הכנסת ולנסות לגרום לכך שהכנסת תקיים דיון בכמה וכמה לקחים אשר הצטברו מן הבחירות האחרונות לשלטון המקומי, ובמידה מסוימת אני מצרף לקחים של שתי מערכות בחירות, שתי מערכות על-פי השיטה החדשה של בחירות אישיות של ראשי ערים, שיטה שהתחלנו להשתמש בה ב-1978.

בשני המקרים נערכו הבחירות ביום נפרד ולא בצמוד לבחירות לכנסת. הניסיון שהצטבר משתי מערכות בחירות אלה הוא, שההשתתפות בבחירות היא נמוכה עד נמוכה מאוד. ב-1978 השתתפו בבחירות המקומיות כ-58%, ליתר דיוק 58.7% מבצלי זכות הבחירה. עד כמה שיש בידי אינפורמציה בדבר ההשתתפות בבחירות האחרונות, לפני כחודשים,

והתמהויות שעל-פיה, כאשר הבחירות לשלטון המקומי הן כיום נפרד, יש יותר ייחוד לשלטון המקומי, כולן מחוטטות וקורסות, לאור העובדה שיש כל כך הרבה אתוס מדוע רק 50% מתאמצים לבוא לבחירות. כל המיתולוגיה נרמסת על-ידי האפטיה הציבורית. לפיכך, כל האידיאליזציה של ההפרדה היא בעיני דבר לא רציני. הגעתי למסקנות אלה גם בחוקר, לפני שנכנסתי לחיים הפוליטיים, והיום אני חוזר על עמדותי.

דבר נוסף: כאשר יש בחירות נפרדות לשלטון המקומי, או אז כל המנהיגות הלאומית פנויה, והיא מתערבת ומשתתפת, ואיני פוסל את זה. לכן הטענה, שרק ההפרדה נותנת את עיקר המרכזיות לאנשי השלטון המקומי, אינה עומדת במבחן ההיגיון, כי דווקא אז אנחנו, אנשי המרכיבים הפוליטיים, פנויים לסייע להם, וכאשר הבחירות הן באותו יום — כל אחד עוסק בעסקו.

דב בן-מאיר (המערך):
חבר הכנסת וייס, מה שאתה אומר היה נכון, אם לא היו בחירות אישיות לראשי ערים.

שבח וייס (המערך):
אין שום קשר בין השניים. הבחירות לראשי ערים כבר היו אישיות לפני שממשלת רבין גרמה לכך, שרצון הציבור יקבל גם חוקף פוסל את זה. לכן הטענה, שרק ההפרדה נותנת את עיקר המרכזיות לאנשי השלטון המקומי, אינה עומדת במבחן ההיגיון, כי דווקא אז אנחנו, אנשי המרכיבים הפוליטיים, פנויים לסייע להם, וכאשר הבחירות הן באותו יום — כל אחד עוסק בעסקו.

מאיר שטרית (הליכוד):
חנניה גיבשטיין, צילקו ופלד לא נבחרו.

שבח וייס (המערך):
כולם נבחרו. ב"1959, ב"1963, ב"1969 וב"1973 — לפני החוק, היתרון של החוק הוא, שהוא אמר: הרי זה רצון העם. הבה ונגבש אותו באופן מסודר וחוקי. החוק היה כאן השלמה לגליסטית של תהליך חברתי מובהק אחד-משמעו, בכלל, השטח הזה כולו מלא מיתולוגיה, וכבר נכתבו על כך הרבה דברים.

הערה שלישית לגבי הסיכוב השני. אני מציע שיקול דעת נוסף. יש לנו פנאי, ואם נתחיל לטפל בנושא עתה, נוכל לגבש אותו בתוך השנתיים, שלוש השנים הקרובות. אני יודע, שהתהליך מורכב מאוד. בסיכוב השני יש אלמנט הגרלתי. כל הבחירות הן הגרלה אחת גדולה, כי כרגע שבאים רק 50% מן ההושבים, הבחירות בעצם מוכרעות על-פי ההתפלגות החברתית של אלה שהולכים לפיקניקים. אני אומר "פיקניקים", כי זו לא עונת התיירות לתורן-לארץ; אחרת הייתי אומר, שהבחירות מוכרעות על-פי ההרכב המקרי של התיירים הישראלים ב"מרקס אנד ספנסר" באקספורט סטריט בלונדון. אבל משום שזה באקספורט, אני אומר "פיקניקים".

יש השיטה האירית, שמאפשרת לאנשים לרשום בסיכוב הראשון גם את ההערכה השנייה שלהם. אני יודע, שהשיטה האירית מורכבת ומסובכת, אבל איני חושב שעם הספר רציונלי פחות מן העם האירי. עם כל הכבוד שיש לי לאותו עם, באותם התחומים שיש לי כלפיו כבוד.

הפרובלמטיקה הקשורה לכך, שהרי אנחנו יכולים לעתים לשנות את תקופות הכהונה של הכנסת, ואז נצטרך לקצר או להאריך תקופת כהונה של שלטון מקומי על-מנת לשמור על הצמדה. והרי היו דברים מעולם. כך היה ב"1961, כאשר הכנסת הרביעית החליטה להתפורר בטרם עת ולהקדים את הבחירות, או אז האורכו הקדנציות של השלטון המקומי לכדי שש שנים ובשנת 1965 שוב התקיימה הצמדה.

איני רואה בכך שום אסון אם אנחנו וכל האזרחים ידעו מראש, שהבחירות לשלטון המקומי הן לארבע שנים או קצת יותר או קצת פחות — אין בכך שמץ של הונאה. זה הופך לחלק מכללי המשחק.

דוד מגן (הליכוד):
חבר הכנסת וייס, היום יש חוק אשר מפריד בין הנושאים. הקדנציה כרשות המקומית היא חמש שנים.

שבח וייס (המערך):
בסדר גמור.

דוד מגן (הליכוד):
היתה לכך כוונה מיוחדת.

שבח וייס (המערך):
כאשר נדון בעניין הזה תהיה גם הזדמנות לשקול מה להצמיד למה. איני נבהל מקדנציות של חמש שנים בכנסת. כתנאי שלא אנחנו נחליט לגבי עצמנו אלא שהחלטה שלנו תיפול לגבי הכנסת הבאה.

הנושא הזה ראוי לשיקול רציני. הקדנציות הפרלמנטריות של האומות הנבדלות הן של חמש שנים.

דוד מגן (הליכוד):
אם תיתן לראשי העיריות להחליט על אורך קדנציה של הכנסת, הם יפזרו אותה מייד.

שבח וייס (המערך):
עם כל הכבוד לראשי עיריות, ועם מידה רבה של הערכה כלפי מי שהם גם חברי הכנסת וגם ראשי עיריות, כמו ידידי מגן, או כפי שהיה ז'אק אמיר עד לפני ימים אחדים, אני ממליץ על כך, שבשאלות חוקתיות או מעין חוקתיות כגון אלה, הכנסת תהיה זו שתחליט, ואילו אנחנו, במוסדותינו המפלגתיים — אנחנו במוסדות המערך ואתה במוסדות מפלגתך — ודאי נלבן את הדברים האלה, בשיתוף פעולה עם אנשי השלטון המקומי, וברוב המוסדות המפלגתיים יש להם רוב. אין שום סכנה שמהוויהם לא יגיעו לכדי ביטוי בשלב קבלת ההחלטות.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
אדוני היושב-ראש, אפשר לשאול שאלה?

היו"ר מ' שחל:
בבקשה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
הנימוקים של מעניינים מאוד. רציתי לדעת האם השיקולים שלך מבוססים רק על אחוז ההשתתפות בבחירות.

שבח וייס (המערך):
לא. תיכף אגיע לשיקול שני ושלישי. בנוגע לאחוז העליתי גם את השיקול הזה.

מאיר שטרית (הליכוד):
חבר הכנסת וייס, אולי תציין גם את היתרונות של זה?

שבח וייס (המערך):
לגבי ידידי — שום יתרונות. המיתולוגיה המזרחית

מבוכה, בלתי נחוצה, ויש לה שפע של כוח בקהל. האם אתה חושב שצריך "לעבוד" על הקהל שלושה חודשים, זה קהל שמלווה יום יום את פעולות הממשלה והשלטון המקומי?

ביקרנו עכשיו במשלחת פרלמנטרית באירופה, ובמקרה נקלענו למשבר פרלמנטרי בדנמרק, וכי-16 לדצמבר הם החליטו על בחירות לפרלמנט שלהם. שיערכו ב-10 בינואר. כל כך למה? כי באמצע יש להם סילבסטר, אחרת זה קצר יותר.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אתה מדבר על שישה חודשים? זה עוד שנה.

שבח וייס (המערך):

אני מדבר על כך, שמערכת בחירות מוסדרת בחוק כעבור שבעים או שלושה שבועות, עם קיצוצים — — —

רב בנימאייר (המערך):

לא עם פנקס הבוחרים הנוכחי.

שבח וייס (המערך):

עזבו אותי עם פנקס הבוחרים. מדינת בת שלושה מיליון איש, רבע מנייריוק — אנחנו נעשה מאמץ עליו ונסדיר את פנקס הבוחרים טוב יותר. כל פעם באים לי עם פנקס הבוחרים.

רב בנימאייר (המערך):

חבר הכנסת וייס, בתל-אביב יש 60,000 איש שמופיעים בפנקס הבוחרים, ואינם גרים בתל-אביב. מה לעשות?

שבח וייס (המערך):

אני מכיר מערכת בחירות אחת, שהכינו פנקס בוחרים במשך שנה ובסוף שלחו הודעות בוחר לאנשים שנפטרו, ובתחום שמישהו מהמעידים לי היה אחראי עליו, ולא באתי אליו בטענות. הכול בעיה של ארגון.

במדינה שאוכלוסייתה רבע מאוכלוסיית לונדון אנחנו מנהלים פנקס בוחרים כל ארבע שנים. זה עולה לנו בכל שנה מאות מיליוני לירות. יש שיטה שמקובלת בצרפת, מדינה דמוקרטית כמונו, שיטה לגמרי אחרת. שם אתה יכול לנהל פנקס בוחרים רק בשנת בחירות, ולחסוך אין סוף של ממון ציבורי. פי כמה וכמה מאגרת חינוך וכן הלאה. ריבוננו של עולם, אנחנו עם מתוחכם, עם מחשבים, אנחנו מייצאים מחשבים, מתחרים עם יפן; האם לא נוכל לארגן מערכת של פנקס יותר טוב? תסלחו לי אם אשתמש שוב במלה לועזית, אבל אינני מכיר מלה עברית — זהו פטליזם, אדוני שר הפנים, האם יש מלה עברית לפטליזם? אתה אצלי האמן הרב-לשוני, וכאן יש לי חרדה מחברי.

מרדכי גור (המערך):

השלמה גורלית.

שבח וייס (המערך):

אם כבר, השלמה עם הגורל.

שר הפנים י' כורי:

אני מציע לך את המלה קיסמט.

שבח וייס (המערך):

ודבר אחרון שאני מציע לשקול, וכנחת, כי יש לנו זמן — אני מציע לשקול את האפשרויות של השלמת הרפורמה בבחירות המוניציפליות, על-ידי בחירות אישיות של חברי מועצת העיר, בעיקר בערים הבינוניות והגדולות.

מאיר שטרית (הליכוד):

וגם חברי הכנסת.

צריך לשקול את העניין הזה. אולי נחסוך לעצמנו את הסיכוב השני, ואולי ניתן ביטוי קצת יותר עקיף לרצון הציבור.

נושא שלישי שאני מציע לבדוק אותו הוא הנושא, שיש מידה מסוימת של ניסיון להתמודד אתו. בהמלצות אחדות של ועדת זנבר — אותה ועדה שממשלת רבין הקימה על-מנת שחסייע בשיפור ובארגון מחודש, במידת הצורך, בתהליכי ריסות של מערכת, היחסים שבין שלטון מרכזי לבין שלטון מקומי — שם יש התמודדות עם השאלה: צריך לזרז את התהליכים האלה? קורה, לעתים, שקמות קואליציות, שפוליטית הן אינן מורכבות לפי רשימתו של ראש העיר, שנבחר באופן אישי. אולי זה הפגם העיקרי שאני רואה בשיטת הבחירות האישיות. כי בדרך כלל אני מכיר עליה. אתה בעצם מאפשר לאנשים לעשות את המעשה הזה: אתה מאפשר להם גם לבחור ראש עיר וגם לעשות את המעשה הבלתי הגיוני ביותר, ולהפריע לו לשלוט, עד כדי חוסר יכולת לשלוט ברשימתו.

אני מכיר את כל הנימוקים למה לעשות את זה. זה חלק מהסופיטיקציה האלקטורלית החדשה מן הזן של המעמד הבינוני, לרוב — האקדמי. הוא כל כך מתוחכם, שהוא מתבלבל, ומרוב אינדיבידואלים הוא עושה כמה דברים, שמבחינה פוליטית הם אינולות מוחלטות. כגון: הצבעה בעד מועמד אחד לראש עיר, ובעד רשימה אחרת. עם כל החוכמות, אינני מקבל את כל ההסברים. פירוש, שאתה רוצה משהו ואתה רוצה שהוא יפול. יש פה סימולטניות פסבדו-מתוחכמת, המתרחקת מן ההיגיון הפוליטי הפשוט. אתה רוצה כמישהו — תן לו למשול, תן לו גם רשימה.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

מתוך עשר מלים שהוא אומר, שמונה הן לועזיות.

שבח וייס (המערך):

שמונה לועזיות, ואני מצפה מאדם כמו כ"ץ-עוז שיבין חשע מתוכן.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

אבל אי-אפשר, כל כך הרבה מלים לא עבריות במשפט אחד.

שבח וייס (המערך):

עובדה היא שאפשר. מה זה אי-אפשר? הבעיה איננה של המשמיע, הבעיה היא של המבין. אני משתמש במלים ש"רצות לי". אנב, לרובן אין תרגום עברי. בזמני השתמשתי במלה "מניפולציה". ביקשו שאעבור לעברית, אמרתי "תפלול"; אז שאלו אותי: מה זה "תפלול"? השתמשתי במלה "קולוניאליסט", אז אמרו לי שבעברית זה "יישכן"; לא הבינו אותי. השתמשתי במלה "סטגנציה", אמרו לי לומר זאת בעברית, וכשאמרתי "השתגרות" — לא הבינו אותי. אתה רוצה שאני אעבור לעברית ההיא? — אני אעבור.

תמר אשל (המערך):

אתה לא חייב לרצות.

שבח וייס (המערך):

לא צריך כל כך להתנאות בכך שלא מבינים מלים לטיניות. זו לא כושה, אבל גם לא גאווה.

דבר רביעי, אני מציע בצורה נמרצת לקצר את מערכת הבחירות בחקופת הבחירות. גם הבחירות לכנסת, אבל אנחנו נדנים כעת על השלטון המקומי, ואם זה יצורף יחד, הרי נעשה את זה לגבי שתי המערכות. זו מערכת מחישה, יקרה, זורעת

היינו מזרימים מפעם לפעם דם חדש לתוך הגוף העליון של החיים הפרלמנטריים שלנו, ומצד שני היינו גם שומרים על יציבות. אבל זה משהו בין חזון לבין חלום. בכל אופן, צריכים לדון בעניין.

או השאלה של הסיכוב השני. גם פה, נחמד מאוד, לקחנו דוגמה ממדינות אחרות, אבל אם משתתפים 40% והרוכ הוא 21%, פירוש הדבר שראש המקום נבחר על-ידי כל אדם חמישי שיש לו זכות בחירה במקום שלו. זה גם כן קצת פרדוקסלי. והייתי אומר שאין כאן התאמה בין התיאוריה של תורת המדינה וניהול מוניציפלי באופן צורף לבין המציאות כפי שאנחנו רואים אותה.

שבח וייס (המערך):

זו באמת מיתולוגיה.

שר הפנים י' בורג:

בערך. הגדרה די טובה.

לכן אני אומר: אני מציע לקיים ויכוח כללי, וכל חבר יאמר מה שיש לו לומר, או לפי ניסיונו, או לפי השקפתו, או לפי שני הדברים גם יחד. יש לנו מספר גדול של אנשים שגדלו וצמחו בשדה המוניציפלי, יש להם ניסיון עם הפרספקטיבה שלהם. ואם בסיכום הוויכוח יוחלט להעביר את זה לוועדה, ודאי שאני ממליץ על כך. בכל לבי.

היו"ר מ' שחל:

תודה לשר הפנים. הצעה אחרת לחבר הכנסת מאיר שטרית.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ברור מלכתחילה שבנושא הזה הדעות שלי ושל עמיתי חבר הכנסת וייס חלוקות. אין לי כל ספק, שאחד הלקחים הברורים ביותר של הבחירות המוניציפליות בנוסח הזה, כשהן נפרדות מהבחירות לכנסת והבחירות לראש הרשות הן אישיות, הוא השיפור העצום שחל בנוף הפוליטי במערכת המוניציפלית. אי-אפשר כלל להשוות את הנבחרת שנבחרה בדרך הזאת של הבחירות לנבחרת שנבחרה במתכונת הקודמת. זה איננו סותר את העובדה, שהיו ראשי ערים טובים גם בנבחרת הקודמת והם נבחרו מחדש.

שבח וייס (המערך):

אתה מתכוון לבחירות אישיות של ראשי ערים?

מאיר שטרית (הליכוד):

כן.

שבח וייס (המערך):

כל הטובים ביותר נבחרו בתקופה של הבחירות האישיות.

מאיר שטרית (הליכוד):

אמרת שזה איננו סותר. אבל אולי אתה, חבר הכנסת וייס, אינך מכיר את השינויים שחלו דווקא ביישובי הפיתוח, באזורים שבהם היתה בעיה של מוטיבציה לאנשים ללכת למנהיגות מוניציפלית.

שבח וייס (המערך):

אתה נבחרת בבחירות לא אישיות.

מאיר שטרית (הליכוד):

אני נבחרתי לפני עשר שנים, כשאת היתה המערכת היחידה הקיימת. אבל אני רוצה לומר לך: שגם בבחירות ב-1973 המוטיב היה אישי.

שבח וייס (המערך):

אני מציע לשקול את העניין. אין לי לגבי מסקנות חד-משמעיות. אני מציע שנתמודד עם השאלה. לשיטתי עדיף היה אילו היינו בוחרים את חברי מועצת העיר באופן אזורי, ואז לגבי ראש העיר העניין פחות חשוב לי. כי אני חושב שרק בתחום המקומי, או בעיקר בתחום המקומי, יש חשיבות להתפלגות השכונתית. חברי, חבר הכנסת דב בן-מאיר, עשה ניסיון כזה בתוך מפלגתו. אילו היה לו יותר פנאי ופחות לחצים פנימיים, אני חושב שהיה מצליח, והדבר היה לברכה.

אני ממליץ שנתמודד עם השאלה הזאת, לפחות כמישור האינטלקטואלי. אני מודה לכם על ההקשבה.

היו"ר מ' שחל:

אני מזמין את שר הפנים להשיב על ההצעה.

שר הפנים י' בורג:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ההצעה חשובה, היא אינה רחופה. זה ודאי יקח עוד הרבה זמן עד אשר בכל מפלגה ומפלגה יוכלו ללכך את העניינים וכל אחד יעשה את הניתוח, ורק אחרי הניתוח יתן את הניסוח.

אנחנו בארץ הבחירה, אבל גם בארץ הבחירות. משום כך יש לפעמים קשיים. כלל גדול הוא, שמספר הפירושים אחר הבחירות הוא בערך כמספר הפרשנים.

משום כך אני מסכים שיהיה ויכוח. אם מה שאני נראה לבית, אני מציע זאת. אני חושב שלא זיק אם נקיים קודם ויכוח בפלנוס, מפני שזה לא עניין שצריך להיות מצומצם ומוגבל על-ידי כך שידונו בו בוועדה של 19 אנשים. אני הייתי אומר, שבסיכום הוויכוח במליאה יכולים להעביר את זה לוועדה, ושם ידונו עוד. זה מה שאני מציע. אני כהחלט בעד ליכון הנושא. מפני שלי עצמי, ככמה וכמה דברים, קשה לקבוע את עמדותי. אביא כמה דוגמאות.

בעניין של צירוף או הפרדה בין הבחירות המוניציפליות לבין הבחירות לכנסת — עברתי את כל השלבים, בכל פעם יש ויכוח בהנהלת המפלגה, והדעות חלוקות. אי-אפשר לקבוע. אם אתה מסתכל על הצד הכספי, יותר וול לעשות זאת יחד. אבל ההפרדה קיימת יותר באופן תיאורטי, ולא באופן מעשי. אם אני מתקזז עם חבר הכנסת רכין, כי אני צריך לדבר בעדו והוא צריך לדבר בכאשרשבע, אז לדבר על הפרדת התאריכים — זה קצת פלטוני, ואינני מחפש מלה לועזית.

אני אישית הייתי רוצה לראות שיטת בחירות כמו לסנט ונדמה לי גם לקונגרס בארצות-הברית. כך שבכל פעם אנחנו מחליפים שליש מהחברים בכנסת, כל חבר שנבחר נבחר לחמש עד שש שנים. הבחירות יהיו פעם אחת דרומה מתלאביב, פעם אחת — מתלאביב עד חיפה, ופעם אחת — מחיפה לא מחדרה צפונה. לפי השיטה הזאת, הנהוגה בארצות-הברית, היינו עושים שני דברים: — — —

מאיר שטרית (הליכוד):

כבוד השר, גם לכנסת?

שר הפנים י' בורג:

בייחוד לכנסת.

מאיר שטרית (הליכוד):

אני חושב שזאת חרשה מרעיש.

שר הפנים י' בורג:

לא מרעיש. זה רעיון ישן שלי, אבל מי ששומע אותו חושב שהוא רועש. באופן כזה היינו מרוויחים שני דברים:

מוחלטת בין הבחירות לרשויות המקומיות לבין הבחירות לכנסת, וגם את חברי הכנסת — לבחור אישית.

אני מסכים אתך בהחלט, שצריך לשנות הרבה מאוד בנהלי ההצבעה. השיטה של פנקס הבוחרים אבד עליה כלח כהרבה מאוד מדינות, והיא גורמת להוצאת גדולה מאוד, בצורך להסיע בוחרים אל הקלפיות, ומשכונות לקלפיות אחרות, במקום ליצור מערכת אחרת בתקופה, שבה מחשבים הם דבר מצוי בכל בית ובכל מקום. מידע לא יהיו בקלפיות מחשבים, ואורח יוכל להצביע בכל קלפי קרוב לביתו, בלי שיהיה צורך לעסוק בספר הבוחרים? זה ניתן ודאי לפתרון, ויחסוך הרבה כסף.

יהודה חשאי (המערך):

יש הצעה לדון בנושא זה במליאה. אתה בעד או נגד?

מאיר שטרית (הליכוד):

אני מסכים לגבי הלקחים, שצריך להפיקם לגבי ניהול מערכת הבחירות. על איחוד מחדש — לדעתי, אין לדבר כלל, ואני מציע, בניגוד להצעתו של שר הפנים, שלא לדון במליאה, אלא להעביר את ההצעה לוועדה, מפני שבועדה הדיון יהיה ענייני הרבה יותר, קרוב הרבה יותר. במליאה זה יכול להימרח, ומי יודע מתי יבוא הנושא לדיון. חרשה לי להעיר לך, חבר הכנסת שבח וייס, שבמליאה הוחלט לפני שנה על דיון בתוכנית שיקום השכונות, ועד היום זה עדיין לא בא לדיון במליאה.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש — — —

היור"ר מ' שחל:

אין נוהג כזה, חבר הכנסת וייס. אני רק שואל אותך, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה.

שבח וייס (המערך):

מאחר ששר הפנים הציע, שאחרי הדיון במליאה יעבור הנושא לוועדה, הייתי רוצה את הסכמת הכנסת, כי כולנו רוצים בדיאלוג רציני, אני מצטרף להצעת שר הפנים.

שר המשפטים מ' נסים:

הכוונה היתה, שאחרי הדיון במליאה יעבור הנושא לוועדה, להשלמת הדיון ולקבלת מסקנות.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, לפי החקנון אין עוד הצעה?

היור"ר מ' שחל:

בבקשה?

דוד מגן (הליכוד):

יש עוד הצעה: לצרף את מערכת הבחירות להסתדרות למערכת הבחירות לכנסת.

היור"ר מ' שחל:

ההצעה היא הצעה, אבל באיזו מסגרת אתה מציע אותה?

דוד מגן (הליכוד):

זה היה בשביל שבח וייס. חשבתי שהוא יחזור.

דב בן-מאיר (המערך):

מה עם הבחירות ליושב-ראש מזכירות חירות — גם הן ייערכו באותו זמן?

יעקב זיאק אמיר (המערך):

חבר הכנסת מגן, אם זו בדיחה, היא אינה מוצלחת.

שבח וייס (המערך):

אני נאמתי על זה חמש דקות. אתה חוזר על הדברים שלי.

מאיר שטרית (הליכוד):

על כן, על אחת וכמה וכמה שצריך שיהיו בחירות אישיות.

לגבי ההפרדה בין הבחירות לכנסת לבין הבחירות לרשויות המקומיות — לדעתי כל ניסיון לאחד מחדש את שתי מערכות הבחירות האלה יהיה גרסיה חמורה במעמדו של השלטון המקומי ובמעמדו של הנבחר לשלטון המקומי. כי, כידוע, וכולכם מנוסים מאוד במערכות בחירות, כאשר זה מאוחד, הדגש העיקרי במערכת בחירות פוליטית ארצית איננו מקומי. אין צורך להכריח את האיש להזדהות או לבחור בראש עיר בגלל הזדהותו האידיאולוגית, זו או זו. אין קשר בין מערכת הביוב בעיר ודרך תפקודה לבין הוויכוח על יהודה ושומרון. כל אדם במערכת הבחירות המוניציפליות צריך לבחור את ראש העיר, שלדעתו יהיה הטוב ביותר עבורו.

שבח וייס (המערך):

ברשותך, מאחר שאתה משמיע את זה כל פעם, וכל פעם אני אומר לך משהו ואתה לא מתייחס לזה, אני רוצה לשאול: אתה נבחרת לראשונה ב-1973. כמה קיבל הליכוד לכנסת ביבנה ב-1973? — פחות מכפי שאתה קיבלת במקום. זה היה באותו יום, וסימן שהבחירות האישיות — — —

משה קצב (הליכוד):

זה לא מוכיח שום דבר. הליכוד גדל ועלה.

מאיר שטרית (הליכוד):

כשאני נבחרתי בשנת 1973 הליכוד קיבל הרבה פחות, כאחוזים. ממה שאני קיבלתי. בשנת 1978, בבחירות לאחר מכן, בקדנציה השנייה, הליכוד קיבל ביבנה — כיוון שהייתי ראש עיר — תוספת בבחירות לכנסת של 20% לקולות. אבל הדברים אינם קשורים כלל זה לזה. הליכוד עלה בין כך ובין כך. בלי קשר לבחירות.

שבח וייס (המערך):

ההפרדה היא מטריד כספי, פוליטי, ושטות ציבורית.

מאיר שטרית (הליכוד):

אינני מסכים. אני מסכים בהחלט להערויות בדבר קיצוץ מערכת הבחירות, גם בבחירות לרשויות המקומיות וגם בבחירות לכנסת. אין צורך להתחיל מערכת בחירות לפי החוק הקיים 100 ימים לפני הבחירות. בדנמרק — ואתה היית אתי במשלחת הפרלמנטרית — התפזר הפרלמנט. ביום פיזורו הוחלט על קיום בחירות בתוך שבועיים; הלוואי עלינו.

שבח וייס (המערך):

אני אמרתי את זה, זאת חזרה על דברי.

מאיר שטרית (הליכוד):

אני בהחלט טוען, שצריך לשנות את שיטת הבחירות לכנסת, שחברי הכנסת ייבחרו אישית ולא באמצעות רשימות.

יהודה חשאי (המערך):

זה לא הנושא.

מאיר שטרית (הליכוד):

יכעני, שר הפנים חידש היום. אם אתה רוצה לתקן את המערכת הפוליטית בארץ — הכיוון הוא דווקא הפוך: דווקא להכליט את הבחירות האישיות, לחזק אותן, ולעשות הפרדה

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה, ונצביע פעמים: אם יהיה דיון במליאה — לא יוצבע האם להעביר את הנושא לוועדה; אם לא יהיה רוב לדיון במליאה, נצביע האם להעביר את הנושא לוועדה. מי בעד הכללת הנושא בסדר-היום של הכנסת ירים את ידו. מי נגד?

הצ"ח

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר מ' שחל: מאחר שנתקבלה ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת, לא אציע את ההצעה השנייה.

ה. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

התשמ"ד — 1983, שהועבר מוועדת הכספים לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר מ' שחל:

תורה.

היו"ר מ' שחל:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש הנני מתכבדת להודיע, כי הונח היום על שולחן הכנסת חוק הקצבאות (פיצוי בעד אחיזר בתשלום).

ו. הצעה לסדר-היום

הריסת ישיבת "ברכת אברהם" בעיר העתיקה

היו"ר מ' שחל:

אנו עוברים להצעה הבאה: הצעה לסדר-היום — הריסת ישיבת "ברכת אברהם" בעיר העתיקה, מאת חבר הכנסת יהודה פרח.

יהודה פרח (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה כבר בפחת דברי להדגיש, כי ההצעה שאני מעלה היום כאן בעניין הריסתה של ישיבת "ברכת אברהם" אומנם מתמקדת בנושא זה, אבל באה לחשוף קונצפציה רחבה יותר ותפיסה לגבי הרובע המוסלמי, שאני קורא לו "הרובע היהודי העתיק", ובכלל זה, התפיסה לגבי הר הכית והעיר העתיקה, אבקש להדגיש, כי מה שהניע אותי להגיש על נושא הריסתה של ישיבת "ברכת אברהם" הוא בראש ובראשונה העובדה, שזהו נכס יהודי היסטורי עתיק וימין, השוכן ברובע היהודי הישן של העיר העתיקה, והוא בבחינת מונומנט היסטורי לעם ישראל, הבית הזה עומד על תלו זה שמונים שנה, ואפילו בשלטון המנדט לא עלתה עליו יד הבריטים להורסו.

מזכיר את גזירת מצרים-הודעה, בבחינת: "תכן אין נתן לעבדיך, ומתכונת לבנים אמרים עשר".

שר הפנים י' בורג:

כלי המלה "מתכונת".

יהודה פרח (הליכוד):

"תכן אין נתן לעבדיך ולבנים אמרים לנו עשר". ייתכן.

שר התקשורת מ' צפורי:

"מה זה 'ייתכן'?"

יהודה פרח (הליכוד):

עם כל ההערכה שלי לראש העיר — ואני אינני מזלזל בכבודו חלילה — צו ההריסה שהוא יום לגבי ישיבת "ברכת אברהם" נתפס על-ידי ועל-ידי רבים, ובצדק, כפוליטי, והדבר מחריף את יחסי השכנות בעיר העתיקה. מדיניותו של ראש עיריית ירושלים טדי קולק ברובע המוסלמי מפלה לרעה את היהודים שברובע. ואני אומר: מפלה לרעה, אינני מתכוון להפלול לרעה את הערכים הגרים בו, להיפך, אני בעד שכנות טובה, בעד ריעות ויחסי שלום. אבל לא ייתכן, שתהיה דווקא אפליה לרעה. דבר זה איננו מתקבל על הדעת. לא ייתכן, שהוא יחמיר באכיפת החוק ויצא בצווי הריסה נגד ישיבת "ברכת אברהם", ולעומת זאת — יתעלם לחלוטין מן הבנייה הבלתי-חוקית המאפיינת את כל הרובע.

אני רוצה להדגיש, כי הרובע המוסלמי בירושלים, שאני קורא לו הרובע היהודי העתיק, כולל אתרים רבים שבהם התגוררו יהודים עד לשנות השלושים, כשהחלו המאורעות. ואז הם נאלצו לעזוב מחשש שייצרחו בידי שכניהם. השיבה אל האתרים הללו היא שיבה חשובה, היא שיבה שיש לכבד אותה, שיש לדאוג בה שיבה היסטורית. את המהלך הזה יש ללוות בתבונה. אך, לדאבونی הרב, טדי קולק אינו מלווה את ההליך הזה בתבונה אלא בהתנגדות וכדוך. של הרס, שלא תביא דבר לטובת היחסים שבין יהודים לערבים ברובע הזה.

אמרתי בראשית דברי, שזוהי קונצפציה, אבל אני יכול גם להוכיח אותה. עובדה היא ובוודאי קראתם בעיתונות ואין זה סוד, שטדי קולק מתייחס לנושא הריסת ישיבת באותה דרך, כאשר הוא טוען שאין טעם להעלות את נושא התפילה בברית-הבית

אדוני היושב-ראש, כאזרח-רגיל, וכמיוחד כחבר הכנסת, הייתי האחרון הנותן יד לבנייה בלתי חוקית כלשהי והייתי אפילו משבח את ראש העיר, אם אומנם זה היה הקו-המנחה אותו וזו היתה מדיניותו הכללית ברובע המוסלמי. אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת המכובדים, הרי אין זה סוד, או נכון יותר לומר — זהו סוד גלוי, שברובע המוסלמי, הקריב כפי "הרובע היהודי העתיק", וזה שמו הנכון, שוררת וחוגגת בנייה בלתי חוקית, המתבצעת יום יום ואין שם לב ואין שואל ואין עורר, ואין איש מאיים על כל הבנייה הבלתי-חוקית הזאת. על כן, ברצוני לשאול ולהביע תמיהה: מדוע עלה הכוונה דווקא על אתר יהודי, על בית-תפילה, על בית-כנסת, שאיש איננו יכול להעלות על הדעת, אפילו בהרהור, שמותר לפגוע בו ולהורסו?

העניין חמור, כמיוחד לאור העובדה שהעירייה, במכוון, ואת זה אני רוצה להדגיש — העירייה-כמכוון אינה מאשרת רשימות בנייה ליהודים ברובע המוסלמי, ברובע היהודי העתיק, הגישה הזאת, נובעת מיסודה מקונצפציה מגמתית מכוונת: מצד אחד — לא להעניק רשימות בנייה, ומצד שני — לתכנן בנייה חוקית ולאיים בהרס על הבלתי-חוקית. זה

יחזקאל זכאי (המערך):
באמת תסביר.

יהודה פרץ (הליכוד):

אני אסביר לך. הרי אתה יודע, שלי יש רגש מיוחד לעיר העתיקה, אחי היה מהמורים הראשונים בעיר העתיקה, הוא לימד בבית הספר הראשון שהוקם שם.

יחזקאל זכאי (המערך):
מי מונע?

יהודה פרץ (הליכוד):

אני אסביר לך, הרי אתה בחור נכון. כל הגישה, כאשר באים לבקש רשיון כלשהו הקשור בעיר העתיקה, יוצרת מצב שבמקום לעודד לבוא אל המקום הזה, מזהירים אותך מלהתקרב. אי אפשר לקבל רשיון. אף שהם אומרים שהם נותנים רשיונות, זה תמיד נדחה. איך אתה רוצה שתהיה בנייה חוקית, אם אי אפשר לבנות?

יחזקאל זכאי (המערך):
אבל בכל מקום צריך לקבל רשיון בשביל לבנות.

יהודה פרץ (הליכוד):

אבל העירייה לא מאשרת. שיטתנו את הרשיון, שיאשרו, אבל הם לא מאשרים. הרי זה מה שאמרתי — "תכן אין נתן לעבדך".

אברהם כ"ץ (המערך):
למה?

יהודה פרץ (הליכוד):

זוהי הקונצפציה, זוהי החפיסה. כי יש מחשבה שזה רובע מוסלמי. אבל, כפי שאמרתי, זה לא רובע מוסלמי, זוהי העיר העתיקה, זה חלק אינטגרלי — ואני בעד זה שיגורו שם בכפיפה אחת אלה בצד אלה.

אהרן הראל (המערך):

— — —

יהודה פרץ (הליכוד):

אני מבקש, תשאל אותי בסוף דברי, אתה רואה שהשיבות ברצון. אני כבר מסיים.

יחזקאל זכאי (המערך):
מה עמדת הממשלה בנושא הזה?

יהודה פרץ (הליכוד):

אני חושב שעמדת הממשלה היתה ברורה. ברגע ששוחרר הריהבית, העמדה היתה שהוא חלק אינטגרלי, ליהודים ולערבים יחדיו. אנתנו, כמו ידנינו, בתפיסה כזאת, נסוגים מאותם מקומות שעליהם הקריבו חיילינו את חייהם.

השר מ' בן-פורת:

מי שעובר לשם ורוכש בית, לא זקוק לשום רשיון.

יהודה פרץ (הליכוד):

אינני מדבר על רכישת בית, אני מדבר על אישורי בנייה, אף שאני יודע גם על קשיים שמערימים לפני אלה שרוצים לרכוש בתים. ועוד יותר, יש עידוד הפוך; יש עידוד מצד גורמים אש"פיים עם המון המון כספים שמרעיפים עליהם שלא לתת לאוכלוסייה היהודית להיכנס לשם. אני מכיר את הנושא. אבל כשראיתי את משפחתך שם בתוככי הרובע הזה — — —

קריאה:

מה זה חשוב? מה זה קשור?

מחדש כלל והוא מכקש מסיעת המערך, טיעונו, להתנגד אפילו לדיון מחדש בנושא הזה. תארו לעצמכם, להתנגד אפילו לדיון איזו תפיסה.

יהודי לא יוכל לעלות להריהבית ולהתפלל כאוות נפשו. לפעמים אני שואל: ריבוננו של עולם, איך לקרוא לדבר זה? הריהבית בידנינו, עם סימן קריאה או עם סימן שאלה?

יעקב ברמן (הליכוד):

חבר הכנסת פרץ, יש רבנים שטוענים שאסור מטעמי הלכה לעלות להריהבית.

יחזקאל זכאי (המערך):
הרבנות הראשית.

יהודה פרץ (הליכוד):

נכון, חבר הכנסת ברמן, אבל אני מדבר על אנשים כמוני וכמוך וזכרים בתוך האוכלוסייה היהודית, אשר בתפישתם הלאומית יש להם זיקה וקשר אל הריהבית. אני רוצה להופיע שם כבן-חורין ולהתפלל שם בזכות מלאה לא פחות מזכותו של כל אחד אחר. האמרה "כי יבתי בית תפילה ייקרא לכל העמים" אינה יכולה לפגוע בי ולהעמיד אותי בחסר, ושאני אפול בזכויותי האלמנטריות והבסיסיות מאחרים. עד כדי כך שאסור יהיה לי להתפלל בהריהבית.

חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו היתה צריכה לעמוד יחידה ובודדת נגד הקונצפציה הזאת שדיברתי עליה, ושאני חושב שהיא קונצפציה מזיקה וצריך להתנגד לה.

אני רוצה לומר כאן דבר שלא רציתי להעלותו, כי מטבעי אינני אוהב ליצור מתחים פוליטיים גדולים. אבל יש בידי מסמך שאני יכול לפרסמו ברבים. במסמך המשפטי הזה יש עדות לכך, שראש עיריית ירושלים הבטיח לאוכלוסייה הערבית ברובע — וזה לא נושא פוליטי של המערך אלא עניין אישי שלו להיבחר כראש העיר. וזה לגיטימי אבל לא כאמצעים האלה, כי כל ראש עיר רוצה להיבחר אבל אני מתנגד לאמצעים אלה — הוא הבטיח שאם הם יצביעו עבורו, וזאת הוא אמר ערב הבחירות לפני ציבור גדול של ערבים, הוא מבטיח להם שהבית הזה לא יעמוד על תלו.

שר הפנים י' כורז:

איזה מסמך זה?

יהודה פרץ (הליכוד):

אתן לך אותו מייד.

רבותי, אני ביקרתי ברובע היהודי העתיק, כשאני מעלה נושא, אף פעם אחת אינני בא לא מוכן. ביקרתי בבית של בתו של השר מרדכי בן-פורת. ראיתי אותם יושבים בתוככי האזור הזה. אני רוצה לומר לכם, שרוב הלב לראות בתים של יהודים הנמצאים שם. מדוע לא לפתח את האזור הזה כך שישבו אלה עם אלה ביחד? העיר שתוכננה לה יחדיו? וכי בא אני לומר שיגרשו משם את הערבים? וכי אני רוצה ליצור מצב שיהיה פגע חברתי אצלנו?

אני שואל שאלה פשוטה: איך אפשר למנוע מיהודים שגרור שם, שנמצאים שם, שיש להם שם רכוש — — —

יחזקאל זכאי (המערך):

האם מונעים מיהודים לגור בעיר העתיקה?

יהודה פרץ (הליכוד):

ודאי שכן, ואסביר לך מדוע.

השר מ' בן-פורת:

— — —

יהודה פרח (הליכוד):

אני יודע את זה. אני מכיר את הנושא. אבל אני מדבר על העידוד. לא ניתן מטעם העירייה כל עידוד בנושא הזה. ההיפך הוא הנכון.

לכוא ולהרוס בית-תפילה בגלל תוספת בקומה השלישית? היתי מומין אתכם לראות את התוספת של שני קירות, שבאים למנוע כניסת רוח לעזרת הנשים למעלה. לעשות מזה עניין כל כך גדול, כשלנגד עיניך בית ליד בית — ירדתי חבר הכנסת כ"צ'עוז, אני מומין אותך לכוא לראות את זה, ואז אתה תאמר: יהודה, אני מאמין לך. זה דבר שלא ייתכן.

אברהם כ"צ'עוז (המערך):

חבר הכנסת פרח, אני מתלבט בשאלה הקשורה לעניין הזה: מדוע באמת היתה מהומה על זה שתושבים ערבים מנצרת נכנסים לנצרת-עילית? חשוב על הקשר שבו שני הדברים האלה.

יהודה פרח (הליכוד):

סלח לי, אני חושב שאין לעשות אנלוגיה בין שני הדברים האלה כלל. בעיר העתיקה גרו יהודים, הם גרו בבתים האלה, חלק מהבתים האלה עדיין מושכרים עד היום לערבים, אם אתה רוצה באמת לדעת. איזו השוואה זאת בכלל? איזו אנלוגיה?

אברהם כ"צ'עוז (המערך):

אין השוואה?

יהודה פרח (הליכוד):

לא, בזה לא.

כבוד השר, אני אינני מפחית כדברי היום בנושא זה של הרי-הבית מהזיקה לנושא הכולל שדיברתי עליו. אני חושב שיש לדון בנושא הזה מתוך. אני חושב שמותר ליהודים לכוא להתפלל שם. לא ייתכן שחבר כנסת שבא לשם, אומנם כשבאתי לא זיהיתי את עצמי כחבר הכנסת, ביקשתי לבדוק האם אני יכול להיכנס להתפלל ונאמר לי: לא, אתה אינך יכול להיכנס. אבל על-ידי עכור שישע-שבעה אנשים שהוא נתן להם להיכנס, מה ביקשתי כן הכול? להיכנס לרחבת הרי-הבית המיוסום הזה לא מגיע לי?

אברהם כ"צ'עוז (המערך):

מדוע?

יהודה פרח (הליכוד):

מדוע, תשאל את הווקף. תן להם לשלוט בך, ותהיה נשלט. אם אתם רוצים לחיות כך, אשייכם ישראל. אני לא מוכן לזה. אני רוצה להרגיש את עצמי בעיר העתיקה בן-חורין, שווה לפחות בכל הזכויות.

אני אומר, שלהרוס היום את התוספת הזאת בקומה השלישית של מבנה העומד 80 שנה על תלו, זוהי חרפה שאין כדוגמתה. אני מבקש מכבוד השר הד"ר בורג שיטעורר אישית בנושא, למען גישה שיוונית, ולא יותר.

היו"ר מ' שחל:

תודה, אני מומין את שר הפנים להשיב על ההצעה.

שר הפנים י' בורג:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, "אשא עיני אל ההרים מאין יבוא עזרי", היום, חבר הכנסת ד"ר פרח התייחס אל הר אחד, לא אל הרים כלשון רבים. הוא התייחס אל ההר, הר

המוריה, הר הבית, הר המקדש. אפשר לדבר על זה הרבה, אבל אינני בטוח אם הדיבור יועיל לעניין. יש לפעמים שהדיבור מחמיר את העניין. אישית, אני הולך לפי דברי הגמרא במסכת סנהדרין, שמישיב יבוא אם אנחנו כולנו נהיה בסדר היום. "אם בקולי תשמעון", ואם כל היהודים בכל ארצותיהם ומקומותיהם יתפללו כולם, אז בטוח, שלכל המאוחר מחר יכולים להתפלל גם בהרי-הבית. אין לי שום ספק, בכך, אבל אין זה הנושא.

אברהם כ"צ'עוז (המערך):

זה דבר שכדאי לעבוד עליו.

שר הפנים י' בורג:

כן, תתחיל.

מיכאל קליינר (הליכוד):

— — —

שר הפנים י' בורג:

עכשיו אני רוצה לומר, כפי שאמרתי בהודמנות אחרת לפני כמה ימים. הנושא הוא סוביידיצה, ולכן ויכוח בכנסת כבר לא יעזור. אני ממליץ בהחלט שהעניין יידון בוועדה, ואני גם רוצה לומר למה. חלק מהדברים שאמר חבר הכנסת פרח היו מוקדשים לראש העירייה, שאיננו כאן, ואינו יכול לענות מעל הבמה הזאת. ייתכן, שגם הוא היה מעדיף להיות כאן, אבל זה כבר לא ענייני. על-מנת שגם הוא יוכל להישמע, ומתוך התחשבות בכך שהעניין הוא סוביידיצה, אני מציע להעביר את הנושא לוועדה.

היו"ר מ' שחל:

תודה. הצעה אחרת לחבר הכנסת חיים רמון.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית, אני רוצה להעיר לגבי הנושא של סוביידיצה, שהוא הנושא המכריע מבחינתי בבקשה להסיר את הנושא מסדר-היום. אנשים העוברים על החוק, שעניינם נתון בבתי-המשפט, מוצאים להם מדי פעם, חדרות לבקרים, מליצי יושר בקרב חברי הכנסת, וחברי הכנסת האלה באים לכאן ומשמישים סניגורים של אותם אנשים שעברו על החוק. במקרה זה, העבירה אינה כל כך חמורה, עבירה של התנגדות לכיצוע צו חוקי. — — —

מיכאל קליינר (הליכוד):

חבר הכנסת רמון, כשדנתם על התחבורה בצפון לא טענת לסוביידיצה.

מאיר כהן-אביב (הליכוד):

חבר הכנסת חיים רמון, אתה יודע כמה בונים בלא רשיון? מי שיש לו גרושים, הופך כך למיליונר. דווקא את "כרכת אברהם" להרוס? זה המקום היחיד שאתה רוצה להיטפל אליו? לעיריית ירושלים כבר אין מקומות אחרים? בעיר העתיקה לא בונים?

חיים רמון (המערך):

חברי הכנסת, כל הטיעונים האלה, שמשמיעים פה חברי הכנסת, צריכים להישמע במקום אחר, בבית-המשפט, כשבית-המשפט דן בצו ההריסה.

מיכאל קליינר (הליכוד):

מדוע לא טענת את זה לגבי התחבורה בצפון?

מאיר כהן-אביב (הליכוד):

אם תוציא לפועל את צווי ההריסה הקיימים היום במדינה, תהרוס את מחצית המדינה.

מאיר כהן-אבידב (הליכוד):
חבר הכנסת אברהם כ"ץ-עוז, השכל ניתן לך בכמויות גדולות. אנחנו רואים את זה.

יהודה פרח (הליכוד):
מדוע בוכות אותו עד עכשיו?

היו"ר מ' שחל:
חברי הכנסת, המקרופון אינו מאפשר לי לדעת בדיוק מי מדבר, כי הוא משנה את קולכם. אל תנצלו את זה, ואני מבקש לאפשר לסיים.

חיים רמון (המערך):
אני רוצה להתריע על התופעה הזאת, שמדי פעם עוברים על החוק בשם מטרות נעלות, וזו שיטה, ובשם השיטה הזאת

יהודה פרח (הליכוד):
להתפלל בהר-הבית זה לעבור על החוק? כשיהודי מתפלל שם זו עבירה על החוק?

חיים רמון (המערך):
חבר הכנסת פרח, עלי-פי החוק הנהוג היום — זו עבירה. לא אני החלטתי על כך, גם הממשלה שאתה תומך בה אינה מאפשרת זאת, וזה החוק.

יהודה פרח (הליכוד):

חיים רמון (המערך):
אז תעזר, חשנה את החוק. חבר הכנסת פרח, תשנה קודם את החוק, אבל אל תפר אותו, כי אם אתה תפר את החוק, הכול יפרו אותו.

אני רוצה להזכיר לאותם חברי הכנסת — וחבר הכנסת פרח דיבר הרבה על הרובע המוסלמי, הידוע גם בכינוי "הרובע היהודי העתיק" — — —

יהודה פרח (הליכוד):
נכון.

חיים רמון (המערך):
חבר הכנסת פרח, אבקש שלא תפריע לי. שמעתי את כל דבריך ולא הערתי הערה אחת. אני מבקש שלא תפריע לי יותר.

היו"ר מ' שחל:
חבר הכנסת רמון, תשתדל לסיים.

חיים רמון (המערך):
היה פסק-דין, שכדאי שתקרא אותו לפני שאתה עולה לדוכן. פסק-הדין היה לגבי ערבי שגז שנים רבות ברובע היהודי של העיר העתיקה. הוא פונה משם, ועתה לבית-המשפט הגבוה לצדק. זה פסק-דין כורקן. בית-המשפט העליון במדינת ישראל, פסק שבכיר העתיקה — אני מדבר אליך, חבר הכנסת פרח, כדאי שתדע.

היו"ר מ' שחל:
חבר הכנסת רמון, אבקש לסיים.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
הנימוקים האלה לא ישכנעו אותו. תוצאות ההצבעה ישכנעו אותו.

יהודה פרח (הליכוד):
בגישתך, אתה מפלה לרעה במיוחד את היהודי, וזו בושה.

חיים רמון (המערך):
תיכף נדון בפסק-דין-מסוים של בית-המשפט העליון ונבדוק —

מאיר כהן-אבידב (הליכוד):
תאמר תודה שבונים בעיר העתיקה, תכרך על זה.

חיים רמון (המערך):
אבקש מהיושב-ראש שיאפשר לי לדבר.

היו"ר מ' שחל:
חברי הכנסת, חברי הכנסת.

אהוד אולמרט (הליכוד):

היו"ר מ' שחל:
חבר הכנסת אולמרט, אני רואה התקדמות בעצם פנייתך לקבל רשות. עד כה עשית זאת בלי לקבל רשות.

אהוד אולמרט (הליכוד):
אני מתאים את עצמי להתנהגות היושב-ראש.

חיים רמון (המערך):
אחד הסימנים המובהקים — — —

קריאה:
אדוני היושב-ראש, זה עלה לי במאמצים רבים.

היו"ר מ' שחל:
אם תלמד ממנו, תשתפר את התנהגותך.

אהוד אולמרט (הליכוד):
אולי להיפך.

חיים רמון (המערך):
אחד הסימנים המובהקים של מדינת חוק הוא, שהחוק שווה לכול.

יהודה פרח (הליכוד):
אם כן, מדוע הוא אינו שווה לכול?

חיים רמון (המערך):
וגם אם חברי כנסת מסוימים חושבים שהמטרה קדושה, והיא עוברת על החוק, המחלוקת שלי אתם היא כי לו משהו אחר היה בונה — היית אומר שצריך להרוס.

יהודה פרח (הליכוד):
לא אמרתי "להרוס" לגבי שום דבר.

חיים רמון (המערך):
מכיוון שהנושא הוא סוביידיצה, נתון — — —

קריאה:
— — — להתחיל להרוס דאשון ראשון ואחרון אחרון.

חיים רמון (המערך):
חברי הכנסת, לא הספקתי לומר אף לא משפט אחד שלם.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):
חבר הכנסת חיים רמון, הנושא הזה אינו שאלה של חוק, זו שאלה של שכל. גם שם יש חוק, אך לא שכל.

היו"ר מ' שחל:
חברי הכנסת.

חיים רמון (המערך):

אני מסיים. נקבע שכל אחד יגור ברובע שלו. היהודים יגורו ברובע היהודי, והמוסלמים יגורו ברובע המוסלמי. אם כן, במה שקשור לרובע היהודי, שם אסור למוסלמים לגור על-פי פסקי-הדין של בית-המשפט העליון. כי זה הרובע של היהודים; אשר לרובע המוסלמי — גם זה של היהודים. זו חפיסה ששלי שלי ושלך שלי, והיא אינה מקובלת עלי.

כיוון שזו המדיניות שנקבעה על-ידי בית-המשפט העליון, וכיוון שזה סוביידיציה, אני מציע להוריד את הנושא מסדר-היום.

היו"ר מ' שחל:

תודה.

יהודה פרח (הליכוד):

כלומר, לדברך לא צריך יהודי לגור ברובע המוסלמי. חשמע מה שאמרת: יהודי אינו יכול לגור ברובע המוסלמי.

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה.

רונן מילוא (הליכוד):

אבקש למנות שני מונים.

היו"ר מ' שחל:

אני מזמין את חבר הכנסת רייסר ואת חבר הכנסת כ"ץ-עוז למנות את הקולות. לפנינו שתי הצעות: הצעה להעביר את הנושא, כפי שאני מבין, לוועדת הפנים ואיכות הסביבה, והצעה להסיר את הנושא מסדר-היום.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון

בוועדת הפנים ואיכות הסביבה — 46

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום של הכנסת — 44

ההצעה להעביר את הנושא לדיון, בוועדת

הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר מ' שחל:

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה — 46, בעד ההצעה להסיר את הנושא מסדר-היום — 44. הוחלט להעביר את ההצעה לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

2. הצעה לסדר-היום

בניית דיור להשכרה לפתרון מצוקת הדיור בישראל

מתוך ידיעה מראש, שלא יוכלו לעמוד כנטל ההחזר ובנטל גיוס ההון העצמי.

התשלום הצמוד עבור משכנתה לדירה סטנדרטית במרכז הארץ, בדרומה ובצפונה, מגיע כיום לסכום הגבוה בהרבה מדמי שכירות בשוק החופשי וגבוה עוד יותר מהסכום שתעלה דירה בשכירות במסגרת תוכנית ממשלתית של בניית דירות להשכרה במימון ממשלתי או במימון פרטי של משקיעים המוכנים להיכנס לעניין.

יש בעלי הון מחוץ לארץ המוכנים להשקיע בבניית דירות להשכרה, אם הממשלה תפשיק קרקע ותבטל את המסים על הבנייה. בצורה כזאת ניתן יהיה לבנות אלפי דירות להשכרה, בלי שהדבר יעלה כסף לקופת המדינה. כבר נבדק והוכח, שהעמדת דירה להשכרה בלא מחיר קרקע ובלי המסים הישירים והעקיפים הקיימים כיום הופכת את ההשקעה בה לכדאית ולריאלית למשקיע תמורת שכירות שלא תעלה על 15% מהשכר הממוצע במשק.

גם במצב הקיים כיום, לו היתה הממשלה משקיעה בבניית דירות להשכרה אותם משאבים המושקעים כסכסוד הון של חלק מהמשכנתה ואתוה אשאר המועמד לבנקים ולחברות המשכנתאות — היא לא היתה צריכה להשקיע כל כך הרבה במניעת ירידה ובנידוד עלייה, תקציבים שממילא מוצאים כמעט לריק, שכן כאמור הירידה גוברת והעלייה פוחתת.

על כל אלה צריך לזכור, כי ברחבי הארץ עומדות כיום עשרות אלפי דירות ריקות בבעלות ממשלתית, שהושקעו בהן סכומים עצומים, והן עומדות כאבן שאין לה הופכין.

כל החישובים האלה של רווח כנגד הפסד מביאים למסקנה, שדרוש שינוי יסודי במדיניות השיכון בישראל. הגיע הזמן שהממשלה תבנה — במימון שלה או במימון פרטי — דירות להשכרה. עד אז יש להעמיד מיד חלק מהדירות הריקות ברחבי הארץ לצורך זה.

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: בניית דיור להשכרה לפתרון מצוקת הדיור בישראל, של חבר הכנסת שמואל הלפרט.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, המצב הקשה בתחום הדיור, שעה שמחירי הדירות גבוהים ביותר ואילו המשכנתה וההלוואה המשלמה מכסים רק כ-40% מעלות הדירה, וזאת כתנאי חזרזקשים — מובילים למסקנה אחת, שיש לשנות את מדיניות השיכון בארץ ולהנהיג לאחר דירות בשכירות חודשית עממית, שהגיע לכדי 10%—15% מהמשכורת הממוצעת במשק, בהתאם למצבו החברתי והכלכלי של הזוג הצעיר, כפי שאסביר להלן.

כולנו מודעים להשפעה ההרסנית של בעיית הדיור בישראל. העובדה שזוג צעיר, חייל משוחרר, אינם יכולים להגיע לקניית דירה גורמת לירידה גדולה מהארץ ולמיעוט עלייה אליה. פנסיונרים שהיו רוצים לעלות ארצה, להשתקע כאן, אינם יכולים לעשות זאת משום שאין בידם האמצעים לקנות דירה בישראל. הייתה לאחרונה בארצות-הברית ופגשתי עם עשרות משפחות שעזו רצונן לעלות לארץ והן לא עשו זאת רק בגלל בעיית הדיור, צעירים, שהיו הולכים לעקבות מבוגרים יותר, אינם עושים זאת, משום שגם להם אין אמצעים לרכוש דירה. אלפי אקדמאים ומהנדסים בחוץ-לארץ, שהיו יכולים לתרום מבחינה מדעית תרומה חשובה למדינה, היו מוכנים לעלות לתקופה ניסיונית של שנתיים-שלוש שנים, אולם כהעדר דירות להשכרה הם לא באים. גם משפחה מבוססת בארצות-הברית מתקשה לשלם 100—150 אלף דולר לרכישת דירה.

אדוני היושב-ראש, כאשר מנתחים את בעיית המחסור בדיור בישראל יש להביא בחשבון נחוגים מספר. ידוע כי 16,000 זוגות צעירים אינם מנצלים את זכאותם למשכנתה

יושב-ראש ההנהלה הציונית העולמית, מר דולצ'ין, אמר לפני כמה שבועות, ואני מצטט: לא נוכל לקלוט עולים בלי דירור להשכרה. בלי מערכת דירור להשכרה לא נוכל לקלוט יהודים הרוצים לעלות. זאת אמר יושב-ראש ההנהלה הציונית העולמית, מר אריה דולצ'ין, והוא המשיך ואמר: "יש לדאוג לדירור לעולים. יש בידי חלק מהעולים חסכוניות בסך 50,000 — 60,000 דולר, ואין די בכך כדי לקנות דירה בארץ. רק דירות בשכירות יוכלו לפתור את הבעיה. אני עייף מדיבורים בעניין זה עם כל הממשלות". אלה דבריו של מר דולצ'ין.

אדוני היושב-ראש, יש כדאיות מלאה בהשקעה בדירור להשכרה. בתחום הנדל"ן — נכסי דלא-ניידי — מקובלת ככל העולם תשואה של 8%. כאמור, אין ספק שמשקיע הון רבים ישמחו להיכנס לפרויקט כזה, במידה שהממשלה תפטר שיקרק ותכטל מסי בנייה.

צריך לזכור עוד משהו: אילו באו היום אל משרד השיכון אותם 16,000 זכאים, שלא ניצלו את זכאותם, והיו מבקשים לרכוש את אותן אלפי דירות ריקות, אילו תקציבים אדירים תצטרך המדינה להפריש למטרה זו. כל זה יכול להיחסך, אם הממשלה תאפשר בניית דירות להשכרה בשביל אותם וזנאים.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, קשה במסגרת זו להיכנס לכל המערכת התושבנית של הבנייה להשכרה. אבל אין ספק, שכל אחד יכול להתרשם, שבניית דירות להשכרה היא הפתרון היחיד הנשוי לפתור את מצוקת הדירור בישראל. עדכון המשכנתאות, הנעשה על-ידי משרד השיכון, הוא חיובי וחשוב, אבל גם משרד השיכון יודע שכבד אין תשוכה על הבעיה הקשה של מצוקת הדירור בישראל.

כהודמנות זו, ברצוני להעיר שתי הערות בנושא עדכון המשכנתאות. האחת — בתוכנית הסיוע שלוש פלוס, במצב הנוכחי, אין הבדל בין משפחה עם שמונה ילדים לבין משפחה עם שנים-עשר ילדים ויותר. מעשר נפשות והלאה — ההלוואה היא אחידה. זה בלתי מוצדק, ויש להגדיל את נקודות הוויכוח גם למשפחות המנותות מעל לעשר נפשות, בהתאם לגודל המשפחה. השנייה — כן ישיבה מקבל משכנתא לרכישת דירה בשיעור של 30% פחות, מפני שאינו מוגדר כיוצא צבא, אף-על-פי שהוא מקבל רק דחייה מהשירות ובסיום לימודיו הוא ישרת בצה"ל; מה גם, שמצבו הכלכלי קשה יותר בגלל המשך לימודיו ממצבו של מי ששירת בצה"ל ועובר. אני חושב, שיש צורך רחוק להכניס תיקון בשני הנושאים שהזכרתי.

היו"ר מ' שחל:

אני מצטער, אבל יש לנו סדר-יום ארוך ועליך לסיים.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):

אני כבר מסים. עובדה היא, שאותם 16,000 בעלי זכאות אינם מממנים לגלל את זכאותם, גם לאחר כל העדכונים, משום שהם יודעים היטב שהם לא יוכלו לעמוד בתנאי התשלומים של המשכנתה ושל החובות שיפילו עליהם.

הבנייה להשכרה היא פתרון מתאים לבעיה זו. היא תביא להגברת העלייה ארצה, למניעת הידירה, להאטת האינפלציה ולהורמת הון מחוץ-לארץ לישראל, המשוועת למטבע-חזץ. אני מבקש שהכנסת תקים דיון בנושא כמילאה.

היו"ר מ' שחל:

תודה. אני מזמין את סגן שר הבינוי והשיכון להשיב על ההצעה.

מבצע ההתחממה ההמוני המתקיים כרחבי הארץ בימים אלה מוכיח בבירור, כי רכבות אורחים תומכים ברעיון ובכיצונו, אורחים מרוב שכבות האוכלוסייה ורכביה החברתיים.

עלי להדגיש, כי במקרה שהממשלה תבנה את הדירות להשכרה, הן תישארנה שלה, הן תהיינה רכוש, הקרקעות יישארו בבעלותה המוחלטת והקצאת המשאבים כולם תגיע ליד השוכרים ולא לידים אמצעות.

יש לזכור נקודות חשובות נוספות כאשר מדובר בדירות להשכרה. ראשית, הן מאפשרות לזוג צעיר לנייד את עצמו בהתאם לגודל משפחתו. בתחילה יוכל להתגורר בדירה שכורה של שני חדרים ואחר-כך יעבור לדירה גדולה יותר בהתאם לגודל משפחתו. את תקופת הביניים יוכל לנצל לביסוס הכלכלי בלי שיצטרך לקנות מראש דירה של ארבעה חדרים או שלושה חדרים, כפי שנהוג כיום, ולשקוע בחובות לכל החיים. שנית, דירה מושכרת תמנע הוצאות מופרזות של ריהוט וקישוט הדירה, שכן הקביעות בה לא חזיה כה גדולה כמו בדירה קנייה. הדבר יסייע להאטת האינפלציה כאשר מדובר ברכבות דירות. הניידות תקל גם בעיות התעסוקה, בעיות שילוב ויחמירו, לצערנו, בעתיד הקרוב.

חברי הכנסת, כולנו יודעים כי זוג צעיר הרוצה לקנות היום דירה צריך להחזיר כ-180 דולר לחודש עבור המשכנתה ל-40% ממחיר הדירה. את יתרת 60% עליו לגייס בשוק החופשי, בהלוואות שהריבית עליהן גדלה מחודש לחודש ומגיעה למאות אחוזים. לרבות ריבית דריכות בכל מקרה של פיגור קל ביותר. אם רק נצא מנקודת הנחה, שתמורת 60% הנותנים יצטרך הזוג הצעיר לשלם פי 1.5 ממה שהוא משלם עבור המשכנתה, הרי שהגענו לחשלוש חודשי של 450 דולר עבור הדירה הריקה, שהם כ-75% מהשכר הממוצע במשך כל מקרה, אם נוותר לאותו זוג צעיר כל בסיס לקיום המשפחה וודאי שלא עבור ריהוט מינימלי. יש גבול לחלק ההחזר בהלוואה מההכנסה שזוגות צעירים יכולים לעמוד בו.

המיסוי על הבנייה כיום מגיע לכדי 40% — לפי קביעת מרכז הקבלנים, קביעה זו נכונה רק לשנה שעברה. היא עדיין לא מעודכנת למחירי היום, וגם איננה מביאה בחשבון מסים עקיפים שיש לשלם במהלך ייצור חומרי הבנייה ואביזורים. יחד עם העדכון לשנה זו ועדכון המסים הנוספים, אין ספק שעלות המסים על הבנייה תגיע ל-50% לפחות. אם נוסיף על כך את עלות הקרקע — הרי שהגענו ל-65%. יוצא אפוא, שהעלות הריאלית של דירה היא רק 35% מערכה. אילו היו מוקמות דירות להשכרה ללא מיסוי — היה משכיר הדירה צריך לשלם כ-90 דולר לחודש בלבד לעומת 450 דולר כאמור במצב הנוכחי.

אפילו תסבסד הממשלה את בניית הדירות להשכרה, אין זה סבסוד שיעלה כסף לקופת המדינה. שהרי מדובר בביטול סעיף הכנסה לעומת ביטול סעיף הוצאה. גם היום משלמת הממשלה על כל רכישת דירה סבסוד של חלק מהמשכנתה. מתן אשראי לחברות המשכנות ולבנקים, הזרמת הון למשק ועוד. אם מדובר בהשקעות של בעלי הון המוכנים להיכנס לבניית דירות להשכרה, אזי לא יעלה הדבר לממשלה אפילו פרוטה אחת. ואפילו אם הדבר יעלה לממשלה סכום מסוים, האם אין זה כדאי, כדי שכל זוג צעיר בישראל וכל חייל משותר, כל עולה חדש וכל משפחה, יקבלו את האפשרות לבנות בית בישראל?

חבר הכנסת הלפרט. אתה מדבר על הצורך המידי כבניית דירות להשכרה. לאיזו מטרה? — לפתרון מצוקת הדירות של מעוטי היכולת. האם אתה באמת מאמין, חבר הכנסת הלפרט, שעלידי בנייה להשכרה על-ידי יומים פרטיים נוכל לפתור את מצוקת הדירות של מעוטי היכולת? הלא אתה עצמך דיברת על תשואה של 8% מההשקעה ליומים פרטיים. האם עם תשואה כזו, ובשכר-דירה שיהיה גבוה הרבה יותר משכר-הדירה שמקובל היום בשוק החופשי, שלא לדבר על שכר-הדירה הסוציאלי שמשרד הבינוי והשיכון גובה, האם יוכל משהו מבין אלה שאתה מבקש להקל עליהם לשלם שכר-דירה גבוה, כתוצאה מבנייה להשכרה באמצעות יומים פרטיים?

למעוטי היכולת יש למשרד הבינוי והשיכון חשובה באמצעות מערכת של השיכון הציבורי, וכן באמצעות השתתפות בשכר-דירה, הניתנת למחוסרי יכולת. איננו מעוניינים, חבר הכנסת הלפרט, לרכז את כל מעוטי היכולת בתוך בניין אחד. איננו יכולים להרשות לעצמנו לדבר על ריכוזי מצוקה.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):
אני מדבר רק על זוג ישראלי שאינו יכול לשלם 450 דולר לחורש לשכירת דירה.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
זו בדיוק הנקודה. אם אתה מדבר על בנייה להשכרה כפתרון דירתי למעוטי יכולת, הרי הדרך שאתה מציע מחטיאה את המטרה, והיא ודאי לא תוביל אותנו לפתרון הבעיה, מה גם שהשיטה שלך יכולה להוביל בהחלט לריכוזי מצוקה, כי כולם יתרכזו באותו בניין. אנחנו שואפים לשילוב של אוכלוסיות שונות במגוון מפורד ככל האפשר, על פני אזורים שונים. משרד השיכון רוכש גם דירות במקומות שונים בשוק הפרטי ומשכיר אותן כתנאים סוציאליים, כאמור, כדי למנוע ריכוזי מצוקה.

נוסף על כל אלה, עלי לציין, כי מדיניות המשרד שלנו היא להפנות את מרב משאבי הסיוע לזכאים עצמם, ולא ליומים הפרטיים, כדי לסייע להם לפתור את בעיית הדירות פתרון של קבע, לכל ייאלצו, אחרי תשלום דמי שכירות במשך תקופה מסוימת, להודק להשקעות גבוהות לצורך רכישת דירה.

כדי שלמשקיע תהיה תשואה נאותה להשקעתו, וכדי שדמי השכירות יהיו בגובה כזה שהזכאים יוכלו לעמוד בהם, צריכה הממשלה לתת למשקיע סובסידיה בגובה שלא יעלה על הסובסידיה הניתנת לזכאים לרכישת דירות. משרדנו מברך, חבר הכנסת הלפרט, על כל תוכנית בנייה להשכרה של משקיעים פרטיים. אנחנו נעודד כל תוכנית ונתייחס אליה באהדה ובמלוא תשומת הלב. אך, כאמור, אין אפשרות לסכסד את הבנייה להשכרה מעל ליכולת הכלכלית שלנו, או בשיעור שיעלה על שיעור הסובסידיה הניתנת לאזרחים באמצעות המשכנתאות.

על הרקע הזה, בעקבות הדברים שאמר חבר הכנסת הלפרט, וכדי לאפשר דיון הרבה יותר יסודי בנושא, אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה של הכנסת.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
אני שואל, האם חבר הכנסת הלפרט מסכים להעביר את הנושא לוועדה?

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):
כן, אדוני היושב-ראש.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יש בדבריו של חבר הכנסת שמואל הלפרט הרבה מאוד אי-דיוקים. הוא הסתמך על נתונים לגמרי לא מבוססים. מצד אחד, טוען חבר הכנסת הלפרט שעלות הקרקע בבנייה מגיעה ל-40%, גובה המסים גם כן מגיע ל-40% מעלות הבנייה. אני מבין אפוא, שהוצאות הבנייה נעות בין 0% ל-20%.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):
לא כן. עלות הקרקע — 15%, והמסים — 45%.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
מרכז הקבלנים טוען, שעומס המסים מגיע ל-60%. משרד הבינוי והשיכון, באמצעות חברות השיכון הציבוריות משכיר כ-160,000 יחידות דירתי לנזקקים בכל רחבי הארץ. בתנאים סוציאליים ובסכסוד רב. נוסף על כך, פועל המשרד כבר במשך שנים, בחקיקה לעידוד הבנייה להשכרה. על-פי התחיקה הזאת, כעלי של בניין להשכרה, ש-50% משטחו לפחות מיועדים להשכרה למגורים, יהיה זכאי לפטור של 80% ממס הרכוש לגבי החלק המיועד להשכרה, ויוכה לפחת בשיעור של 7% בשנה בחמש השנים הראשונות ולפחת של 6.5% לשנה בעשר השנים שלאחר מכן.

יתירה מכך, כעליו של בניין שאושר כבניין להשכרה וזכאי על-פי חוק לעידוד השקעות הון לשיעור מס הכנסה מופחת לגבי הכנסתו ממכירה של לא יותר ממחצית שטחו של הבניין, שלגבי יש הסכמה. ההטבה הזאת ניתנת לתקופה מוגבלת. במגמה לעודד בנייה להשכרה. בימים אלה הופצה הצעת חוק, הצעת חוק, ובה הוארכו המועדים לתחולת החוק בשנה נוספת.

שמואל הלפרט (אגודת ישראל):
בתנאים כאלה לא משתלם להשקיע בדירות להשכרה.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
בתקופה זו תיערך בדיקה, האם יש מקום להארכה נוספת מעבר לאמור. יתירה מכך, בעל דירה, שדירתו הייתה מושכרת למגורים בשנת מס פלוגית, אם דירתו תושכר לתקופה של עשרה חודשים נוספים לפחות — יהיה זכאי לנכות מהכנסתו מהשכרת הדירה באותה שנה 2% משווייה.

נוסף על כך, רשאי בעל דירה שהושכרה, המתגורר בשכירות בדירה אחרת, לניכוי דמי השכירות שהוא משלם מדמי השכירות שהוא מקבל, וזאת — לתקופה של חמש שנים.

גאולה כהן (התחיה):
מה זה שווה, אם כל הדברים האלה אינם עוזרים. אם זה כל כך טוב, למה המצב כל כך גרוע?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
חברת הכנסת גאולה כהן, לא סיימתי. יש לי תשובה הולמת גם על השאלה הזאת.

בעקבות כל התמריצים האלה, יש 6,000 התחלות בנייה, על-פי החוק שהתקבל בעיקרו ב-1980. עלי לציין עוד, כי משרדנו דן עם משרד האוצר בעניין הסרת קשיים הנובעים מחוק המיסוי כתנאי אינפלציה, אשר מקשים על הבנייה להשכרה. ייתכן כי זו הסיבה, חברת הכנסת גאולה כהן, שמתעוררים קשיים בפני הבנייה להשכרה. אנחנו מקווים, כי בעקבות הדיונים שלנו עם משרד האוצר, ולאחר שיוסרו אותם קשיים שצינתי, הנובעים בעיקר מחוק המיסוי כתנאי אינפלציה, אז נוכל להתמודד עם הבעיה ביתר קלות.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה
נתקבלה.

ח. הצעה לסדר-היום

ענף הבנייה

יחידות דיור ל-25,000 יחידות דיור. ב-1974, התחלות הבנייה היו 59,000 יחידות דיור. במטרים המרובעים אני כולל גם את הבנייה הציבורית של בתי-חולים ובתי-ספר. ב-1974 התחלות הבנייה במטרים מרובעים היו 7.612 מיליוני מטרים מרובעים; ב-1982 היו 4.600 מיליוני מטרים מרובעים. ב-1983, שאנחנו בסימנה, המספר המדויק הוא 4.4 מיליוני מטרים מרובעים. כלומר, ירידה של 35% — 36% ממה שהיה מקובל.

אני יודע שכבוד שר השיכון והבנייה אומר שאין שפל, שהכול בסדר, שכלי התקשורת לפעמים מצטטים גורם זה או זה, לכן, כדי לחזק את מה שאמרתי, אצטט את מה שאמר נשיא מרכז הקבלנים, מר דוד שטרן, שהוא יכול להיות אובייקטיבי. הוא אמר: "עשרות זוגות צעירים ביטלו בחורשים האחרונים חוזים לרכישת דירה. הם מתקשים לעמוד בהחזר ההלוואות". בכתבה ב"ידיעות אחרונות" הוא אמר: "השפל הנוכחי במשק יגרסם לפיטורי 4,000 עובדים".

אני יכול להוסיף את מה שפרסמו לאחרונה הבנקים למשכנתאות, ובכללם אלה של בנק לאומי, בנק דיסקונט, בנק הפועלים ואחרים, שחלה ירידה של 20% בכיקוש להלוואות לזוגות צעירים ולמשפחות מרובות ילדים. האם הדבר הזה איננו אומר כלום? האם באמת משרד הבנייה והשיכון, שטוען שאין שפל, שהכול בסדר, אומר את הדבר הנכון?

יש 21,000 זוגות צעירים שאינם מממשים את המשכנתה, ולא האפוזיטיב, ואמרת זאת אלא שמעתי זאת מפי חבר הקואליציה, חבר הכנסת שמואל הלפרט. הוא דיבר על 16,000, אבל המספר הנכון הוא 21,000. יכול להיות שהוא לקח את המספר של משפחות מרובות ילדים, אם נוסף את המספר של המשפחות מרובות הילדים, שמשרד הבנייה והשיכון אישר להן זכאות, נגיע ל-36,500 זוגות צעירים ומשפחות מרובות ילדים, שיש להם זכאות והם אינם מממשים אותה, בגלל מחירי הדירות וההחזרים הגבוהים הצפויים בחודשים הקרובים.

נכון שאין הפגנות, נכון שאין שרפת צמיגים. לדעתי זה נובע מכך, שאותו ציבור סובל; אותו ציבור איננו מאמין שגם אם תהיינה הפגנות, גם אם תהיה שרפת צמיגים, משהו יכול לשמוע את זעקתו.

מה עושים? אנחנו יודעים, לצערנו, שתלך יורד מהארץ, לא רק בגלל דיור, אבל גם בגלל דיור. חלק גדול של משפחותיהם וחלק לוקח דירה בשכירות חופשית במחיר של 200 — 250 דולר; אני אומר מחיר צנוע. 250 דולר. אנחנו יודעים שדירה בחל-אביב, לא בצפון, מחירה כשוק החופשי של 300 — 350 דולר בחודש. אני מוכן לקבל את ההערכה של משרד הבנייה והשיכון כדבר 250 דולר, שהם 27,000 — 28,000 שקל בחודש. כמה זוגות צעירים יכולים לעמוד בכך? האם אותם זוגות צעירים בקבוצה של ה-1,400 עד 1,800 נקודות יכולים לעמוד בנטל הזה? את החשובה אני משאיר לכם, אדוני היושב-ראש וחברי הכנסת, שאתם תיתנו את הדעת והכנסת תיתן את דעתה על הנושא הזה.

היור"ר מ' כהן-אבידב:

אנחנו עוברים להצבעה. לפנינו הצעה אחת, להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה.

היור"ר מ' כהן-אבידב:

אנו עוברים להצעה הבאה בסדר-היום, מס' 2928, ענף הבנייה. אני מזמין את חבר הכנסת רפאל אדרי.

רפאל אדרי (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בחודשים הקרובים נהיה עדים לבעיה חמורה, בעיה שתעלה על סדר-יומיה של החברה הישראלית בכל חריפותה. שמענו מחבר הכנסת הלפרט נתונים, ואני יכול לחזק אותם ולהוסיף כהנה וכהנה. הבעיה קיימת כבר היום, כאשר 21,000 זוגות צעירים, שיש להם זכאות ומשרד הבנייה והשיכון אישר להם את הזכאויות, אינם יכולים לממש את הזכאות הזאת בגלל מחירי הדירות, בגלל המשכנתה הנמוכה ובגלל ההחזר, שמגיע היום ל-40% מהשכר הממוצע.

אני רוצה להזכיר, שלפני שנים אחדות כלבד נע החזר ההלוואות בין 10% ל-15% מהשכר, ואילו היום הוא מגיע ל-40% מהשכר. זה אומר דורשני, זה אומר בפני מה אנחנו עומדים ומה צפוי לאותם זוגות צעירים או משפחות מרובות ילדים שמצפות לדירה.

14,700 משפחות מרובות ילדים — לא על-פי נתונים שלי אלא נתונים של ממשלת ישראל ומשרד הבנייה והשיכון כחבורת שנמצאת בידי — אינן יכולות לממש את הזכאות ואינן יכולות להגיע לדירה בגלל אותם מחירים, בגלל המשכנתאות.

שיעור המשכנתה לזוג צעיר או למשפחה מרובת ילדים מגיע ל-32% עד 33% ממחיר הדירה. נביא בחשבון שמחיר דירה בינונית לזוג צעיר הוא 4.5 מיליוני שקל, ובכלל זה מס ערך מוסף. כאשר אנחנו מדברים על 4.5 מיליוני שקל, מדובר בדירה צנועה, לא למשפחה גדולה אלא למשפחה המתחילה את דרכה בחיים. משפחה כזאת מקבלת 1.5 מיליון שקל בממוצע, מול מחיר דירה של 4.5 מיליוני שקל. הווי אומר, היא צריכה להביא מהבית עוד 3 מיליוני שקל. זוג שמביא עמו 3 מיליוני שקל מהבית — אם יש לו בכלל, ולמי מבין אלה שיש 1,400 נקודות יש סכום כזה? — צריך להתחזר היום 26,000 שקל בחודש, כאשר הוא מקבל משכנתה. בחודש מאי, על-פי חישוב שאני מניח שלא ניתן לסתור אותו, הוא יגיע להחזר של 40,000 שקל בחודש, בגלל אינפלציה של 300%; אינני רוצה לנבא אינפלציה של 400%.

אם ביצוע המשכנתאות ירד בחודשים יוני, יולי, אוגוסט, ספטמבר, אוקטובר ב-40%, על-פי נתונים של משרד הבנייה והשיכון, מה יהיה בחודש מאי? נכון, בחודש נובמבר, בגלל העדכון, מספר המבקשים עלה. אבל בחודש דצמבר, על-פי נתונים נכונים לאחמול של הבנקים למשכנתאות, מספר הזוגות הצעירים ומשפחות מרובות ילדים אשר ביצעו משכנתאות שוב ירד ב-25%.

לעניות דעתי, שנת 1982 היתה השנה הקשה ביותר בענף הבנייה זה 16 שנים; שנת 1983 תהיה השנה הקשה ביותר זה 20 שנה. סך כל התחלות הבנייה ב-1983 יגיעו בין 24,000

מדינת ישראל. לא חשוב איך הגעתם למצב הזה ואיך הבאתם אותו למצב הזה.

על-מנת שלא לגרום לשפל, על-מנת שמספר הזוגות הצעירים והמשפחות ברוכות הילדים שאינם ממשיים את זכאותם לא יגדל — ואני צופה עלייה במספר הזוגות הצעירים לא יעלה בידם לרכוש דירה — — —

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אתה ודאי רוצה שמספר המשפחות ברוכות הילדים והזוגות הצעירים יגדל.

רפאל אדרי (המערך):

אני מודה לך על החיזוק. ציינתי 14,700 משפחות ברוכות ילדים, שיש להן זכאות והן לא מימשו אותה. אני רוצה להוסיף עוד 7,000 משפחות. שלא הגישו בקשה לזכאות, מפני שאין הן מאמינות שהן יכולות לעמוד בנטל; מפני שאין להן 3 מיליון שקלים השקעה ראשונית לקניית דירה, וגם אין הן יכולות לעמוד בנטל הכבד של החזר תשלומים. בשנת 1984 ייתוספו 6,000 משפחות שלא יממשו את זכאותן. בסוף 1984, לעניות דעתי, נגיע ל-7,000 זוגות צעירים, שלא יממשו את הזכאות. אינני רוצה להשתמש במלים שהשתמשו בהם היום נציגי ועדים ציבוריים, לא מהאופוזיציה ולא מהקואליציה. דווקא מהקואליציה קם חבר ואמר שאנחנו יושבים על חבית אבק שרפה.

אני יודע את החשובות שמשכיבים, שנותנים משכנתאות, שהכול בסדר. אבל מי שיעיין בנתונים של מה שקרה לאחרונה — וכל חבר הכנסת מקבל אותם ויכול לעיין בהם — ומה שקרה היום, הרי אפשר רק להעריך את מה שצפוי.

אמרתי שצריך להציע דבר קונסטרוקטיבי. בדרך שהלכנו בה עד היום איננו יכולים להמשיך. ענף הבנייה עובד כפי שעבד לפני עשרים ושלושים שנה. ענף הבנייה אינו מתועש. חוסר תיעוש הבנייה מייקר את הבנייה בין 5% ל-6%. לא ייתכן, שבמדינת ישראל בניית בית של שמונה קומות תארך 24 חודשים באירופה — 10 — 12 חודשים, בארצות-הברית 8 חודשים.

איך ניתן לעשות זאת? עליידי תכנון לטווח ארוך, עליידי היערכות נכונה ולא על תוכניות מהיר אל הפה. כפי שאנחנו רגילים לראות, דרוש פישוט הליכי הרישוי, אשר נעים בין חצי שנה לשלוש שנים.

למשרד הבינוי והשיכון קראו בעבר "משרד השיכון". כאשר הוסיפו לו את השם "בינוי", היתה כוונה שהוא ירכז בחוק פונקציות מקצועיות שונות, ולא יפזר אותן בידי משרד האוצר, בידי משרד הפנים, בידי משרד החקלאות, בידי ועדות מקומיות, ועדות מחוזיות ועדות-משנה. אנשים נשחקים, קבלנים נשחקים, יומים מחוץ-לארץ נשחקים.

אני מסכים עם חבר הכנסת הלפרט בנושא הבנייה להשכרה. כמצב הכלכלי של מדינת ישראל ניתן לקדם את הנושא הזה. אני יכול לומר כאן מעל במת הכנסת, שניתן לקדם אותו, בלי שמדינת ישראל תשקע שקל אחד. איך אפשר לעשות זאת? אולי אדוני היושב-ראש יאפשר לי.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

בקצרה.

שר התקשורת מ' צפורי:

לרעיון חיובי כזה צריך לתת זמן.

מדברים על פיזור אוכלוסייה. בנגב, בשנת הכספים הנוכחית, ממשלת ישראל הפעילה שלוש יחידות דיור. זה מופיע במסמך של משרד הבינוי והשיכון, לא שלי. בגליל הופעלו 45 יחידות דיור, וזהו כל הבנייה של ממשלת ישראל — 45 יחידות דיור בגליל, 3 יחידות דיור בכל הנגב.

אני בטוח שסגן השר לא יסתור את הנתונים, אלה נתונים של משרד הבינוי והשיכון. אני מדבר על התקופה מאפריל עד נובמבר.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): כמה בשטחים הכבושים?

יצחק כרמן (הליכוד):

אין שטחים כבושים.

שר התקשורת מ' צפורי:

בשטחים המשותפים יש דירות.

יאיר צבן (המערך):

יש שטחים משותפים.

רפאל אדרי (המערך):

מצאתי לנכון לצייץ את המספרים האלה, כדי שנהיה מודעים למה שהולך בגליל ובנגב. האם החלטנו לעזוב את הנגב ואת הגליל, לא לבנות ולא לתעש?

אינני יכול לכזב בטענות רק אל משרד הבינוי והשיכון. יש היום דירות ריקות בערי הפיתוח בנגב ובגליל. איננו יכולים להתכחש לכך. אבל האם מדינת ישראל אינה יכולה לתעש את היישובים הללו? היישובים הללו הולכים ומידלדלים, כי אין תעסוקה ואין מערכת חינוך מתאימה. פה ושם יש יישובים כמו יבנה, שמתפתחת יפה. אבל לא הק יבנה קיימת. קיימים קריית-שמונה, בית-שאן, ערד, דימונה, אופקים, מצפה-רמון ועוד ועוד אזורים פיתוח אחרים. מדוע צריך להפסיק לבנות שם? מדוע צריך להפסיק לתעש את המקומות הללו?

כאים ואומרים שהכול בסדר. מדוע אנו עושים זאת? מדוע זורים חול בעיניים? האם מתר הדבר הזה לא יתפרץ? גם "הכלכלה הנכונה" התפרצה. במשך שלוש שנים השלו אותנו ואמרו שהכול בסדר, וגם היום אומרים לנו שהכול בסדר.

בחדש מאי, אדוני היושב-ראש וחברי הכנסת, נהיה עדים למצב לא סימפטי. אני מעריך שאלפים לא יחזירו את המשכנתאות. כבר היום יש 15% שאינם עומדים בהחזר המשכנתאות הצמודות. יש 110,000 משפחות, זוגות צעירים ומשפחות ברוכות ילדים, שנטלו הלוואות צמודות בשנים האחרונות. כיוון שהשכר לא יגדל לפי האינפלציה, והמשכנתאות הללו צמודות למדד יוקר המחיה בתוספת ריבית, מי יעמוד בהם?

אינני מבין מדוע משרד הבינוי והשיכון, שהיה רגיל לפרסם נתונים על זוגות צעירים בעמודים 18 ו-28, השמיט אותם במשך שמונת החודשים האחרונים. עד פברואר, מדי חודש כחודשו, משרד הבינוי והשיכון היה רגיל לפרסם את הנתונים על פני שמונה עמודים — כמה מימשו, כמה לא מימשו. פתאום חל איזה שינוי. מה קרה? אולי לא רוצים לומר את האמת. אולי קרה משהו. אם יש סיבה, אני מבקש מכבוד סגן השר לומר מדוע הדבר הזה הושמט. זה מסמך שהגיע אל חברי הכנסת ואל הציבור.

אם המצב כל כך טוב, צריך לומר זאת. לדעתי, צריך לא רק לבקר גם לעשות. צריך להתחשב במצב הכלכלי של

הנתונים אשר אני עומד להציג סותרים את טענותיו של חבר הכנסת רפי אדרי, ויוכיחו עד כמה חייב משרד הבינוי והשיכון לפעול כדי להקפיד ולשמור על אותן. איוון חשוב שהתייחסתי אליו: בשנת 1983 תחתיים בנייתן של כ-30,000 יחידות דיור, הוחל בבנייתן של 26,000 יחידות דיור ובשלבי בנייה שונים נמצאות 65,000 יחידות דיור.

אחרי כל זה, חבר הכנסת אדרי, האם משרד הבינוי והשיכון צריך לפעול כדי להרחיב, מעבר למה שצינתי פה, את היקפי התחלות הבנייה?

יתירה מכך, אתה דיברת על התחלות בנייה כנגב ובגליל. מלאי היחידות כנגב ובגליל היום הוא כ-11,400 יחידות דיור קיימות או בנייה בשלבים: בדימונה — 1,000 יחידות דיור; בערד — 300 יחידות דיור פניויות; בירושם — 400; באופקים — 250; בטבריה — 400; בצפת — 1,000; בעפולה — 600; בצפת — 800. האם, חבר הכנסת אדרי, אני שוב שואל, האם אתה חושב שאחרי כל הנתונים האלה צריך להתחיל בהתחלות בנייה נוספות, מעבר למה שצינתי פה, כדי לסבר לך את האוזן.

מובן שיש להוסיף, רבותי חברי הכנסת, שבמפקד האוכלוסין האחרון שנערך ברחבי המדינה התברר, שיש כ-80,000 יחידות דיור ריקות ברחבי המדינה, וברור שחלק מהן מצויות באזורי הנגב והגליל.

יתירה מכך, אחד ממרכיבי האיוון שדיברתי עליו, מרכיב חשוב במרכיבי האיוון הוא פתרונות דיור. בשנה הנוכחית ניתנו על-ידי משרד הבינוי והשיכון 45,000 פתרונות דיור הן במשכנתאות והן בדיר תנאי שכירות לפי הפירות הזה: זוגות צעירים — 17,000; עולים חדשים — 3,000; הטבת תנאי דיור — 10,000; במסגרת תוכנית 3+ — כ-2,000; אזורי פיתוח — 5,000; בשכירות — 8,000.

כעת, חבר הכנסת אדרי, בניגוד לעבר, יש יותר מחזור דירות, יש יותר רחובות דיור, יש יותר איחודי דירות יחסית לעבר. כל זה, כמובן, מאפשר לנצל את הקיים, את המצאי, בצורה הרבה יותר יעילה.

המשרד פעל גם לצמצום המצוקה. מספר המשפחות אשר התגוררו בצפיפות של שלוש נפשות ויותר לחדר ירד מ-24,000 בשנת 1977 ל-10,000 בשנת 1983. מספר המשפחות שהתגוררו בצפיפות של ארבע נפשות ויותר לחדר ירד מ-5,000. חבר הכנסת אדרי, בשנת 1977, ל-2,000 בשנת 1983.

אדוני היושב-ראש, אפשר לבקש שיהיה יותר שקט?

הי"ר מ' כהן-אבידב:

אני מנסה, אבל אתה מכיר את חברי הכנסת.

חברי הכנסת, אני פונה אליכם בבקשה. חברי הכנסת, אני מבקש שתשבו ולא תשוחחו בקול רם. חבר הכנסת גולדשטיין, אפילו את ההצעה שלי אינך שומע. ביקשתי לא לשוחח בקול רם.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

גם בקרב מקבלי הסיוע במסגרת תוכנית 3+ לרכישת דירות עלה בהתמדה מספר פתרונות הדיור. הנתון שצינתי פה, חבר הכנסת אדרי, מטעה את חברי הכנסת. לא כל מי שנגרש לתוכנית 3+ אינו מממש את זכאותו בגלל התנאים שאחזק ציינתי, אלא מכיוון שחלק מן הוואים מעדיפים לקבל דירות בתנאי שכירות, חלק אחר מעדיפים לקבל פתרונות דיור

רפאל אדרי (המערך):

בגלל האילוצים הכלכליים במצבה של מדינת ישראל ניתן לשער שלא ינתן שקל אחד מתקציב המדינה לבנייה להשכרה. יש משקיעים זרים. היום מדינת ישראל מסבסדת כל דירה במשכנתאות, בין 8,000 ל-16,000 דולר. ממשלת ישראל מסבסדת היום את המשכנתאות לזוגות צעירים ולמשפחות ברוכות ילדים בסכום שבין 8,000 דולר ל-16,000 דולר ליחידת דיור, על-פי סקר אובייקטיבי שנעשה והסתמים לפני כיומיים.

אני מציע שהממשלה לא תוציא את הסכום הזה של 8,000 דולר או 16,000 דולר ליחידת דיור. איך היא תעשה זאת? — למדינת ישראל יש קרקעות. 98% מן הקרקעות במדינת ישראל שייכות למדינה, לעם. אני מציע, כניסיון, שמן הקרקעות האלה יועמדו קרקעות לבנייה 5,000 או 10,000 דירות להשכרה. מן הסבסוד של 8,000 דולר או 16,000 דולר, לפי ניקוד ולפי מצבו של הוואי, לא ייהנה לא הקבלן ולא הבונה אלא הוואי הצעיר באופן ישיר, איך? — בהתחלה ייאמר לקבלן: זה המחיר, אתה לא תקבל כסף ממני. זו קרקע שהממשלה לא מוכרת אותה בלא-ידי, היא לא תוציא משכנתאות כסכומים אדירים של כ-25 מיליארד שקל לשנה. היא לא תוציא את הסכום הזה כלל, ואת הסבסוד היא תיתן במחיר הקרקע שהיא מחזיקה. תסלחו לי שאינני יכול להרחיב את הדיבור בגלל אילוצי הזמן. אציין שהדבר הזה מקובל על הקבלנים הפרטיים הגדולים, על מרכז הקבלנים. אני יכול לומר לכם שהוא מקובל גם על דעת, בשניונים אלה ואלה.

לחלופין אני מציע, שכשלוש עשר בראשית דרכו, במשך חמש השנים הראשונות, קשה להשיג את המימון או לעמוד בהחזר של המשכנתאות, שהקרקע תועמד כהלוואה עומדת בבקורת המדינה, בבקורת של משרד הבינוי והשיכון, וגם המחיר יהיה בבקורת המדינה, ואחרי חמש שנים, אחרי שהוואי הצעיר התבסס, אם הוא ירצה לקנות את הדירה, יוכא כחשכון כל מה שהוא השקיע בתשלומי שכר-דירה מינוס האחזקה, ואת היתר הוא יצטרך לשלם לקבלנים, כאשר ההסדר יהיה מראש. בדרך זו אפשר להבטיח שהמדינה תצא נשכרת, והציבור יראה את האור בקצה המנהרה, זה, לדעתי, דבר שניתן לביצוע. אני מודה לך, אדוני היושב-ראש.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת רפאל אדרי, אני מומין את סגן שר הבינוי והשיכון להשיב על ההצעה לסדר-היום.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חלק מתשובתי לחבר הכנסת אדרי נמסרה בתשובתי על ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת שמואל הלפרט בנוגע לבנייה להשכרה, אשר הועברה לוועדה. חבר הכנסת יאיר צבן עומד להציע העלות לדיון את הנושא: השחיקה במשכנתאות. זה נושא שידיון בוודאי קצת יותר בהרחבה ולעומק. לכן אני מעדיף להשיב על הסוגיה הזאת בהרחבה, כאשר מדון בה מיד עם סיום הדיון בנושא זה.

כלל הנוגע לענף הבנייה בכלל, חבר הכנסת אדרי, בשנים האחרונות המדיניות היא ברורה; היא נועדה ליצור איוון בענף הבנייה בין היקפי התחלות הבנייה החדשות לבין מלאי הדירות הקיים במשק — כל זאת בהתחשב בבקושי ובצורכי האוכלוסיה. יעד זה, חבר הכנסת אדרי, הושג. יתירה מכך: בעקבותי חלה ירידה ריאלית במחירי הדירות, ובכך נתאפשר לזכאים לסיוע לפתור את בעיות הדיור שלהם כתנאים אופטימליים.

ואת, ברור שכל זכאי לסיוע לדירה מפעיל את שיקוליו הוא לעניין בחירת הדירה, גודל הדירה ושיעור ההתחייבות שהוא מוכן לטול על עצמו בעניין סכום הסיוע שלו הוא זכאי. לפיכך ברור שמספר הנרשמים בכל נקודות זמן גדול ממספר המבצעים. יש גם פער בין הנרשמים והמבצעים. שנובע מהתהליך עצמו.

יתירה מכך: לעתים הווגות הצעירים נרשמים יותר מפעם אחת, כיוון שהם אינם מממשים את זכאותם בשנת הנישואים הראשונה. לכן לא צריך לקחת את הפער בין מספר הממשים לבין מספר מגישי הבקשות כאמת-מידה לקשיים.

במהלך החודשים האחרונים חלה עלייה במספר מבקשי המשכנתאות מכל הקבוצות חסרות הריור: בספטמבר הוגשו כ-2,560 בקשות לסיוע. באוקטובר הגיע מספרן ל-4,660. ובנובמבר — ל-4,200. גם מספר מממשי הסיוע בקרב הווגות הצעירים עלה בהתמדה בחודשים האחרונים: בחודש ספטמבר — 883 זוגות צעירים. באוקטובר — 906, ובנובמבר — 1,368 זוגות צעירים מימשו את זכותם לסיוע.

שיעור הסיוע לכעלי ניקוד נמוך במרכז הארץ לא נשתנה. חבר הכנסת צבן, מאז 1977, שהוא כ-20% ממחיר הדירה. בירושלים הוא אף עלה מ-23% ל-27%. שיעור הסיוע ביחס למחיר דירה לכעלי ניקוד גבוה עלה במרכז הארץ מ-47% ל-52%, ובירושלים — מ-55% ל-70%.

מבנה ההלוואות לזכאים מאפשר ספיגה מסוימת של תנודות ושינויים בהכנסתם ביחס לרמת המחירים, מהסיבות הבאות: 1. החזרי המשכנתאות הניתנים על-ידי המשרד צמודים למדד רק אחת לשלושה חודשים או אחת לשישה חודשים, כלומר גובה החזר המשכנתה נשאר קבוע במשך שלושה חודשים לפחות, ולא חלה עליהם הצמדה בטווח הקצר; 2. המרכיב הלא-צמוד בהלוואה נשחק בשל השפעת האינפלציה, וזאת — במקביל לעליית החלק הצמוד. יצוין, כי בקבוצות החלשות של הווגות הצעירים מגיע החלק הלא-צמוד לכדי שליש ואף יותר מסך כל ההלוואה. לפיכך, הואיל וחלק מהסיוע למשתכנים ניתן בהלוואות בלתי צמודות למדד, ההחזרים של ההלוואות האלה קבועים ואינם עולים עם עליית המדד, ובכך יש אלמנט נוסף של הטבה למקבלי הסיוע, המאפשר להם לעמוד בתנאי החזר הכוללים של המשכנתאות; 3. החזרי המשכנתה נקבעו כך ששיעורם הממוצע מההכנסה החודשית נמוך וסביר, ומאפשר ללווים לעמוד בכך. בדרך כלל, השיעור הוא 10%—15% ממשכורתם.

מערכת הסיוע שלנו בנויה על התאמה בין השינויים בהכנסות הלווים, קרי, תוספת יוקר או מקדמות על חשבון תוספת היוקר, כפי שקרה בימים האחרונים, לבין ההחזרים החודשיים של המשכנתה. נוכח מנגנון תוספת היוקר וחשולם המקדמות, לא נראה לנו, כי יש סיבה לאי-מילוי ההתחייבויות בחזר ההלוואות, שבהן נרכשו על-ידי הזכאים נכסים, דירות, שברך כלל ערכן עולה. מנגנון תוספת היוקר צריך להבטיח את מילוי ההתחייבויות בחזר ההלוואות, אשר הודות להן רכשו הזכאים דירות, שהן נכס והשקעה טובה.

עוד יצוין, חבר הכנסת צבן, כי הבנקים למשכנתאות אכן אינם יכולים להעיד, שחלה נסיגה או שיש איזו עדות אחרת לחוסר היכולת של הלווים לממש את ההתחייבויות, שנטלו בגין המשכנתאות.

יש לציין, כי עיקר הבעיה אכן נעוץ בקרב אלה שקיבלו את ההלוואות המשלימות, אשר ניתנו בדרך כלל ללווים בעלי

דן תיכון (הליכוד):
זה קצת-מוער?

יאיר צבן (המערך):
כן, בתנאים האלה זה קצת-מוער, וראי, מה חשבת, לחודשיים?

דן תיכון (הליכוד):
הלוואה לעשר שנים זו הלוואה קצת-מוער?

יאיר צבן (המערך):
את ההלוואות קצרות-המועד מאוד, ההלוואות ה"אסטמטיות", קצרות-הנשימה, את אלה צריך לקחת לשליש הנוסף כדי להשלים את הסיוע.

מבין עובדי הכנסת, שראו את הצעתי לסדר-היום רשומה על לוח ההצעות, קיבלתי שפע של ניירות שמראים מה קרה להם, זוגות ובודדים, לא במשך שנים רבות, אלא בשנה האחרונה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
חבר הכנסת צבן, האם ביררת גם מה עומק הפיגורים בבנקים למשכנתאות? אילו היית מברר, היית נוכח לדעת, שאין פיגורים מעבר למה שהיה לפני שנה-שנתיים.

דן תיכון (הליכוד):
אבל הבעיה היא בעיה.

יאיר צבן (המערך):
אני כל כך מתחפז על קריאת הביניים שלך, חבר הכנסת ויינשטיין, מה המשמעות לגבי הפיגורים היא, שיכול להיות שעדיין לא הגענו ממש לגבול האדום. שאז פיסית בלתי אפשרי לשלם. אבל כאשר עובדת הכנסת מראה לי שחזר על גבי לבן, שהיא קיבלה החודש נטו 33,000 שקלים, ומה יניח לה אוטומטית בבנק למשכנתאות 23,500 שקלים, ונשארו לה 9,500 שקלים לקיום — אזי החודש היא עמדה בזה והלכה לעשות הלוואות: יכול להיות שגיגע היום שהיא תאמר: אינני יכולה עוד לשלם; ואז יהיו הפיגורים. לשם מה אנחנו מקיימים את הריגון הזה? ראשית כול, כדי להקל את הסבל לפני שהוא יתפוצץ; שנית — כדי למנוע את הפיצוץ.

מאתר שאני רוצה טיפול רחוף בעניין ודין עיניי מאוד ומהיר מאוד בטרם תהיה התפוצצות, אני מסתפק בדברים האלה ומקווה שהעניין יוכל להידון בוועדה משותפת של ועדת הכלכלה וועדת העבודה והרווחה, שבה ידונו גם על האספקטים המשקיים וגם על האספקטים החברתיים. ואני מצפה להיענות מסגן השר בנדון.

היורר מ' כהן-אבידב:
תודה לחבר הכנסת יאיר צבן, אני מודה לו גם על קיצור הדברים.

אני מבקש מסגן שר הבינוי והשיכון להשיב על ההצעה.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גם בשל קיצור הדברים וגם בשל תוכנם אשתדל להשיב את רצונו של חבר הכנסת יאיר צבן. חבל שחבר הכנסת רפאל אדרי איננו כאן, מכיוון שהוא חלה את הסוגיה הזאת קודם, ובודאי רצה לשמוע תשובה; אני מקווה כך.

עליית המחירים המואצת והתחזית לעליית המחירים הביאו את המשרד שלנו לכרוך את ההשלכות הנובעות מכך, ואנו בהחלט ערים, חבר הכנסת צבן, להתפתחויות במשק. עם

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת ברמן. רשות תשובה ותגובה לסגן שר הבנוי והשיכון. בבקשה.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

על-פי איזה סעיף זה?

היו"ר מ' כהן-אבידב:

לפי סעיף 35.

סגן שר הבנוי והשיכון מ' קצב:

אני מבקש לומר לחבר הכנסת ברמן, כי חבר הכנסת שמואל הלפרט העלה לפני הדיון בהצעתו של חבר הכנסת רפי אדרי את הסוגיה של הבנייה להשכרה, שאתה מתייחס אליה. עניתי לחבר הכנסת הלפרט בהרחבה רבה מאוד, והסברתי בפירוט רב את התמריצים ואת העידוד שהממשלה נותנת לבנייה להשכרה. אני בהרתי, שבתנאים הנוכחיים אי-אפשר להכטיח ליומים הפרטיים — בתנאים שהם רוצים, תשואה של 6% עד 8% להשקעתם — אין בתנאי הזה כדי להקל על השכרת הדירות שהם יבנו. הסברתי, כי אפשר בהחלט לבדוק את הנושא הזה בוועדת הכלכלה של הכנסת, כפי שאכן הכנסת החליטה. ההצעה שלך מעניינת מאוד, ראוייה לבדיקה, והיא אינה קשורה עם הצעתו של חבר הכנסת אדרי, שדיבר על ענף הבנייה. אני מבקש ממך, חבר הכנסת ברמן, שתצרף את הצעתך להצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת הלפרט, ותצטרף להצעתנו להסיר את הצעתו של חבר הכנסת רפי אדרי מסדר-היום.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לסגן שר הבנוי והשיכון.

רפאל אדרי (המערך):

— — —

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אני מצטער, הודעה אישית — רק בסוף הישיבה.

רפאל אדרי (המערך):

זו לא הודעה אישית. סגן השר מסר נתונים לא נכונים.

ה צ ב ה

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת — 48

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לדיון בוועדה — 44

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום

של הכנסת נתקבלה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

הוחלט שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת.

ט. הצעה לסדר-היום

תשלומי משכנתאות לנוכח האינפלציה המואצת ושחיקת השכר

בלי לעשות בהזדמנות זאת את החשבון הפוליטי הלגיטימי שבין אופוזיציה לממשלה.

הזעקה והחרדה נסוכות מסביב לארבעה מוקדים: מחירי הדירות, היקף הסיוע ותנאיו, עומס המסים ביחס לסיוע והסדרי ההחזר. אומר רק זאת, שהצירוף של ארבעת הדברים האלה יחד מביא לכך, שבדרך כלל היקף הסיוע נע בין מחצית הערך של דירה סבירה לשני-שלישים של הערך של דירה סבירה. ומכיוון שהחלק הצמוד הוא החלק העיקרי בסיוע, ומכיוון שהלוואות משלימות הן בחלקן הלוואות קצרות-מועד, ומכיוון שכל אלה יחד אינם מספיקים — — —

דן תיכון (הליכוד):

מה זה הלוואות קצרות-מועד?

יאי צבן (המערך):

חלק מהלוואות המשלימות הן לעשר שנים, ויש הלוואות משלימות לארבע שנים.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אנו עוברים להצעה הזאת לסדר-היום: תשלומי משכנתאות לנוכח האינפלציה המואצת ושחיקת השכר, של חבר הכנסת יאיר צבן.

יאיר צבן (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להשמיע את זעקתם של כ-110,000 בתי אב, מקבלי משכנתאות ופורעי משכנתאות, זוגות צעירים, יחידים, משפחות דלות אמצעים, שקיבלו סיוע שבחלקו הוא סיוע צמוד, ועומדים נוכח מטלה שהולכת ונעשית בלתי אפשרית מיום ליום, כלומר, לעמוד גם בנטל ובהתחייבות שהם נטלו על עצמם ולפרוע את חובם. אבל גם להמשיך ולהתקיים קיום ראוי לשמו.

מכיוון שהבעיה כל כך דוחקת בעיני, ומכיוון שאני חרד שמה שמצפה למקבלי המשכנתאות עלול להיות חמור פי כמה, אני אקצר מאוד בדברים וגם אצמצם את דברי לבעיה שלפנינו,

זאת, ברור שכל זכאי לסיוע לדירה מפעיל את שיקוליו הוא לעניין בחירת הדירה, גודל הדירה ושיעור ההתחייבות שהוא מוכן לטול על עצמו בענין סכום הסיוע שלו הוא זכאי. לפיכך ברור שמספר הנרשמים בכל נקודת זמן גדול ממספר המבקשים. יש גם פער בין הנרשמים והמבקשים, שנובע מהתהליך עצמו.

יתירה מכך: לעתים הזוגות הצעירים נרשמים יותר מפעם אחת, כיוון שהם אינם מממשים את זכאותם בשנת הנישואים הראשונה. לכן לא צריך לקחת את הפער בין מספר המבקשים לבין מספר מגישי הבקשות כאמת-מידה לקשיים.

במהלך החודשים האחרונים חלה עלייה במספר מבקשי המשכנתאות מכל הקבוצות חסרות הדיוור: בספטמבר הוגשו כ-2,560 בקשות לסיוע, באוקטובר הגיע מספרן ל-4,660, ובנובמבר — ל-4,200. גם מספר מממשי הסיוע בקרב הזוגות הצעירים עלה בהתמדה בחודשים האחרונים: בחודש ספטמבר — 883 זוגות צעירים, באוקטובר — 906, ובנובמבר — 1,368 זוגות צעירים מימשו את זכותם לסיוע.

שיעור הסיוע לבעלי ניקוד נמוך במרכז הארץ לא נשתנה, חבר הכנסת צבן, מאז 1977, והוא כ-20% ממחיר הדירה. בירושלים הוא אף עלה מ-23% ל-27%. שיעור הסיוע ביחס למחיר דירה לבעלי ניקוד גבוה עלה במרכז הארץ מ-47% ל-52%, ובירושלים — מ-55% ל-70%.

מבנה ההלוואות לזכאים מאפשר ספיגה מסוימת של תנודות ושינויים בהכנסתם ביחס לרמת המחירים, מהסיבות הבאות: 1. החוזי המשכנתאות הניתנים על-ידי המשרד צמודים למדד רק אחת לשלושה חודשים או אחת לשישה חודשים, כלומר גובה החזר המשכנתה נשאר קבוע במשך שלושה חודשים לפחות, ולא חלה עליהם הצמדה בטווח הקצר; 2. המרכיב הלא-צמוד בהלוואה נשחק בשל השפעת האינפלציה, וזאת — במקביל לעליית החלק הצמוד. יצוין, כי בקבוצת החלשות של הזוגות הצעירים מגיע החלק הלא-צמוד לכדי שליש ואף יותר מסך כל ההלוואה. לפיכך, הואיל וחלק מהסיוע למשכנתאים ניתן בהלוואות בלתי צמודות למדד, ההחזרים של ההלוואות האלה קבועים ואינם עולים עם עליית המדד, ובכך יש אלמנט נוסף של הטבה למקבלי הסיוע, המאפשר להם לעמוד בתנאי החזר הכוללים של המשכנתאות; 3. החוזי המשכנתה נקבעו כך ששיעורם הממוצע מהכנסה החודשית נמוך וסביר, ומאפשר ללווים לעמוד בכך. בדרך כלל, השיעור הוא 10%—15% ממשכורתם.

מערכת הסיוע שלנו בנויה על התאמה בין השינויים בהכנסות הלווים, קרי, תוספת יוקר או מקדמות על חשבון. תוספת היוקר, כפי שקרה בימים האחרונים, לבין ההחזרים החודשיים של המשכנתה. נוכח מנגנון תוספת היוקר ותשלום המקדמות, לא נראה לנו, כי יש סיבה לאי-מילוי ההתחייבויות בהחזר ההלוואות, שבהן נרכשו על-ידי הזכאים נכסים, דירות, שבדרך כלל ערכן עולה. מנגנון תוספת היוקר צריך להבטיח את מילוי ההתחייבויות בהחזר ההלוואות, אשר הודות להן רכשו הזכאים דירות, שהן נכס והשקעה טובה.

עוד יצוין, חבר הכנסת צבן, כי הבנקים למשכנתאות אכן אינם יכולים להעיד, שחלה נסיגה או שיש איזון עדות אחרת לתוסר היכולת של הלווים לממש את ההתחייבויות, שנטלו בגין המשכנתאות.

יש לציין, כי עיקר הבעיה אכן נעוץ בקרב אלה שקיבלו את ההלוואות המשלימות, אשר ניתנו בדרך כלל ללווים בעלי

דן תיכון (הליכוד):
זה קציר-מועד?

יאיר צבן (המערך):
כן, בתנאים האלה זה קציר-מועד, ודאי, מה חשבת, לחודשים?

דן תיכון (הליכוד):
הלוואה לעשר שנים זו הלוואה קצרת-מועד?

יאיר צבן (המערך):
את ההלוואות קצרות-המועד מאוד, ההלוואות ה"אסטרטגיות", קצרות-הנשימה, את אלה צריך לקחת לשליש הנוסף כדי להשלים את הסיוע.

מבין עובדי הכנסת, שראו את הצעתי לסדר-היום רשומה על לוח ההצעות, קיבלתי שפע של ניירות שמראים מה קרה להם, זוגות ובודדים, לא במשך שנים רבות, אלא בשנה האחרונה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
חבר הכנסת צבן, האם בירת גם מה עומק הפיגורים בבנקים למשכנתאות? אילו היית מברר, היית נוכח לדעת, שאין פיגורים מעבר למה שהיה לפני שנה-שנתיים.

דן תיכון (הליכוד):
אבל הבעיה היא בעיה.

יאיר צבן (המערך):
אני כל כך מתפלל על קריאת הביניים שלך, חבר הכנסת ויינשטיין. מה המשמעות? — המשמעות לגבי הפיגורים היא, שיכול להיות שעדיין לא הגענו ממש לגבול האדום, שאז פיסית בלתי אפשרי לשלם. אבל כאשר עובדת הכנסת מראה לי שחזר על גבי לבן, שהיא קיבלה החודש נטו 33,000 שקלים, וזוהי ניכר לה אוטומטית בבנק למשכנתאות 23,500 שקלים, וגשאר לה 9,500 שקלים לקיים — אזי החודש היא עמדה בזה והלכה לעשות הלוואות; יכול להיות שיעיג היום שהיא תאמר: אינני יכולה עוד לשלם; ואז יהיו הפיגורים. לשם מה אנחנו מקיימים את הדין הזה? ראשית כול, כדי להקל את הסבל לפני שהוא יתפוצץ; שנית — כדי למנוע את הפיצוץ.

מאחר שאני רוצה טיפול דחוף בעניין ודין ענייני מאוד ומהיר: מאוד כטרם נהיה התפוצצות, אני מסתפק בדברים האלה ומקווה שהעניין יוכל להידון בוועדה משותפת של ועדת הכלכלה וועדת העבודה והרווחה, שבה ידונו גם על האספקטים המשקיים וגם על האספקטים החברתיים. ואני מצפה להיענות מסגן השר בנדון.

היו"ר מ' כהן-אבידן:
תודה לחבר הכנסת יאיר צבן. אני מודה לו גם על קיצור הדברים.

אני מבקש מסגן שר הבינוי והשיכון להשיב על ההצעה.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גם בשל קיצור הדברים וגם בשל תוכנם אשתדל להשיב את רצונו של חבר הכנסת יאיר צבן. חבל שחבר הכנסת רפאל אדרי איננו כאן, מכיוון שהוא העלה את הסוגיה הזאת קודם, ובוודאי רצה לשמוע תשובה; אני מקווה כך.

עליית המחירים המואצת והתחזית לעליית המחירים הביאו את המשרד שלנו לבדוק את ההשלכות הנובעות מכך, ואנו בהחלט ערים, חבר הכנסת צבן, להתפתחויות במשק. עם

בניגוד לסטטיסטיקה ולנתונים של משרד הבינוי והשיכון, ואי-אפשר להמשיך ולהטעות את הכנסת, אדוני היושב ראש.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

תגיש את זה בצורת שאילתא, או בצורה אחרת, אבל לא בצורה כזו.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. אני שואל את חבר הכנסת אדרי, האם אתה מוכן להעביר את הנושא לוועדה?

רפאל אדרי (המערך):

כן.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

תודה. ובכן, לפנינו שתי הצעות.

רוני מילוא (הליכוד):

אני מבקש שני מונים.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

אני ממנה שני מונים, את חבר הכנסת מילוא ואת חבר הכנסת נחמקין.

חברי הכנסת, לפנינו שתי הצעות: האחת — שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת, והשנייה — להעביר את הנושא לוועדה. אני מעמיד את ההצעות להצבעה זו מול זו.

ה צ ב ע

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת — 48

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לדיון בוועדה — 44

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום

של הכנסת נחקבלה.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

הוחלט שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת.

ט. הצעה לסדר-היום

תשלומי משכנתאות לנוכח האינפלציה המואצת ושחיקת השכר

כלי לעשות בהודמנות זאת את החשבון הפוליטי הלגיטימי שבין אופוזיציה לממשלה.

הזעקה והחרדה נסוכות מסביב לארבעה מוקדים: מחירי הדירות, היקף הסיוע ותנאיו, עומס המסים ביחס לסיוע והסדרי ההחזר. אומר רק זאת, שהצירוף של ארבעת הדברים האלה יחד מביא לכך, שבדרך כלל היקף הסיוע נע בין מחצית הערך של דירה סבירה לשני-שלישים של הערך של דירה סבירה. ומכיוון שהחלק הצמוד הוא החלק העיקרי בסיוע, ומכיוון שהלוואות משלמות הן בחלקן הלוואות קצרות-מועד, ומכיוון שכל אלה יחד אינם מספיקים — — —

דן חינוך (הליכוד):

מה זה הלוואות קצרות-מועד?

יאה צבן (המערך):

חלק מההלוואות המשלמות הן לעשר שנים, ויש הלוואות משלמות לארבע שנים.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת ברמן. רשות תשובה ותגובה לסגן שר הבינוי והשיכון. בבקשה.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

על-פי איזה סעיף זה?

הי"ר מ' כהן-אבידב:

לפי סעיף 35.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

אני מבקש לומר לחבר הכנסת ברמן, כי חבר הכנסת שמואל הלפרט העלה לפני הדיון הצעתו של חבר הכנסת רפי אדרי את הסוגיה של הבנייה להשכרה, שאתה מתייחס אליה. עניתי לחבר הכנסת הלפרט בהרחבה רבה מאוד, והסברתי בפירוט רב את התמריצים ואת העידוד שהממשלה נותנת לבנייה להשכרה. אני בהקדתי, שבתנאים הנוכחיים אי-אפשר להבטיח ליזמים הפרטיים — בתנאים שהם רוצים, תשואה של 6% עד 8% להשקעתם — אין בתנאי הזה כדי להקל על השכרת הדירות שהם יבנו. הסברתי, כי אפשר בהחלט לבדוק את הנושא הזה בוועדת הכלכלה של הכנסת, כפי שאכן הכנסת החליטה. ההצעה שלך מעניינת מאוד, ראוייה לבדיקה, והיא אינה קשורה עם הצעתו של חבר הכנסת אדרי, שדיבר על ענף הבנייה. אני מבקש ממך, חבר הכנסת ברמן, שתצורף את הצעתך להצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת הלפרט, ותצטרף להצעתנו להסיר את הצעתו של חבר הכנסת רפי אדרי מסדר-היום.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לסגן שר הבינוי והשיכון.

רפאל אדרי (המערך):

— — —

הי"ר מ' כהן-אבידב:

אני מצטער, הודעה אישית — רק בסוף הישיבה.

רפאל אדרי (המערך):

זו לא הודעה אישית. סגן השר מסר נתונים לא נכונים,

הי"ר מ' כהן-אבידב:

אנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום: תשלומי משכנתאות לנוכח האינפלציה המואצת ושחיקת השכר, של חבר הכנסת יאיר צבן.

יאיר צבן (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להשמיע את זעקתם של כ-110,000 בתי אב, מקבלי משכנתאות ופורעי משכנתאות, זוגות צעירים, יחידים, משפחות דלות אמצעים, שקיבלו סיוע שבחלקו הוא סיוע צמוד, ועומדים נוכח מטלה שהולכת ונעשית בלתי אפשרית מיום ליום, כלומר, לעמוד גם בנטל ובהתחייבות שהם נטלו על עצמם ולפרוע את חובם, אבל גם להמשיך ולהתקיים קיום ראוי לשמו.

מכיוון שהבעיה כל כך דוחקת בעיני, ומכיוון שאני חרד שמה שמצפה למקבלי המשכנתאות עלול להיות חמור פי כמה, אני אקצר מאוד בדברים וגם אצמצם את דברי לבעיה שלפנינו,

שהיצרן מעלה מחירים בסדר גודל של 20% והקמעונאי מעלה מחירים בסדר גודל של 60%, הוא מצב בלתי נסבל.

אדוני היושב-ראש, משום חשיבות הנושא — אני מודה לחברת הכנסת שושנה ארבל-אלמחולינו, שהעלתה את הנושא לדיון בכנסת. הייתי מציע, שהוא לא יידון במליאה, אלא יועבר לוועדת הכלכלה של הכנסת, על-מנת שזו תוכל לבדוק את הנושאים כפי שהם כיום, וגם על-מנת שתוכל לעזור לממשלה ולעקוב אחר פעולות הממשלה בקשר לטיפולים העתידיים בפיקוח על מחירים ובהבטחה שמחירים לא יעלו, גם אלה שאינם בפיקוח, מעבר לסביר ומעבר למותר.

היו"ר מ' כהן-אביב:

תודה לשר התעשייה והמסחר. אני שואל את המציעה, האם היא מסכימה להעברת הנושא לוועדה.

שושנה ארבל-אלמחולינו (המערך):
כן, אדוני.

היו"ר מ' כהן-אביב:

תודה למציעה. יש לפנינו הצעה אחת. מי בעד העברת הנושא לוועדת הכלכלה?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר מ' כהן-אביב:

פה-אחר הוחלט להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה.

יא. חילופי גברי בוועדות הכנסת

אמרי רון (המערך):

אדוני היושב-ראש, על-פי תקנון הכנסת בפרק שני — ועדות — סעיף 9(ב), בעמוד 2 כתוב: "נחפנה מקומו של חבר ועדה, יבוא במקומו חבר אחר שייבחר על-ידי הכנסת" — אני מדגיש: "שייבחר על-ידי הכנסת" — "לפי העיקרון של נציגות סיעתית". בכוכב למטה כתוב: הסיעה קובעת את השינויים של חבריה בוועדות הכנסת — אני מדגיש: "השינויים" — על-ידי הוועדה ליושב-ראש ועדת הכנסת וזה מביאה לכנסת.

מאחר שיושב-ראש סיעת המערך לא הודיע על שינויים, דהיינו — על חילופין, ומאחר שהכנסת צריכה לאשר חילופין, שינויים — אני מבקש לדחות את ההודעה ואת אישור הכנסת לשבוע הבא.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

הוא צודק במאה אחוז.

היו"ר מ' כהן-אביב:

חברי הכנסת, אני מבקש שלא להתערב ולא לצעוק "צודק" או "לא צודק". יש תקנון בכנסת.

אמרי רון (המערך):

אני מבקש להצביע על כך.

היו"ר מ' כהן-אביב:

בבקשה, חברי הכנסת, לאט לאט.

שבח וייס (המערך):

אפשר לשאול שאלה?

מקווה, שהמגמה המשתמעת מדברין לא תביא להגנה יתירה, משום שבעבר היתה תקופה כזאת, וכתוצאה מהגנה יתירה חלה ירידה משמעותית באיכות המוצרים ובכשורן להתחרות עם תוצרת חוץ.

שושנה ארבל-אלמחולינו (המערך):
צריך להקפיד גם על זה.

שר התעשייה והמסחר ג' פת:

צריך להקפיד גם על טיב המוצר וגם על מחירו של המוצר, ובהחלט לא התכוונתי בדברים שאמרתי אלא למה שאתה הערת, שאם הדבר יחייב זאת, נפתח את היבוא, על-מנת להבטיח שלא תהיה עליית מחירים בלתי מבוקרת.

אולם, אדוני היושב-ראש, אני מרשה לעצמי לקרוא מעל דוכן זה לציבור הצרכנים בישראל, ובעיקר לעקרות הבית, שלא לנהוג בקלות ראש ולפזר כספים אך ורק משום שנדרש מחיר למוצר שאפשר לרכוש במקום אחר, בחנות אחרת, ברחוב אחר. לעתים אפשר לרכוש מוצר זה במחיר הנופל ב-50% מהמחיר שנוקב בעל אותה חנות, אשר העלה מחירים מעבר למותר ולסדיר, אם בצדק ואם שלא בצדק, ולעתים קרובות מדי שלא בצדק. בבדיקות שערכתי אני אישית נמצאתי למד, כי לעתים, במחיר כמה צעדים בלבד, ניתן לחסוך כסף רב, וכמובן, אני קורא גם לציבור התעשיינים לחדד את עפרונותיהם. חדר היטב כטרם יחשבו העלאת מחירים למוצר או למוצרים שהם מייצרים. אני גם קורא לתעשיינים לעמוד על המשמר ולהבטיח שלקוחותיהם, כלומר הקמעונאים, לא יעלו את המחירים מעבר למה שנוקב על-ידי היצרן, כי מצב זה,

היו"ר מ' כהן-אביב:

הודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת.

איתן לבני (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מבקש את אישורה של הכנסת לחילופי גברי בוועדות, מטעם סיעת המערך: בוועדת הפנים, במקום חברת הכנסת תמר אשל תיכנס חברת הכנסת עדנה סולודר.

כמו כן, הנני מודיע, לפי בקשת סיעת המערך, על הפסקת חברותו של חבר הכנסת אמרי רון בוועדת הכספים. אבקש לאשר זאת.

אמרי רון (המערך):

אבקש רשות דיבור.

היו"ר מ' כהן-אביב:

לא רשות דיבור, שאלה. תודה ליושב-ראש ועדת הכנסת.

אמרי רון (המערך):

יש לי בקשה.

היו"ר מ' כהן-אביב:

כן, אבל אתה יכול לדבר ממקומך, חבר הכנסת אמרי רון. יש לך מיקרופון. המיקרופון פועל.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

זה עניין שצריך להצביע עליו, אדוני היושב-ראש?

היו"ר מ' כהן-אביב:

לא, הכנסת רק רושמת.

המסחרי, ולא דווקא בסקטור היצרני. גם נמצאו למדים שבמונחים המתורגמים לערכים דולריים לא תמיד נמצאו עליות מחירים מעבר לסביר. עלינו להבין, כי עליות מחירים יומויות על-ידי הממשלה — וזו בהחלט חובת המציאות במצרכי יסוד כגון דלק, חשמל, מוצרי היסוד המסוכסדים האחרים ואפילו מסים — מהוות גם כן עליה מוצדקת לעליית המחירים לצרכן של מוצרים ושל מצרכים המיוצרים מאותם חומרי גלם. עליית מחיר הדלק, למשל, מחייבת עלייה מיידית במוצרי המלט ובמוצרי המלט הנלווים, וזו עלייה אוטומטית של 60% מעליית מחיר הדלק, מאחר שבמוצר זה, כמו במוצרים אחרים חשובים לא פחות, משמשת האנרגיה חומר גלם במוצר המוגמר.

ההתאוששות בכלכלה הבין-לאומית, הנראית באופן מאוד מוחשי במדינות גוש הדולר, וניצנים ממנה כבר נראים גם בשוק האירופי, הביאה עמה עליות מחירים של חומרי גלם בהיקף משמעותי ביותר. כך הוא המצב לגבי גרעיני חיטה, שעורה, גרעיני דורה וגרעינים המשמשים את ייצור השמנים, וכן מחירי הקפה, הקקאו, האורז, ושורה ארוכה של מצרכי יסוד נוספים. דבר זה משפיע מאוד, כמובן, על עליית מחירי המצרכים הללו בישראל.

במונחים מתורגמים לדולרים, חלק נכבד מאוד של המצרכים בישראל זולים יותר מבמרבית מדינות העולם. הדבר נכון במיוחד בנוגע למוצרי מזון, אולם העובד הישראלי והשכיר הישראלי אינם מקבלים תמורה לעבודתם בדולרים, ולכן אי-אפשר לעשות השוואה כזאת. אבל למרות כל ההסברים הללו, אינני יכול להצדיק חלק נכבד מעליות המחירים. בכל מה שקשור למוצרים המפוקחים, ניתן להסביר כל עליית מחירים. לא כך הדבר במוצרים ובמצרכים שאינם מפוקחים, ומרבית המצרכים הנמכרים בישראל, 98% מהם, מאות אלפי פריטים, אינם בפיקוח.

למרות כל מה שאמרתי, ככל מקרה שנאתר מוצר או שירות, שהתייקרו בצורה חריגה ואין בהם תחרות על-ידי יצרנים, על-ידי יבואנים ועל-ידי ספקים אחרים, עם כל אהבתנו לתוצרת הארץ "כחול-לבן" לא נימנע מהכנסת אותו מוצר למעגל הפיקוח על המחירים. על אף המעמסה האדמיניסטרטיבית הכרוכה בכך, או מפתחת הפתח לתחרות גם כגין יבוא, צריך להיות ברור, כי אין תחליף להשוואת מחירים ולקנייה מבוקרת על-ידי ציבור הצרכנים, שהרי לעולם לא נוכל לפקח על מאות אלפי הפריטים המצויים בשוק, וצדקה חברת הכנסת הנכבדה שושנה ארבל-אלמחלינו. כוח האדם העומד לרשות כל משרדי הממשלה, העוסקים בנושא הפיקוח, הוא קטן מאוד. גם היום לא ניתן למצוא ציבור עובדים שיהיה מוכן להיראות למלאכה זו וייהנה מהמלאכה הנעימה. ואם נרצה לפקח על מכירתם של מאות אלפי מוצרים ומצרכים המצויים כיום בשוק הישראלי, נהיה זקוקים לצבא של פקחים, וודאי לא נוכל לעמוד בעומס ההוצאה וגם לא נהיה מעוניינים לחזור לתקופה של פיקוח, כפי שהיה נהוג, בשל האילוצים שהיו באותה עת, בהחלת שנות החמישים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
אדוני השר, האם אפשר להעיר הערה?

שר התעשייה והמסחר ג' פת:
בהחלט.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
הגנה יתירה על תוצרת הארץ עלולה להביא לירידה באיכות המוצר, ובסופו של דבר — לפגיעה ביצוא, ואני

אדוני היושב-ראש, אני מציעה לקיים דיון במליאה בנושא זה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
תודה לחברת הכנסת שושנה ארבל-אלמחלינו. אני מומין את שר התעשייה והמסחר להשיב על ההצעה.

שר התעשייה והמסחר ג' פת:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שמעתי היום בדיון בכנסת, שאחד מחברי הכנסת ביקש שהשרים שעונים על ההצעות לסדר-היום יודעו בתחילת דבריהם אם הם עומדים להציע להעביר את הנושא לדיון כוועדה או להסיר את הנושא מסדר-היום של הכנסת. מכיוון שאני יודע שיש כמה חברי כנסת המסתובבים במסדרון וזה יקל עליהם, אני כבר מודיע שאציע להעביר את הנושא לדיון כוועדה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
אני יודע אם זה היה רעיון טוב. אני יודע מי הציע את הרעיון הזה. לדעתי, אתה מרוקן את המליאה.

קריאה:
זו היתה הוראה של יושב-ראש הכנסת.

שר התעשייה והמסחר ג' פת:
אני פשוט מתקשה לראות מליאה מלאה, אני מרוקן את המליאה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
מה שלא תעשה — אישימו אותך.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
אתה עלול להישאר לבסוף רק עם המציע והיושב-ראש.

מרדכי גור (המערך):
אנחנו דווקא מרגישים עצמנו מלאים.

שר התעשייה והמסחר ג' פת:
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מדד המחירים לצרכן משקף את סך כל עליות המחירים במשק והוא מטבעו מורכב מעליית מחירים של סל מוצרים מגוון ורחב המקיף החל במוצרים חיוניים וכלה במוצרי מותרות. תכולתו של הסל מעורבנת מדי פעם. לא אכחיש, שזה זמן רב אני מצביע על אי-שביעות רצוני מהרכב סל המוצרים. כלולים בו מוצרים שאינם מוצרים כסל הקניית של מרבית הצרכנים בישראל. אימנם נכון שחלק גדול ממוצרים אלה, חלקם בסל קטן מאוד, אך למרות זאת, ראוי היה שנקיים מבחן רציני ובדיקה יסודית של הרכב סל המוצרים.

כאמור, לכל מוצר בסל המוצרים יש משקל שונה, וכתוצאה מכך, השפעתו על סך כל עליות המחירים תלויה במשקלו. בסל הסבר זה מבהיר ודאי מדוע יש מוצרים, אשר מחיריהם עולים הרבה מעבר למדד המחירים לצרכן, ויש כאלה שמחירים מפגר אחר המדד — כאמור, הכול תלוי במשקל היחסי של כל אחד ממרכיבי הסל. הסבר זה אינו מונע ממשרדנו, כמובן, לעקוב אחר מחירי מצרכים ושירותים באופן שוטף, במטרה לבדוק האם אין חריגות בהתייקרויות מעל הסביר.

כימים אלו, כשהפסיכולוגיה והרגשות מכתילים לעמים קרובות מדי את ההתנהגות הכלכלית, קשה מאוד לחפש את הסיבות הרציונליות לגל עליות המחירים. במקרים רבים שנבדקו על-ידי משרדנו ובעשרות מקרים שבדקתי אישית, נמצאו למדים, כי חלק הארי של עליית המחירים מצוי בסקטור

שהיצרן מעלה מחירים בסדר גודל של 20% והקמעונאי מעלה מחירים בסדר גודל של 60%, הוא מצב בלתי נסבל.

אדוני היושב-ראש, משום חשיבות הנושא — אני מודה לחברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמזלינו, שהעלתה את הנושא לדיון בכנסת. הייתי מציע, שהוא לא יידון במליאה, אלא יועבר לוועדת הכלכלה של הכנסת, על-מנת שזו תוכל לבדוק את הנושאים כפי שהם כיום, וגם על-מנת שתוכל לעזור לממשלה ולעקוב אחר פעולות הממשלה בקשר לטיפול העתידיים בפיקוח על מחירים ובהבטחה שמחירים לא יעלו, גם אלה שאינם בפיקוח, מעבר לסביר ומעבר למותר.

היו"ר מ' כהן-אבידן:
תודה לשר התעשייה והמסחר. אני שואל את המציעה, האם היא מסכימה להעברת הנושא לוועדה.

שושנה ארכלי-אלמזלינו (המעריך):
כן, אדוני.

היו"ר מ' כהן-אבידן:
תודה למציעה, יש לפנינו הצעה אחת, מי כעד העברת הנושא לוועדת הכלכלה?

ה צ כ ה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה נחקבלה.

היו"ר מ' כהן-אבידן:
פה-יחד הוחלט להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה.

יא. חילופי גברי בוועדות הכנסת

אמרי רון (המעריך):

אדוני היושב-ראש, עלי-י תקנון הכנסת בפרק שני — ועדות — סעיף 9(ב), בעמוד 2 כתוב: "נחפנה מקומו של חבר ועדה, יבוא במקומו חבר אחר שיבחר על-ידי הכנסת" — אני מדגיש: "שיבחר על-ידי הכנסת" — "לפי העיקרון של נציגות סיעתית". ככוכב למטה כתוב: "הסיעה קובעת את השינויים של חבריה בוועדות הכנסת — אני מדגיש: "השינויים" — על-ידי הוועדה ליושב-ראש ועדת הכנסת וזה מביאה לכנסת.

מאחר שיושב-ראש סיעת המערך לא הודיע על שינויים, רהיינו — על חילופין, ומאחר שהכנסת צריכה לאשר חילופין, שינויים — אני מבקש לדחות את ההודעה ואת אישור הכנסת לשבוע הבא.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
הוא צודק במאה אחוז.

היו"ר מ' כהן-אבידן:
חברי הכנסת, אני מבקש שלא להתערב ולא לצעוק "צודק" או "לא צודק". יש תקנון בכנסת.

אמרי רון (המעריך):
אני מבקש להצביע על כך.

היו"ר מ' כהן-אבידן:
בבקשה, חברי הכנסת, לאט לאט.

שבח וייס (המעריך):
אפשר לשאול שאלה?

מקוה, שהמגמה המשתמעת מדברין לא תביא להגנה יתירה, משום שבעבר היתה תקופה כזאת, וכתוצאה מהגנה יתירה חלה ירידה משמעותית באיכות המוצרים ובכושרו להתחרות עם תוצרת חרץ.

שושנה ארכלי-אלמזלינו (המעריך):
צריך להקפיד גם על זה.

שר התעשייה והמסחר ג' פת:

צריך להקפיד גם על טיב המוצר וגם על מחירו של המוצר, ובהחלט לא התכוונתי כדברים שאמרת, אלא למה שאתה הערת, שאם הדבר יחייב זאת, נפתח את היבוא, על-מנת להבטיח שלא תהיה עליית מחירים בלתי מבוקרת.

אולם, אדוני היושב-ראש, אני מרשה לעצמי לקרוא מעל דוכן זה לציבור הצרכנים בישראל, ובעיקר לעקרונות הבית, שלא לנהוג בקלות ראש ולפזר כספים אך ורק משום שנדרש מחיר למוצר שאפשר לרוכשו במקום אחר, כחנות אחרת, כרחוב אחר, לעתים אפשר לרכוש מוצר זה במחיר הנופל ב-50% מהמחיר שנוקב בעל אותה חנות, אשר העלה מחירים מעבר למותר ולסדיר, אם בצדק ואם שלא בצדק, ולעתים קרובות מדי שלא בצדק, בבדיקות שערכתי אני אישית נמצאתי למד, כי לעתים, במחיר כמה צעדים בלבד, ניתן לחסוך כסף רב, וכמובן, אני קורא גם לציבור התעשיינים לחדר את עפרונותיהם חדר היטב בטרם יחשבו העלאת מחירים למוצר או למוצרים שהם מייצרים, אני גם קורא לתעשיינים לעמוד על המשמר ולהבטיח שלקוחותיהם, כלומר הקמעונאים, לא יעלו את המחירים מעבר למה שנקבע על-ידי היצרן, כי מצב זה,

היו"ר מ' כהן-אבידן:

הודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת.

איתן לבני (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מבקש את אישורה של הכנסת לחילופי גברי בוועדות, מטעם סיעת המערך: בוועדת הפנים, במקום חברת הכנסת תמר אשל תיכנס חברת הכנסת עדנה סולודר.

כמו כן, הנני מודיע, לפי בקשת סיעת המערך, על הפסקת חברותו של חבר הכנסת אמרי רון בוועדת הכספים, אבקש לאשר זאת.

אמרי רון (המעריך):

אבקש רשות דיבור.

היו"ר מ' כהן-אבידן:

לא רשות דיבור, שאלה, תודה ליושב-ראש ועדת הכנסת.

אמרי רון (המעריך):

יש לי בקשה.

היו"ר מ' כהן-אבידן:

כן, אבל אתה יכול לדבר ממקומך, חבר הכנסת אמרי רון, יש לך מיקרופון, המיקרופון פועל.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

זה עניין שצריך להצביע עליו, אדוני היושב-ראש?

היו"ר מ' כהן-אבידן:

לא, הכנסת רק רושמת.

המסחרי, ולאו דווקא בסקטור היצירני. גם נמצאנו למדים, שבמונחים המתורגמים לערכים דולריים לא תמיד נמצאו עליות מחירים מעבר לסכיר. עלינו להבין, כי עליות מחירים יזומות על-ידי הממשלה — וזו בהחלט חובת המציאות במצרי יסוד כגון דלק, חשמל, מוצרי היסוד המסובסדים האחרים ואפילו מסים — מהוות גם כן עליה מוצדקת לעליית המחירים לצרכן של מוצרים ושל מצרכים המיוצרים מאותם חומרי גלם. עליית מחיר הדלק, למשל, מחייבת עלייה מיידית במוצרי המלט ובמוצרי המלט הנלווים, וזו עלייה אוטומטית של 60% מעליית מחיר הדלק, מאחר שבמוצר זה, כמו במוצרים אחרים חשובים לא פחות, משמשת האנרגיה חומר גלם במוצר המוגמר.

ההתאוששות בכלכלה הבין-לאומית, הנראית כאופן מאוד מוחשי במדינות גוש הדרל, ויוצנים ממנה כבר נראים גם בשוק האירופי, הביאה עמה עליית מחירים של חומרי גלם בהיקף משמעותי ביותר. כך הוא המצב לגבי גרעיני חיטה, שעורה, גרעיני דורה וגרעינים המשמשים את ייצור השמנים, וכן מחירי הקפה, הקקאו, האורז, ושרה ארוכה של מצרכי-סוד נוספים. דבר זה משפיע מאוד, כמובן, על עליית מחירי המצרכים הללו בישראל.

במונחים מתורגמים דולריים, חלק נכבד מאוד של המצרכים בישראל זולים יותר ממכרית מדינת העולם. הדבר נכון במיוחד בנוגע למוצרי מזון, אולם העובד הישראלי והשכיר הישראלי אינם מקבלים תמורה לעבודתם בדולרים, ולכן אי-אפשר לעשות השוואה כזאת. אבל למרות כל ההסברים הללו, אינני יכול להצדיק חלק נכבד מעליות המחירים. בכל מה שקשור למוצרים המפוקחים, ניתן להסביר כל עליית מחירים. לא כך הדבר במוצרים ובמצרכים שאינם מפוקחים, ומרבית המוצרים הנמכרים בישראל, 98% מהם, מאות אלפי פריטים, אינם בפיקוח.

למרות כל מה שאמרתי, בכל מקרה שנאתר מוצר או שירות, שהתייקר בצורה חריגה ואין בהם תחרות על-ידי יצרנים, על-ידי יבואנים ועל-ידי ספקים אחרים, עם כל אהבתנו לתוצרת הארץ "כחול-לבן" לא נימנע מהכנסת אותו מוצר למעגל הפיקוח על המחירים, על אף המעמסה האדמיניסטרטיבית הכרוכה בכך, או מפתיחת הפתח לתחרות גם בגין יבוא. צריך להיות ברור, כי אין תחליף להשוואת מחירים ולקנייה מבוקרת על-ידי ציבור הצרכנים, שהרי לעולם לא נוכל לפקח על מאות אלפי הפריטים המצויים בשוק, וצדקה חבבת הכנסת הנכבדה שושנה ארכלי-אלמוזילנו. כוח האדם העומד לרשות כל משרדי הממשלה, העוסקים בנושא הפיקוח, הוא קטן מאוד. גם היום לא ניתן למצוא ציבור עובדים שיהיה מוכן להירתם למלאכה זו וייהנה מהמלאכה הנעימה, ואם נרצה לפקח על מכירתם של מאות אלפי מוצרים ומצרכים המצויים כיום בשוק הישראלי, נהיה זקוקים לצבא של פקחים, וודאי לא נוכל לעמוד בעומס ההוצאה וגם לא נהיה מעוניינים לחזור לתקופה של פיקוח, כפי שהיה נוהג, בשל האילוצים שהיו באותה עת, בתחילת שנות החמישים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני השר, האם אפשר להעיר הערה?

שר התעשייה והמסחר ג' פת: בהחלט.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

הגנה יתירה על תוצרת הארץ עלולה להביא לידידה באיכות המוצר, ובסופו של דבר — לפגיעה ביצוא, ואני

אדוני היושב-ראש, אני מציעה לקיים דיון במליאה בנושא

זה.

היו"ר מ' כהן-אביב:

תודה לחברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמוזילנו. אני מזמין את שר התעשייה והמסחר להשיב על הצעה.

שר התעשייה והמסחר ג' פת:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שמעתי היום בדיון בכנסת, שאחד מחברי הכנסת ביקש שהשרים שעונים על ההצעות לסדר-היום יודיעו בתחילת דבריהם אם הם עומדים להציע להעביר את הנושא לדיון בוועדה או להסיר את הנושא מסדר-היום של הכנסת. מכיוון שאני יודע שיש כמה חברי כנסת המסתובבים במסדרון וזה יקל עליהם, אני כבר מודיע שאציע להעביר את הנושא לדיון בוועדה.

היו"ר מ' כהן-אביב:

אני יודע אם זה היה רעיון טוב. אני יודע מי הציע את הרעיון הזה. לדעתי, אתה מרוקן את המליאה.

קריאה:

זו היתה הוראה של יושב-ראש הכנסת.

שר התעשייה והמסחר ג' פת:

אני פשוט מתקשה לראות מליאה מלאה. אני מרוקן את המליאה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

מה שלא תעשה — יאשימו אותך.

היו"ר מ' כהן-אביב:

אתה עלול להישאר לבסוף רק עם המציע והיושב-ראש.

מרדכי גור (המערך):

אנחנו דווקא מרגישים עצמנו מלאים.

שר התעשייה והמסחר ג' פת:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מדד המחירים לצרכן משקף את סך כל עליות המחירים במשק והוא מטבעו מורכב מעליית מחירים של סל מוצרים מגוון ורחב המקיף החל במוצרים חיוניים וכלה במוצרי מותרות. תכולתו של הסל מעודכנת מדי פעם. לא אכחיש, שזה זמן רב אני מצביע על אי-שביעות רצוני מהרכב סל המוצרים. כלולים בו מוצרים שאינם מצויים בסל הקניות של מרבית הצרכנים בישראל. אומנם נכון שחלק גדול ממוצרים אלה, חלקם בסל קטן מאוד, אך למרות זאת, ראוי היה שנקיים מבחן רציני ובדיקה יסודית של הרכב סל המוצרים.

כאמור, לכל מוצר בסל המוצרים יש משקל שונה, וכתוצאה מכך, השפעתו על סך כל עליות המחירים תלויה במשקלו בסל. הסבר זה מבחיר ודאי מדוע יש מוצרים, אשר מחיריהם עולים הרכה מעבר למדד המחירים לצרכן, ויש כאלה שמחירים מפגר אחר המדד — כאמור, הכול תלוי במשקל היחסי של כל אחד ממרכיבי הסל. הסבר זה אינו מונע ממשדרנו. כמובן, לעקוב אחר מחירי מצרכים ושירותים באופן שוטף, במטרה לבדוק האם אין חריגות בהתייקרויות מעל הסכיר.

בימים אלו, כשהפסיכולוגיה והרגשות מכתיבים לעתים קרובות מדי את ההתנהגות הכלכלית, קשה מאוד לחפש את הסיבות הרציונליות לגל עליות המחירים. במקרים רבים שנבדק על-ידי משרדנו ובעשרות מקרים שבדקתי אישית, נמצאנו למדים, כי חלק הארי של עליות המחירים מצוין בסקטור

לצרכים הבריאותיים של קבוצה זו. ואם יעלו בפנינו טענה, כי מבחינת מכלול העובדות התקציב לא ניתן לעשות זאת במסגרת משרדי הממשלה — יש דרך אחרת: משרד הבריאות ימשיך להיות האגנסטנציה המקצועית המאשרת את הזכאות הרפואית, במקביל לפונקציה שמשרד הבריאות ממלא באישור זכאות לניידות רכב; אך גם במקרה של מכשור שיקום, יועבר הביצוע למוסד לביטוח לאומי, שיקבל את הסכומים הדרושים לביצוע סעיף זה על-ידי האוצר, על בסיס הסכם רשמי, במקביל למה שנקבע לגבי ניידות רכב.

כל דרך שתימצא מיידית לפתרון הבעיה ומניעת סבל מאנשי חסר יכולת היא חובתה של הכנסת. ויפה שעה אחת קודם.

היו"ר מ' כהן-אביב:

כאותו נושא, חבר הכנסת מאיר וילנר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כל פעם כאשר פוגעים בזכות מוציאות של אנשים חסרים, אני נדהם יותר ויותר. אני חשבתי שיש אולי גבול להסתערות של הממשלה, של משרד האוצר, על הסובלים ביותר. כנראה אין גבול. הנושא שחברת הכנסת שקדמה לי ואני מעמידים עכשיו הוא דוגמה של אכזריות והוסר גרישות אנושית פשוטה ביותר. שמעתם את העובדות, אולי גם ראיחם את השידור בטלוויזיה. שמעתם גם את הרופאה מבית-החולים אליין בירושלים, ד"ר שרלין מאיר. היא פשוט העדיקה את דעת הקהל.

שר הבריאות א' שוסטק:

מה הרעש הזה?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

הרעש בא מסיעת המערך.

היו"ר מ' כהן-אביב:

אני יודע. לכן ביקשתי לסגור את הדלתות. אני ער לכך.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

יש להם בעיה. הם ניסו להדיח את חבר הכנסת אמרי רון.

היו"ר מ' כהן-אביב:

אומרים אצלנו, להבדיל, "כנפול אויבך אל תשמה". אבל אלה אינם אויבים. באמת, זה קורה במשפחות הטובות ביותר, חבר הכנסת גולדשטיין.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אני מוצר על מה שקרה.

היו"ר מ' כהן-אביב:

במשפחות הטובות ביותר זה קורה, וגם במפלגות הטובות.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

השר שאל אותי, ואני השכתי לו.

היו"ר מ' כהן-אביב:

אני מצטער שהפקתי אותך, בבקשה, חבר הכנסת וילנר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הנושא שאנחנו מעמידים היום הוא חוליה בשרשרת. כבר אינני יודע באיזה שם לקרוא לו. זו מדיניות של קצבים, אבל לא לגבי בהמות אלא לגבי בני אדם. העובדות שאפשר היה ללקטן אומרות, שבארץ כולה מדובר במספר גדול של אנשים, מכל הגילים, אבל כעיקר בקשישים ובילדים.

במערכת זו קשה לקבוע מה מכאיב יותר, מי סובל יותר ומי נעקח מוצקת יותר. אולם, אדוני היושב-ראש, נושא הילדים הנכים הוא כלא ספק אחד הקשים ביותר, ויש לפעול לחיסולו באופן הרחוף ביותר ובעדיפות הגבוהה ביותר. ראינו את הכתבה המזעזעת שערך בני ליש בטלוויזיה לפני כמה ימים, ואני רוצה מעל במה זו להודות לטלוויזיה על שהביאה את האספקט הזה של הבעיה בפני הציבור.

הילדים אפגועים שראינו על המסך בכתינו נמצאים במרכז אליין בירושלים. רופאיהם התנסו בכרסום מתמיד באפשרות ציוד הילדים כאביזרים החיוניים. לפני שלוש-ארבע שנים היו מתקשים לקבל תקציב. לקראת סוף השנה התקציבית בחודשים ינואר-מרס. לפני שנה הסתיים התקציב כבר בספטמבר. ובשנה השוטפת, קשה להאמין, קיבלו תקציב לשלושת החודשים הראשונים של השנה בלבד, דהיינו לחודשים אפריל-יוני.

בבית-החולים ממתינים שישה ילדים למכשירים או למחירים. אלה אושרו להם לפני למעלה מחצי שנה. שלושה ילדים נמצאים במצב קריטי — שניים בני שש והאחד בן שבע. אני רוצה להדגיש, שלגבי ילדים נכים, שמעולם לא הלכו, קיימת בעיה קשה מאוד. קשה ללמד אותם ללכת. יכולת הלמידה של ההליכה מוגבלת בשנים. אם יתחילו כשהליך הזה אחר שיגיע לגיל שבע, אין כמעט סיכוי שאי-פעם ילמדו ללכת עם האביזרים האלה. בעיית העיתוי היא בעיה כעלת חשיבות ראשונה במעלה. מי יישא באחריות לשיבוש עתידם של ילדים אלה?

בחדש האחרון הגיעו שלושה מקרים דחופים נוספים. ילד נוספת נשלחה לביתה לאחר כמה ניתוחים אורטופדיים, והיא שוכבת בגבסים בכיתה ואין אפשרות לשקם אותה. היא בגיל בית-הספר, וכל עוד לא תקבל את המכשור הדרוש לה, היא לא תוכל לבקר בבית-הספר.

נוסף על הסבל הפיסי והנפשי של ילדים אלה, נגזר עליהם להיות מרוחקים מחברת ילדים ומבית-הספר.

חמישה ילדים נמצאים בבית-החולים אליין ואין אפשרות להחזירם הביתה, כל עוד לא הצטיידו בכיסאות גלגלים. 15 ילדים רשומים מתוכים להחלפת כיסאות גלגלים. הם משתמשים בכיסאות בלתי מתאימים — קטנים, שבורים, נמוכים וכדומה. הרשימה ארוכה ומגוונת. וכל זה ממוסד אחד בלבד. התמונה העגומה הזאת חוזרת על עצמה בכל רחבי הארץ.

אדוני היושב-ראש, הטענה החוזרת ונשנית "אין כסף" — אסור שתישמע בקשר לנושאים אלה ואסור שלאוצר תהיה סמכות לקצץ בצורה שרירותית את המשאבים הדרושים למטרה זו. יש נהלים רשמיים ממשלתיים לאישור רכישה וטיפול במכשירי שיקום. אסור שלאחר שניתן אישור מקצועי, העדר התקציב ימנע את מימוש זכותו של החולה הנכה לקבל את המכשור הדרוש לו.

לגבי האוכלוסייה שנמצאת בטיפול המוסד לביטוח לאומי לגבי ניידות רכב אין תקרה. אין הגבלה בתוקף ההסכם שנחתם בין המוסד לביטוח לאומי והאוצר, וכל סכום שנדרש מועבר בלי מגבלות. אם, חלילה, האוצר לא יעביר — מייד הוא ימצא את עצמו בבית-דין לעבודה, ואילו אותם נכים שנמצאים בטיפול משרד הבריאות, שם אין אפשרות לבצע את המוטל על המשרד.

אני מציעה כי משרד הבריאות יקבל אפשרות להקים קרן שחונן כמה פעמים בשנה, בלא הגבלה על-ידי האוצר, בהתאם

יב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

על שולחן הכנסת מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא:
אלמנות חללי צה"ל. תורה.

היו"ר מ' כהן-אביב:
תורה למוזכר הכנסת.

היו"ר מ' כהן-אביב:
הודעה למוזכר הכנסת.

מוזכר הכנסת ש' יעקבסון:
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום

יג. הצעות לסדר-היום

אספקת מכשירים רפואיים לחולים נזקקים. בהתאם לחוק

באחריות משרד הבריאות — משתחרר מצב בלא נשוא, הגורם
סבל לא יוכרר לקבוצות שהגורל פגע בהן קשות, והמעט
המוטל עלינו לשקמם ולסייע להם, במסגרת הנהלים הכתובים
והמקובלים, אינו מתמלא.

משרד הבריאות הוא האחראי לאספקת מכשירים אלה,
בראש ובראשונה כגוף המקצועי, שצריך לאשר את הזכויות
הרפואיות על-ידי ועדות המומחים ומרכזי השיקום, הקיימים
ב-11 מקומות בארץ. ההסדרים הקיימים מכוונים למנוע עד
כמה שאפשר את טלטול החולים. כל עוד לא היתה בעיה
תקציבית, לא היה עיכוב במתן הצידוד או הפרוטות, לאחר
שהתקבל האישור הרפואי. אולם מתברר, כי עמדת האוצר
ואי-אישור התקציב הנחשב גורמים לפער עצום בין הצרכים
ובין האמצעים למימושם.

ברצוני להדגים זאת. בשנת התקציב 1982 חבט משרד
הבריאות כ-95 מיליון שקל, והוקצב לו סכום של 66 מיליון
שקל בלבד: לשנת התקציב 1983 ביקש משרד הבריאות
מלכתחילה 275 מיליון שקל, ואושרו לו 99 מיליון שקל בלבד.
סכום זה הוא ירידה ריאלית מהסכום שהיה בשנה הקודמת,
ובינו לבין הצרכים האמיתיים אין ולא כלום. ואין, כמובן, כל
התחשבות כגורם. האינפלציה ולא כנידול בביקוש. ביתנים
נוצר לחץ, שלא ידענו כמותו, לאספקת המכשירים והציוד.

כמה גורמים תרמו לכך. המצב הכלכלי החמור גרם
למספר רב יותר של נזקים, שאין ידם משגת להצטייד. אחוז
הקשישים באוכלוסייה עולה באופן מתמיד. המכשירים עצמם
עברו תהליכי תחכום, ומחיריהם גבוהים יותר ועולים מעבר
לאינפלציה. כיסא גלגלים עולה 450 דולר, פרוטות — בין 40
ל-200 אלף שקל וכיוצא באלה.

הממדים של הלחץ על משרד הבריאות אינם ניתנים
לטיפול שגרתי. האישור הרפואי ניתן, אך הפיזור בביצוע מגיע
לחודשים רבים. חוץ סבל ועינויים.

ברחבי הארץ פועלת אגודה וולנטרית בשם "יד שרה",
המשאילה ציוד רפואי כהתאם להוראות משרד הבריאות. מהחן
רשימה מפורטת שנקבעה על-ידי המשרד. המטרה היא
להשאיל ציוד לו לתקופה של עד שלושה חודשים, כסעד עד
לפחרון הקבע. לאגודה 34 סניפים ברחבי הארץ, ומחסניה
רוקנו כליל. אין לרשותה תקציבים להצטייד בציוד נוסף. עד
לפני כשלושה חודשים, למשל, מי שהיה זקוק לבלון חמצן,
קיבל אותו מיידית. היום אין שום אספקה. העדר בלוני חמצן
גורם להישארות חולים בבתי-החולים, אף שהיו יכולים לחזור
לבתיים — איזה חוסר היגיון ובזבוז משאבים. התשלום ל-2.5
ימי אשפוז הוא התקציב הדרוש לקנות מערכת חמצן. לרבות
שעון. אולם הצעה אינו נקנה. החולה נשאר בבית-החולים;
נוצרת צפיפות מיותרת בבתי-החולים, נגרם סבל לחולה
המונח ממשפחתו. נגרם בזבוז משאבים, והבעיה אינה באה
על פתרונה.

היו"ר מ' כהן-אביב:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: שתי
הצעות לסדר-היום בנושא "אספקת מכשירים רפואיים לחולים
נזקקים. בהתאם לחוק". ההצעות לסדר-היום הן של חברת
הכנסת חמר אשל ושל חבר הכנסת מאיר וילנר. רשות הדיבור
לחברת הכנסת חמר אשל.

חמר אשל (המערכ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ברצוני להביא לידיעת
הכנסת את אחת התופעות החמורות המתחוללות בקרבנו.
הגורמת סבל קשה לאלפי אזרחים. אין הממשלה מקיימת
הוראות ונהלים של עצמה, נהלים מוסכמים וקבועים זה שנים
לגבי רכישת מכשירים לשיקום חולים נכים, אספקתם והטיפול
בהם.

מדובר בקבוצה של נכים, שאין גוף אחד אשר אחראי
להם. לגבי צה"ל אחראי משרד הביטחון; לנפגעי תאונות
עבודה ואיכה — משרד העבודה; לנפגעי פעולות הנאצים
שנכונם הוכרה — משרד האוצר; עולים חדשים בשנה
הראשונה לשהותם בארץ מטופלים על-ידי הסוכנות היהודית;
חברות הביטוח מטפלות במבוטחיהם שונפגעי תאונות דרכים.
נכים שאינם נופלים באחת מקבוצות אלה סבלו בעבר מחוסר
בהירות לגבי מעמדם, וטולטלו במשך שנים בין קופות החולים
לממשלה.

מאז 23 בספטמבר 1976, לאחר הפגנות ומחאות
מתמשכות של ציבור הנכים, ובהתאם להמלצות ועדה מיוחדת
שמנתה למטרה זו על-ידי הממשלה, נקבע באישור האוצר, כי
זכאי כל אזרח נכה בגופו עם נכות קבועה, בלא התחשבות
בהכנסותיו, לקבל השתתפות ממשרד הבריאות במימון מכשירי
שיקום. השתתפות המשרד נקבעה ל-90%, והנכה מממן את
היתרה של 10%, למעט שלוש הקבוצות האלה, אשר פטורות
גם מתשלום השלמת 10% האחרונים: נמכי סעד; מקבלי
קצבאות זיקנה עם הטבה; מקבלי קצבאות נכות מלאה, לרבות
מקבלי שירותים מיוחדים. העיקרון המנחה היה מתן מכשיר
שיקומי ולא מכשיר טיפולי.

ועדה זו קבעה נהלים לגבי רכב ניידות, הוצאות רכב, סדרי
פטור, מיסוי, אספקת מכשור ואביזרים וכן התאמת שיכונים
לנכים. לגבי סדרי רכב ניידות, הנושא מטופל כולו במסגרת
הביטוח הלאומי. נחתם הסכם פורמלי בין האוצר לכיטוח
הלאומי, המסדיר את הפעלת נושא הניידות לנכים, והממשלה
התחייבה: לעמוד בכל ההתחייבויות הכספיות הנובעות מן
ההסכם. ואכן, לא נקבעה תקרה תקציבית להסדר, וכל מי
שאושר כזכאי מקבל את המגיע לו, בלי דיתור. על-ידי הביטוח
הלאומי.

לעומת זאת, מבחינת אספקת אביזרי עזר להליכה, התקנת
פרוטות, אספקת כיסאות גלגלים וכדומה — נושא הנמצא

לצרכים הבריאותיים של קבוצה זו. ואם יעלו בפנינו טענה, כי מבחינת מגבלות העברות התקציב לא ניתן לעשות זאת במסגרת משרדי הממשלה — יש דרך אחרת: משרד הבריאות ימשיך להיות האינסטנציה המקצועית המאשרת את הזכאות הרפואית, במקביל לפונקציה שמשרד הבריאות ממלא באישור זכאות לניידות רכב; אך גם במקרה של מכשור שיקום, יועבר הביצוע למוסד לביטוח לאומי, שיקבל את הסכומים הדרושים לביצוע סעיף זה עלידי האוצר, על בסיס הסכם רשמי. במקביל למה שנקבע לגבי ניידות רכב.

כל דרך שתמצא מיידית לפתרון הבעיה ומניעת סבל מאלפי אנשים היא חובתה של הכנסת. ויפה שעה אחת קודם.

הי"ר מ' כהן-אביב:
כאותו נושא, חבר הכנסת מאיר וילנר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כל פעם כאשר פוגעים בזכות סוציאלית של אנשים חיים, אני נדהם יותר ויותר. אני חשבתי שיש אולי גבול להסתערות של הממשלה, של משרד האוצר, על הסובלים ביותר. כנראה אין גבול. הנושא שחברת הכנסת שקדמה לי ואני מעמידים עכשיו הוא דוגמה של אכזריות וחוסר רגישות אנושית פשוטה ביותר. שמעתם את העובדות, אולי גם ראתם את השידור בטלוויזיה. שמעתם גם את הרופאה מבית-החולים אליין בירושלים, ד"ר שרלין מאיר. היא פשוט הזעיקה את רעת הקהל.

שר הבריאות א' שושטק:
מה הרעש הזה?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
הרעש בא מסיעת המערך.

הי"ר מ' כהן-אביב:
אני יודע. לכן ביקשתי לסגור את הדלתות. אני ער לכך.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
יש להם בעיה. הם ניסו להריח את חבר הכנסת אמרי רון.

הי"ר מ' כהן-אביב:
אומרים אצלנו, להבדיל, "כנפול אויבין אל תשמח". אבל אלה אינם אויבים. באמת, זה קורה במשפחות הטובות ביותר, חבר הכנסת גולדשטיין.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
אני מוצר על מה שקרה.

הי"ר מ' כהן-אביב:
במשפחות הטובות ביותר זה קורה, וגם במפלגות הטובות.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
השר שאל אותי, ואני השבתי לו.

הי"ר מ' כהן-אביב:
אני מצטער שהפסקתי אותך, בבקשה, חבר הכנסת וילנר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הנושא שאנחנו מעמידים היום הוא חוליה בשדרת. כבר אני יודע באיזה שם לקרוא לו. זו מדיניות של קצבים, אבל לא לגבי בהמות אלא לגבי בני אדם. העובדות שאפשר היה ללקטן אומרות, שבארץ כולה מדובר במספר גדול של אנשים, מכל הגילים, אבל בעיקר בקשישים ובילדים.

במערכת זו קשה לקבוע מה מכאיב יותר, מי סובל יותר ומי זעקתו מצדקת יותר. אולם, אדוני היושב-ראש, נושא הילדים הנכים הוא בלא ספק אחד הקשים ביותר, ויש לפעול לחיסולו באופן הדרוץ ביותר ובכדיפות הגבוהה ביותר. ראינו את הכתבה המזעזעת שערך בני לוי בטלוויזיה לפני כמה ימים, ואני רוצה מעל במה זו להודות לטלוויזיה על שהביאה את האספקט הזה של הבעיה בפני הציבור.

הילדים הפגועים שראינו על המסך בכתינו נמצאים במרכז אליין בירושלים. רופאיהם התנסו בכרסום מתמיד באפשרות ציור הילדים באבזורים החינויים. לפני שלוש-ארבע שנים היו מתקשים לקבל תקציב לקראת סוף השנה התקציבית בחודשים ינואר-מרץ. לפני שנה הסתמים התקציב כבר בספטמבר. ובשנה השוטפת, קשה להאמין, קיבלו תקציב לשלושת החודשים הראשונים של השנה בלבד. ההיגיון לחודשים אפריל-יוני.

בבית-החולים ממתנים שישה ילדים למכשירים או למחזקים. אלה אושרו להם לפני למעלה מחצי שנה. שלושה ילדים נמצאים במצב קריטי — שניים בני שש והאחד בן שבע. אני רוצה להדגיש, שלגבי ילדים נכים, שמעולם לא הלכו, קיימת בעיה קשה מאוד. קשה ללמד אותם ללכת. יכולה הולמיה של ההליכה מוגבלת בשנים. אם יתחילו בתהליך הזה אחרי שיגיעו לגיל שבע, אין כמעט סיכוי שאי-פעם ילמדו ללכת עם האבזורים האלה. בניית העיתוי היא בעיה כעלת חשיבות ראשונה במעלה. מי יישא באחריות לשיבוש עתידם של ילדים אלה?

בחודש האחרון הגיעו שלושה מקרים דחופים נוספים. ילדה נוספת נשלחה לביתה לאחר כמה ניתוחים ארטופדיים, והיא שוכבת כנכסים בביתה ואין אפשרות לשקם אותה. היא בגיל כית-הספר, וכל עוד לא תקבל את המכשור הדרוש לה, היא לא תוכל לבקר בבית-הספר.

נוסף על הסבל הפיסי והנפשי של ילדים אלה, נגזר עליהם להיות מרוחקים מחברת ילדים ומבית-הספר.

חמישה ילדים נמצאים בבית-החולים אליין ואין אפשרות להחזירם הביתה, כל עוד לא הצטיידו בכיסאות גלגלים. 15 ילדים רשומים מתכנס להחלפת כיסאות גלגלים. הם משתמשים בכיסאות בלתי מתאימים — קטנים, שבורים, נמוכים וכדומה. הרשימה ארוכה ומגוונת. וכל זה ממוסד אחד בלבד. התמונה העגומה הזאת חוזרת על עצמה בכל רחבי הארץ.

אדוני היושב-ראש, הטענה התחזרת ונשנית "אין כסף" — אסור שחישמע בקשר לנושאים אלה ואסור שלאוצר תהיה סמכות לקצץ בצורה שרירותית את המשאבים הדרושים למטרה זו. יש נהלים רשמיים ממשלתיים לאישור רכישה וטיפול במכשירי שיקום. אסור שלאחר שניתן אישור מקצועי, העדר התקציב ימנע את מימוש זכותו של החולה הנכה לקבל את המכשור הדרוש לו.

לגבי האוכלוסייה שנמצאת בטיפול המוסד לביטוח לאומי לגבי ניידות רכב אין תקרה, אין הגבלה בתוקף ההסכם שנחתם בין המוסד לביטוח לאומי והאוצר, וכל סכום שנדרש מועבר בלי מגבלות. אם, חלילה, האוצר לא יעביר — מייד הוא ימצא את עצמו בבית-דין לעבודה. ואילו אותם נכים שנמצאים בטיפול משרד הבריאות, שם אין אפשרות לבצע את המוטל על המשרד.

אני מציעה כי משרד הבריאות יקבל אפשרות להקים קרן שתחן כמה פעמים בשנה, בלא הגבלה עלידי האוצר, בהתאם

יב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

על שולחן הכנסת מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא:
אלמנות חללי צה"ל. תודה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
תודה למזכיר הכנסת.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
הודעה למזכיר הכנסת.

זכיר הכנסת ש' יעקבסון:
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום

יג. הצעות לסדר-היום

אספקת מכשירים רפואיים לחולים נוקקים, בהתאם לחוק

באחריות משרד הבריאות — משתחרר מצב בלא נשוא. הגורם
סבל לא יכול לקבוצות שהגורל פגע בהן קשות, והמעט
המוטל עלינו לשקם ולסייע להם. במסגרת הנהלים הכתובים
והמקובלים, אינו מתמלא.

משרד הבריאות הוא האחראי לאספקת מכשירים אלה.
בראש ובראשונה כגוף המקצועי, שצריך לאשר את הזכאות
הרפואית על-ידי ועדות המומחים ומרכזי השיקום, הקיימים
ב-11 מקומות בארץ. ההסדרים הקיימים מכוונים למנוע עד
כמה שאפשר את טלטול החולים. כל עוד לא היתה בעיה
חקציבית, לא היה עיכוב במתן הצידור או הפרוטות, לאחר
שהתקבל האישור הרפואי. אולם מתברר, כי עמדת האוצר
ואי-אישור החקצים הנחתב גורמים לפער עצום בין הצרכים
ובין האמצעים למימושם.

ברצוני להרגיש זאת. בשנת התקציב 1982 תבע משרד
הבריאות כ-95 מיליון שקל, והוקצב לו סכום של 66 מיליון
שקל בלבד; לשנת התקציב 1983 ביקש משרד הבריאות
מלכתחילה 275 מיליון שקל, ואושרו לו 99 מיליון שקל בלבד.
סכום זה הוא ירידה ריאלית מהסכום שהיה בשנה הקודמת,
וכינו לבין הצרכים האמיתיים אין ולא כלום. ואין, כמובן, כל
התחשבות בגורם האינפלציה ולא בגידול בביקוש. בינתיים
נוצר לחץ, שלא ידענו כמותו, לאספקת המכשירים והצידור.

כמה גורמים תרמו לכך. המצב הכלכלי החמור גרם
למספר רב יותר של נוקקים, שאין ידם משגת להצטייד. אחוז
הקשישים באוכלוסייה עולה באופן מתמיד. המכשירים עצמם
עברו תהליכי תכלוס, ומחיריהם גבוהים יותר ועולים מעבר
לאינפלציה. כיסא גלגלים עולה 450 דולר, פרוטות — בין 40
ל-200 אלף שקל וכיוצא באלה.

הממדים של הלחץ על משרד הבריאות אינם ניתנים
לטיפול שגרתי. האישור הרפואי ניתן, אך הפיגור בביצוע מגיע
לחודשים רבים, חוץ סבל ועינויים.

ברחבי הארץ פועלת אגודה וולנטרית בשם "יד שרה",
המשאילה ציוד רפואי בהתאם להוראות משרד הבריאות, מתוך
רשימה מפורטת שנקבעה על-ידי המשרד. המטרה היא
להשאיל ציוד זה לתקופה של עד שלושה חודשים, בסעד עד
לפתרון הקבע. לאגודה 34 סניפים ברחבי הארץ, ומחסניה
רוקנו כליל. אין לרשותה תקציבים להצטייד בציוד נוסף. עד
לפני כשלושה חודשים, למשל, מי שהיה זקוק לבלון חמצן,
קיבל אותו מיידי. היום אין שום אספקה. העדר בלוני חמצן
גורם להישארות חולים בבתי-חולים, אף שהיו יכולים לחזור
לבתייהם — איזה חוסר היגיון ובזבוז משאבים. התשלום ל-2.5
ימי אשפוז הוא התקציב הדרוש לקנות מערכת חמצן, לרבות
שעון. אולם הצידור אינו נקנה. החולה נשאר בבית-החולים;
נוצרת צפיפות מיותרת בבתי-החולים, נגרם סבל לחולה
המנותק ממשפחתו, נגרם בזבוז משאבים, והבעיה אינה כאה
על פתרונה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: שתי
הצעות לסדר-היום בנושא "אספקת מכשירים רפואיים לחולים
נוקקים, בהתאם לחוק". ההצעות לסדר-היום הן של חברת
כנסת תמר אשל ושל חבר הכנסת מאיר וילנר. רשות הדיבור
לחברת הכנסת תמר אשל.

נמר אשל (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ברצוני להביא לידיעת
זכנסת את אחת התופעות החמורות המתחוללת בקרבנו,
גורמת סבל קשה לאלפי אזרחים. אין הממשלה מקיימת
זכויות הוכרה — משרד האוצר; עולים חדשים בשנה
ראשונה לשהותם בארץ מטופלים על-ידי הסוכנות היהודית;
וברות הביטוח מטפלות במבוטחיהם שנפגעו בתאונות דרכים.
גם שאינם נופלים כאחת מקבוצות אלה סבלו בעבר מחוסר
הירות לגבי מעמדם, וטולטלו במשך שנים בין קופות החולים
הם.

מדובר בקבוצה של נכים, שאין גוף אחר אשר אחראי
הם. לנכי צה"ל אחראי משרד הביטחון; לנפגעי תאונות
בורה ואיבה — משרד העבודה; לנפגעי פעולות הנאצים
וזכויות הוכרה — משרד האוצר; עולים חדשים בשנה
ראשונה לשהותם בארץ מטופלים על-ידי הסוכנות היהודית;
וברות הביטוח מטפלות במבוטחיהם שנפגעו בתאונות דרכים.
גם שאינם נופלים כאחת מקבוצות אלה סבלו בעבר מחוסר
הירות לגבי מעמדם, וטולטלו במשך שנים בין קופות החולים
הממשלה.

מאז 23 בספטמבר 1976, לאחר הפגנות ומחאות
תמשכות של ציבור הנכים, ובהתאם להמלצות ועדה מיוחדת
ימונתה למטרה זו על-ידי הממשלה, נקבע באישור האוצר, כי
זאי כל אזרח נכה בגפו עם נכות קבועה, כלא החחשכות
הכנסותיו, לקבל השתתפות ממשד הבריאות במימון מכשירי
ויקום. השתתפות המשרד נקבעה ל-90%, והנכה מממן את
יתרה של 10%, למעט שלוש הקבוצות האלה, אשר פטורות
ז מתשלום השלמת 10% האחוריים: נתמכי סעד; מקבלי
צבאות ויקנה עם הטבה; מקבלי קצבאות נכות מלאה. לרבות
קבלי שירותים מיוחדים. העיקרון המנחה היה מתן מכשיר
ויקומי ולא מכשיר טיפולי.

ועדה זו קבעה נהלים לגבי רכב ניידות, הוצאות רכב, סדרי
יטור, מיסוי, אספקת מכשיר ואביזרים וכן התאמת שיכונים
נכים. לגבי סדרי רכב ניידות, הנושא מטופל כולו במסגרת
זכיון האלומי. נחתם הסכם פורמלי בין האוצר לביטוח
לאומי, המסדיר את הפעלת נושא הניידות לנכים, והממשלה
תחייבה לעמוד ככל ההתחייבויות הכספיות הנובעות מן
ההסכם. ואכן, לא נקבעה חקרה חקציבית להסדר, וכל מי
אושר כזכאי מקבל את המגיע לו, בלי דיחור, על-ידי הביטוח
לאומי.

לעומת זאת, מבחינה אביזרי עזר להליכה, התקנת
רוטות, אספקת כיסאות גלגלים וכדומה — נושא הנמצא

נספחות

א. סדר-היום לשיבות רס"ג — רס"ה

- א. ישראל והשוק המשותף — בעקבות דרישת הכנסת עם הפרלמנט האירופי.
- ב. חוק מס שבח מקרקעין (תיקון מס' 13), התשמ"ד — 1983 (קריאה ראשונה).
- ג. חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 53), התשמ"ד — 1983 (קריאה ראשונה).
- ד. חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 54), התשמ"ד — 1983 (קריאה ראשונה).
- ה. הסדרי חימום בחורף לקשישים נזקקים — הצעת חבר הכנסת י" צבן.
- ו. פגיעה בערכי היסוד של היהדות, העם והמדינה בהצגות חיאטרון — הצעת חבר הכנסת ח' דרוקמן.
- ז. בחירת נציגי הכנסת לוועדת מינויים לדיינים.
- ח. שאלחות בעל-פה.
- ט. הצעות לסדר-היום.
- י. מניעת חילול המת עליידי הוצאת גופה מקברה בראשון-לציון — הצעת חברת הכנסת ש' אלוני.
- יא. חוק הרשויות המקומיות (פטור חיילים, נפגעי מלחמה ושוטרים מארנונה) (תיקון מס' 3), התשמ"ד — 1983 (קריאה ראשונה).
- יב. חוק בית-הדין לעבודה (תיקון מס' 10), התשמ"ג — 1983 (קריאה ראשונה).
- יג. תוכנית שיקום השכונות — הצעות חברי הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו, ג' כהן, מ' וילנר ומ' שטרייט.
- יד. הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית לפי סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת, לבדיקת טיפול הממשלה בפניני סיני — הצעת חבר הכנסת מ' חריש.
- טו. מניעת כניסה של יהודים בעלי חזות רחית לאולם הנוסעים של נמל התעופה בן-גוריון — הצעת חבר הכנסת מ' כהן.
- טז. שנה למלחמת לבנון — הצעת חבר הכנסת מ' כרזהר.
- יז. אנשי "שלום עכשיו" באפרת — הצעות חברי הכנסת א' אבטבי, י' כהן וח' פורת.
- יח. אורות ברכה-עילית ביום העצמאות — הצעת חבר הכנסת י' צור.
- יט. הצורך בהקמת ממשלת אחדות לאומית — הצעת חבר הכנסת א' מלמד.
- כ. התקפה אלימה על ראש עיריית ירושלים — הצעות חברי הכנסת מ' כהן וא' רובינשטיין.
- כא. שוויון זכויות הלכה למעשה לעדה הדרוזית — הצעות חברי הכנסת א' לין וא' נסראלדין.
- כב. חוק לתיקון פקודת הבטיחות בעבודה (מס' 4), התשמ"ד — 1983 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- כג. חוק להארכת תוקפן של תקנות שעת-חירום (חשלומי חוכה), התשמ"ד — 1983 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- כד. חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 12), התשמ"ד — 1983 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- כה. חוק לתיקון ולהארכת תוקף של תקנות שעת-חירום (יהודה ושומרון, חבל-עזה, סיני ודרום-סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית), התשמ"ד — 1983 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- כו. הצעות חוק של חברי הכנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות רס"ג — רס"ה

- 106 — 108. סקר הבנת הקריאה בקרב תלמידי כיתות ז' — ח' בתל-אביב — הצעות חברי הכנסת י' פרת, מ' כרזהר ומ' ירשובסקי.
109. המחלקה הניורוכירורגית בבית-החולים רמב"ם — הצעת חבר הכנסת ב' שליטא.
110. הצעת שר האנרגיה והתשתית לפטר את יושב-ראש דירקטוריון חברת החשמל — הצעת חבר הכנסת י' גיל.
111. לקחי הבחירות לשלטון המקומי 1983 — הצעת חבר הכנסת ש' רייס.
112. הריסת ישיבת "ברכת אברהם" בעיר העתיקה — הצעת חבר הכנסת י' פרת.
113. בניית דיור להשכרה לפתרון מצוקת הדיור בישראל — הצעת חבר הכנסת ש' הלפרט.
114. ענף הבנייה — הצעת חבר הכנסת ר' אדרי.
115. תשלומי משכנתאות לנוכח האינפלציה המואצת ושחיקת השכר — הצעת חבר הכנסת י' צבן.
116. הרחבת והעמקת הפיקוח על מחירי מוצרים ושירותים — הצעת חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו.
- 117 — 118. אספקת מכשירים רפואיים לחולים נזקקים בהתאם לחוק — הצעות חברי הכנסת ח' אשל ומ' וילנר.

חוברת י"א, ישיבה רס"ה, כ"ב בטבת התשמ"ד (28 בדצמבר 1983)
 — הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 12) —

ה צ ב ע ה
 סעיף 1 נתקבל.

היו"ר מ' שחל:
 אני מעמיד את החוק להצבעה בקריאה שלישית.

ה צ ב ע ה
 חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 12),
 התשמ"ד — 1983, נתקבל.

היו"ר מ' שחל:
 חברי הכנסת, סיימנו את סדר-היום לישיבה זו. ישיבת
 הכנסת הבאה תתקיים ביום שני, בשעה 16:00. ישיבה זו
 נעולה.

אשר אני מביא היום, אומרת שבסעיף 18(א) הזמן שבין כנסי
 הכנסת לא יבוא במניין התקופות. לפי סעיף קטן זה, משמע,
 המניין של שלושה חודשים וחצי וארבעה חודשים וחצי לא
 יכלול את תקופת הפגרה.

הנושא הועבר לוועדה לאחר קריאה ראשונה במליאה,
 ונדון בה. אין הסתייגויות, והנושא אושר על-ידי רוב חברי
 הוועדה. אני מבקש להעמיד אותו לקריאה שנייה ולקריאה
 שלישית.

היו"ר מ' שחל:
 תודה. חברי הכנסת, לחוק סעיף אחד, ואין הסתייגויות.
 אני מעמיד את סעיף 1 להצבעה.

הישיבה ננעלה בשעה 16:25.

ז. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא אלמנות חללי צה"ל

לא למנה שצריכה לגדל ולהשיא את ילדיה, וגם לא לאלמנה שאין עמה ילדים ואשר התגמול שלה פוחת עם הגיל.

מנהל אגף השיקום של משרד הביטחון הכהיר, כי התגמולים צמודים לא לשכר הממוצע במשק אלא לדרגות עובדי המדינה, וכי בדעת המשרד להקים ועדה לבדיקת הנושא.

בסיום הדיון קיבלה הוועדה את המסקנות האלה:

(1) ועדת העבודה והרווחה פונה לשר הביטחון למנות ועדה ציבורית, במתכונת הוועדה שהוקמה לשם כך לאחר מלחמת יום הכיפורים, מורכבת מנציגי הציבור, מחברי הכנסת, מאנשי מקצוע, מנציגי אלמנות צה"ל, מנציגי אגף השיקום במשרד הביטחון ומנציגי המשרדים הנוגעים בדבר, לשם בדיקה של שחיקת התגמולים של אלמנות צה"ל ושל נושאים אחרים שיועלו בה.

(2) ועדת העבודה והרווחה מבקשת משר הביטחון להמציא לה תוך חודש ימים את הדוח של הוועדה שתמונה.

הכנסת דנה ביום ג' בכסליו התשמ"ד (9 בנובמבר 1983) בהצעה לסדר-היום של חבר הכנסת מ' בריזהר בנושא: אלמנות חללי צה"ל. ההצעה הועברה לוועדת העבודה והרווחה ביום כ"ב בכסליו התשמ"ד (28 בנובמבר 1983) על-ידי ועדת הכנסת.

ועדת העבודה והרווחה דנה בהצעה לסדר-היום בישיבתה ביום כ"ח בכסליו התשמ"ד, 28 בדצמבר 1983. לפני הוועדה הופיעו נציגות אלמנות צה"ל, נציגי ארגון "יד לבנים", וכן נציגים של אגף השיקום של משרד הביטחון ושל משרד האוצר.

המזיע, חבר הכנסת מ' בריזהר, טען כי מאז 1978 נשחקו התגמולים של אלמנות חללי צה"ל מכ-125% של השכר הממוצע במשק לכמחצית השכר הממוצע במשק, והם אינם מאפשרים להן קיום בכבוד.

נציגות האלמנות טענו, כי התגמול מבוסס על הדרגה הנמוכה ביותר של עובדי המדינה, ואיננו מאפשר קיום הוגן